

23911

ПРОПОВІДИ

додаток до „Ниви“

1926 № 2, 3, 5-9, 11/12./

ЖК-23911 МБ 62,3,5-9 11-12 (7чр)
1526-2200 МБ

ПРОПОВІДІ

Додаток до „НИВИ“ ч. 2.

Львів

Р. 1926.

о. Володимир Лиско

НАША МЕТА

(Місійні проповіді)

I. Вступна наука

(Значіння місії)

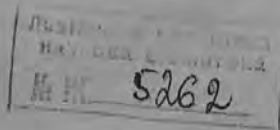
(Докінчення)

у стіп священика і каже: „Одим револьвером хотів я відібрати життя своєму ворогови. Я чув вашу науку, я чув, що Ісус Христос ще більше терпів від своїх ворогів і їм простив. І я нині прощаю своєму ворогови — от тут кладу оружжя, а вам, отче, дякую, що ви отворили мені очі і охоронили перед страшним злочином“.

Таку-то силу має на місії слово Боже. Чудом Г. Бог навертає на місії грішників. Але і чуда — і то диявольського чуда потреба, щоб хтось, вислухавши місійних наук, не навернувся.

Коли місійні науки так діляють на душу чоловіка, котрий тільки з цікавості прийшов послухати, то яку силу буде мати Боже слово у того, хто йде з правдивою жаждою пізнати правди Божі, навчитися і поправитися! Чи можливо, щоб такий чоловік не змяк, не прийшов до пізнання своїх гріхів?

О, знає про це добре відвічний ворог нашого спасення, що неможливо затримати в своєму ярмі того, хто слухає Божого слова, й тому уживає різних підступів, щоб людей відтягнути від місійних наук. Диявол буде підсувати різні заняття, буде нагадувати різні орудки і представляти їх konieczність. Раз скаже: що гості дома — годі йти на місію; иншим разом напле злих людей, які будуть очернювати проповідників. То скаже: час невідповідний — за рано — за пізно — слота — горячо — нездоровий — а як не то, то насуне якусь перешкоду так, щоби бодай спізнитися. Але ти, чоловіче, знай, що місія — це час великої ласки Божої. Не дайся оманути і здержати від слухання Божого слова. Особливо ти, чоловіче, що жиєш в гріхах. На Бога! Не дайся ошукати! Коли утікаєш від Божого слова, то знай,

що для тебе нема вже ратунку, нема способу до навернення і поправи. Щоб навіть хто з мертвих воскрес і тебе до покути і жалю за сповнені гріхи впоминав, не допоможе тобі.

Був такий випадок: Один чоловік жив на віру. Сусіди і знакомі врозумляли його — ніщо не помагало. Раз з'явився йому його померший батько і наказував, щоб на-вернувся і відігнав блудницю. Але не помагало. Другим разом з'явився йому його б. духовний отець і сказав: „Покайся, бо вже назначений день твоєї смерті. На св. Михайла вмиреш“. „Ет, що — сон — мара“ сказав він собі, ще й сміявся, коли надійшов день св. Михайла: „Снилося мені, що я на св. Михайла вмиру, а я здоров!“ Та завчасу сміявся. Під вечір щось його почало нудити, в очах потемніло і, нім ще хто оглянувся за ратунком, він без сповіди, без розкаяння помер“.

„Хто має уха, нехай слухає“ — каже Ісус Хр.

Для всіх потрібне слухання Божого слова. Для добрих, щоби утвердитися, для грішних, щоб направитися. Ти не вимовляйся, але скажи собі: Моя душа варта того, щоб я для неї посвятив кілька днів! Для світа, для дочасности я працюю стільки днів, тож годиться тих кілька днів потрудитися для Бога, для моєї душі, для вічності.

Не вимовляйся браком часу, ані заняттями! Г. Бог твого оправдання не прийме так, як не прийняв євангельський цар оправдання запрошених гостей. Вечера була готова — кажеться в євангелію ¹⁾ і гості запрошені. Прийшов час вечері, післав цар своїх слуг покликати запрошених гостей, а ті почали відмовлятися. І здавалосяб: важні причини. Цей купив воли — може котрий кулявий, може порови-стий — треба спробувати. Другий купив ґрунт — треба ще раз оглянути, заплатити. Той оженився — жінка моглаб сказати: „Якто? щойно оженився, а вже йдеш до чужого на вечеру. Або мене мати не вчила варити?“ Здавалосяб, дорогі, що важні причини. Правда? Та Г. Бог инакше судив. Він сказав: „Ні один з тих людей.. не покушав моєї вечері“. Їх заняття може й важкі — та все вони торкаються дочасних справ. А це справа Божя — справа спасення ду-ші! Тому сказав: „І кажу вам: Що многі від сходу і за-ходу придуть і засядуть з Авраамом і Ісааком і Яковом у царстві небеснім, а сини царства будуть викинені у тьму кромішню; там буде плач і скрегіт зубів“ (Мат. 8, 11 — 12).

Може то остання нагода, яку Г. Бог тобі посилає. Того ніхто тобі не забере. „Шукайте наперед царства Божого і правди його, а все проче додасться вам“ (Мат. 6, 33). Чуєш! Час місії це час царства Божого, а ти може жалуєш часу на місію! Цей тиждень може рішати про цілу твою вічність.

¹⁾ Лук. 14, 17 — 24.

Може бути, що це останній рік твого життя... А як будеш тішитися при смерті, коли нині послухавш Божого голосу, який нині вас всіх на той святий час запрошує.

Тож питаюся вас: Чи будете приходити на науки місійні?.. Чи будете користати з місії?.. Всі?.. Чи будете ще і других заохочувати?..

О так, дорогі! не я вас запрошую, а кличе вас сам Ісус Христос: приходіть і користайте з місії.

А тепер ще клякніть всі на коліна і вискажіть це своє постановлення голосно і рішучо перед Ісусом:

О Ісусе, ми дякуємо Тобі за цю велику ласку, за святу місію, і обіцяємо з цілою охотою і ревністю з того святого часу і місійних наук користати і других до цього заохочувати. Амінь.

о. Л. Куницький

ЖИТТЯ

ПОХОРОННІ ПРОПОВІДІ

о. Лев Туркевич

б. Ректор дух. Семинарії, Архидіакон Митрополічної Капітули.

† 10. I. 1920.

Візьміть моє ярмо на себе і навчіться від мене, бо я лагідний і покірного серця, а знайдете супокій для душ ваших.

Мат. XI. 29.

Прийшла смерть, дивна, таємна. Прийшла, щоби взяти зі землі одно життя, дороге многим серцям, гноблене многими людьми. Звичайно тверда у формах, прийшла вона до старця тиха і ніжна. Так і взяла Його. А на плач рідні вона наче оправдувалася видом помершого, що не вонаж усе їй взяла, не вона. Таж вона лиш рештки життя взяла, лиш те, що вже само дотілівало, а все те, за чим так діти плачуть, взяло само життя.

У священничу родину, з глибин творчої Божої сили нове життя прийшло, у виді гарної дитини. За пестошами, ховане і виховане у засадах Христових правд, у ніжних формах, дитя — у хлопячий вік перейшло. За працею

і наукою тихі дні плили, минали літа. Родичі тішились, що хлопя росте у розум і в літа, учиться, розвивається. За радістю і не спостереглися, як молодість згасла, в одну мить згасла і молодець мущиною став, покликаний у священство. О. Лев став священником для Божої слави, побожним, резним, пожаданим для людської душі, для людської совісти. А літа плили. Праця водила його життя по різних місцях робіт, перед Ним не зроблених, завдань попередниками не виконаних. Воля настоятелів водила о. Льва по селах, по містах, а по кожній виконаній праці виводила вдівця, що біль розлуки з женою пережив, на становища щораз то видвійші, щораз то більше відповідалні, крилошанина і пароха катедри, ректора дух. семинарії, мітрата і архидіякона капітули. І не спостерігся мущина, як за молитвою і працею старцем ставав, сивого волоса діждався, тихих днів старости вимолених, запрацьованих, заслужених. А вокруг поважної, сивої голови вінок унуків вівся, що їх Дідуневі син, однак, привів, на радість тихих, послідних днів, які ще належали до життя.

Нині Він у домовині і впоследнє у сій катедрі, в якій Він більше двох десятків літ молився горячо і довго.

Минулося життя! Направду минулося і ніщо з нього не осталося на сім світі? Ну — ні!

Остався образ сього життя, складений трудом з Його многих діл, як тая мозаїка, що з малих камінчиків різнобарвних творить лице й вираз, його визначну черту. І бл. п. О. Лев такий образ лишив.

Він добрий був, такий добрий, що у сій прикметі Він умів лиш молитвою і просьбою відбиватися від зла, що зі світа на Нього йшло.

Він серцем чистий був, такий чистий, що за сею прикметою Він зла не бачив, що Його окружало. Йому здавалося, що то лиш листя шелестить молоде, весняне, коли у нього теплий вітер вдарить. А то пристрасть шуміла молода, звільнена з вязів чоловіка слабкої волі, чоловіка, який прямо не розумів того, як можна, будучи людиною, ще й у цвіті молодости, а не бути чистим серцем і тілом? Йому здавалося, що то вода шухками грається, пливучи по скальному дні гірської, рвучої ріки водопадами многими, а то молода горяча кров на дно зла летіла, зла для Нього не понятного, бо Він сам ішов життям своїм задивлений у Христа і Його слово: „Блаженні чисті серцем, бо вони Бога оглядатимуть“ (Мат. V. 8.). Він тільки своє побожне життя клав молодим за примір і просив: „Візьміть мое ярмо на себе“. Він не розумів, як можна до людської волі промовляти як до раба, сеж Божі діти, що їх призначен-

ням царство Боже на землі. А те Боже царство було Йому всім. „Бог мій, усе моє“, отсе був клич Його життя.

Здавалося, що зло, не доторкаючи Його, побіджало Його в злих ділах других людей. Се так здавалося, бо побідником вийшов Він. Він, втративши світ, вратував душу. Він побідив на полі бою, на якому борцями є смерть і людина. Мільйони людей улягають у сій боротьбі з жаху і терпіння, а Він побідив смерть.

Навіть смерть пошанувала Його доброту, лагідність і чистоту серця, і тиха, не нагальна, начеб сама хотіла стати доброю, такою прийшла вона до Чього. Навіть смерть оцінила і пошанувала щасливого чистим серцем і дала Йому час якнайкраще приготувитися на стрічу з Богом. О. Лев сповідався і причащався, а на путь вічну, на стрічу жениха, олій святій взяла Його душа — як невіста Христова — душа. Смерть ждала у порога хати і слухала, як старець молиться. А як дійшов Він до послідних слів молитви життя: „зі святыми дай спочити, Христе, душі слуги Твогого“, тоді смерть вже прийшла, тверду долоню легко на груди поклала і тихо положила то тіло старече на вічний сон.

Спи і спочинь, Старче добрий і праведний, окружений теплою згадкою, вдячними споминами.

За Тобою рідня плаче, вдячна Татови і Дідуневи за життя, хліб і любов. Простися з нею і благослови її з ясних висот, на дальше життя.

Тебе прощає катедра, у якій Ти парохом був, Отцем духовним многих, вдячних людей, багато літ!

Тебе, свогого декана, прощає капітула, що Ти за неї по всіх церквах Львова молитву розносив, торжественну, добру, примірну!

Тебе прощає владика Твій, що вітцем Тобі був, а Ти Йому помічником у праці.

Тебе прощає сумна ціла, велика громада вірних людей. Прощай і молися за нас, а ми за Тебе молитись мемо. У одній жеж ми Вітчині, хоча видається, що між небом і землею, між життям і смертю простори великі, непроходимі. Але нас лучить Бог у в одно своє царство і лучить нас добра пам'ять про Тебе.

Вічна пам'ять. Амінь.

О. Евген Гузар

Пралат Його Святости, Протопресвітер, Світник
М. К., Катехит.

† 29. IX. 1918.

Душі праведних є у Божій руці
і не доторкнеться їх мука.

Премудрости III, 1.

Торжественним гимном вільного чоловіка в честь праці є притча Господа Ісуса о винограднику. Друга тисячка літ минає від сеї хвилі, в яку ся прегарна пісня перший раз у світі загомоніла. Тепер не сам Він уже, Ісус наш, співає той гимн на своїм полі, під ясным сонцем, що на своїх лучах робочий день приносить. Люде, навчені Христом люде, вибранці, яких життя, яких діла самі стали гимном — співом у честь праці у винограднику Христовім, вони хором співають з Ісусом Його гимн.

А виноградник сей то поле праці, достойне людини; то праця, яка має зміст і ціль — найкрасший зміст, найвищу ціль — добро творити для Божої слави й для щастя людини.

А виноградник сей то чесно і совісно сповнений обов'язок на сім становищі, на яким поставив людину Той, що плян життя усіх людей від віків вічних уложив.

А виноградник сей то поле, на яким людина зводить боротьбу о побіду знання над незнанням, правди над ложю, невинности над проступком, чесноти над гріхом, права над безправям, віри над безвір'ям, ідеалізму над матеріалізмом, світла над тьмою, ладу над хаосом.

А виноградником Христовим стає отся дорога, на якій люде заблукаві і змучені пристанули, не знаючи вже кудю їм прямувати до мети. Тоді підходить до тих людей такий вибраний чоловік, бере їх лагідно за руку й тихо каже їм добре: „ходіть за мною, я дорогу знаю“ і з ними йде.

А виноградником Христовим є й ся світлиця, в якій мати сина повила, кормить і ховає, таї до Бога підносять, в якій батько сина до людей підводить.

Поле — широке, як світ!

На сьому полі поставив Господь хлопчину, як херувима, з синіми очима, з ясними кучерями, з личком рожевим, Геня малого, сина священика, в якого домі цвіла висока християнська культура праці, любови і знання.

Таку культуру поніс хлопчина з собою у гімназію в Бережанах. Підростаючи в літа і в знання, молодцем став Він, знаний у поблизьких повітах із поїздок зі своїм хором по дооколичних селах. У ті часи був такий труд

чимось більше, як артистичним вдоволенням музикальної молоді. В сімдесяті роки минулого століття була рідна пісня тим чарівним звуком, який будив український народ з невольного сну, лічив лихими людьми, „сусідами“, поранене серце і гуртував пробуджені українські маси до нової праці, в оновлених і доповнених рядах, для кращого майбутнього.

На тих прогулях стрінула студента „пана Геня“, добра доля. В однім домі Він пізнав сироту, вдовину доню, якій зістав вірним і тоді, як добився станєвища. Одну сторінку з книги свого життя міг Він записати щирим словом про щасливе подружжя, у вінку дітей.

О. Євген став священиком. А в сім священстві, як сотрудинок, зачав бути гоненим з місця на місце. Сеж робітник щирий між людей прийшов, на поле духовне і на громадянське. Нарід Його любив, нарід Його признавав і до Нього горнувся; а політичні власті разураз відривали від серця народу серце священика і гнали Його від повіту до повіту. Думали затерти сліди доброї праці — а в дійсності помагали сіяти добро на великих просторах. Така боротьба тревала дванадцять літ. Вкінці усунено о. Євгена цілковито від праці і лишено Його без становища і без хліба.

Умучений боротьбою йде Він на відпочинок до доброго друга, у долиньські гори. І там заспівав о. Євген на весь голос гимн свій прекрасний, пісню в честь праці. О. Євген видав українською мовою: „Життя Святих“.

Пісня не прогомонила безслідно. Бл. п. кардинал Сембратович добрий оборонець прав Церкви й народу, пан „великого жнива а малого числа робітників“, закликає о. Євгена до Львова. Покришка зі світла знята! У Львові розгорілося життя о. Євгена великою працею, таї таким могутим гимном в її честь, як уже давно не чуто такої пісні.

Гляючи на Його упорядковане життя, як то Він щодня, цілі десятки літ вставав о 4-й год. з ранку, так і відчувалося у Нім сповнювання Христового зазиву, одного рефрену гимну в честь праці: „бо день минеться, а прийде ніч, в яку людина вже нічого робити не зможе“. З ранньою зорею Він вставав, сонце і світ молитвою витав, на щасливий, на довгий і добрий робочий день.

Катехитом став учительських кандидатів. На сю дуже відповідальну працю закликав собі о. Євген на поміч, примір власного життя, живе і друковане слово. „Практичний провідник“, „Катехитика і Методика“, „Історія церкви“ і „Літургіка“, отсе плоди Його пера на катехитичнім полі.

Та се лиш одно з піль Його праці. Бо праця почеси приводила, а почеси нові праці рили. Капелян кард.

Сембратовича і комісар Сестер Василянук найшов собі нову працю. При монастирі Сестер Василянук була каплиця. В сю каплицю сходилися на молитву слуги, що мешкали у стрийській дільниці, слуги беззахистні, незорганізовані. Викинені бідою зі села на мійський брук, за марний гріш давали свою працю, а часто мусіли скривати свою віру, свою мову, або й відрікатися сих скорбів. На жертвенну працю для тих бідних людей Господь його післав. Він став душіастирем, провідником душ у лабіринті великого міста, і гонені погордою слуги, гідність свою відзискали і мову і віру. На протязі двайцяти літ згуртував о. Євген звиш чотири тисячі слуг, у третім Чині св. Василя Вел., у Брацтві Найсвятійших Тайн і Найсвятійшого Серця Христового і в робітничім товаристві „Сила“. Кілько людей уратував о. Євген своєю працею для Бога і для українського народу, оден Господь в силі почитати, а й тії люде колись посвідчать, як усі зійдемося в один день на обрахунок праці робочого дня.

А скільки людей ще й нині може користати з Його праці! Христос, добрий пастир, хотів зі своїм стадом пробувати: „по всі дні, до кінця віків“ і для сього оставив себе в Пресвятій Евхаристії. О. Євген, добрий ученик Спасителя, хотів також бути зі стадком своїм дні цілі, й дав йому в руки добру книжку — „Життя Святих“, „Розважання о страсти і муках Г. Н. Ісуса Христа“ і „Страстні проповіді“. Ось новий дар любови працюючого душпастиря для своїх людей.

А працю все нові чести прикрашували. О. Євген вже не „Геньо“, а шкільний радник і консисторський, церемонієр провінціального Собору, почетний крилошанин, протопресвітер і папський пралат, який щодня від семої години рано, по скінченій праці і Службі Божій у брацтві, нім до школи пішов, полагоджував яко голова Товариства св. Ап. Павла всі його біжучі справи.

Великим вогнем спалахнула світова війна. Здавалося, що ся стихійна, фізична сила, що школи позамикала, а мало-мало, що й церков наших не замкнула, відірве Його від праці. І не відірвала — як птиці від її співу ніхто не відділить, хиба ніч і смерть.

На еміграції, у Відні гуртує о. Євген вигнане з рідної землі духовенство до самооборони перед клеветами, перед бараками і арештами. Він боронить свою церков.

У бараках, у Вольфберг-у, десятки тисяч наших людей каралися вигнаннями-нуждарями. О. Євген до них пішов, три роки з ними прожив, їх добрим духовним Отцем, дорадником, працівником.

Стужений вернув у Львів, незмордований у праці старець, вернув на руїну, та з новими, великими плямами і надіями.

Як човен, добра повен, плило його життя поволі, щораз повільніше. До моря вічності допливала глибока струя Його життя, до пристани причалував човен. А з того берега ангел смерти вже кликав, нечутно для людей, та чутно для Нього: „допливи, причали, до берега ясного, до берега щасного!“

І сталося! Нагло — у одну хвилю кинула Божа сила човен його життя на той беріг — о. Євген помер. Його, працю розспівана, душа нову пісню заспівала: „Розірвав єси окови...“ і воля, воля синів Божих, явилася його душі.

Та на земну, дочасну мову ці слова переведені, значать... розлука і біль!

Я словами Христа Вас прошу: „Жінко не плач“. Діти, біль вгамуйте! Виж у життю сього чоловіка перебули стільки годин без нього, спокійні у думці, що він при праці у церкві, чи в товариствах, а все на службі Божій. А тих годин, за сорок один літ Його священства зібралося — літа цілі. І нині він піде инде не пішов, тільки на службу Богу, у хори святих, між ангелів Божих. А що він тілом на цвинтар прийшов? Так і тут Його уста ще не замовкнуть! Бо тут його порох, пересичений увесь трудом доброї праці, стане під хрестом Господнім, для всіх, що його відвідуватимуть, співцем у честь — працю заслуженого вічного життя.

Лиш щастя спільного життя на землі стає для вас від нині солодкою казкою про гарне — минуле. Та сей ваш біль нехай лагодить віра свята і Бог, Отець усіх боєм посіщених. Якщо ви його любите, не плачте так важко. Чи ви хотіли би Його мати між собою за всяку ціну — хочаб і хорим? Перечите? Бо любите Його — ви ще Його любите! А коли так, то згадайте слова пророчні: „душі праведних у Божій руці і не доторкнеться їх мука“.

А ви бачили Його смерть. Він своєю працею був так сильний, що смерть не сміла на Нім пробувати своєї злющої сили, точучи Його життя днями і ночами довгими, капля по каплі. Смерть сповнила ту роль покійного післанця, який був післаний від Бога. А за Його смертю Бог стоїть, щоби доброго свого працівника привитати, у вічні хороми повести, життям і вічним щастям наділити, а нам усім сказати: „Не забудьте, що між вами жив, з вашої, української крові зроджений, великий співець у честь доброї, животворної праці!“

Амінь.

О. Анатоль Долинський

поч. Крилошанин, Парох Підмихайля.

† 17. I. 1922.

„Мов царство не із сього світа“.

Йоан XIX, 36.

На людському суді стояв Христос. А вокруг Нього наче море вихрами бите, бурилися людські чуття, бурилися за Ним і проти Нього. Боліло Спасителя, що були люде, та й так багато їх, що Його тільки для сього ненавиділи, що Його не розуміли. Люде убогі, люде невольні думали, що Христос міряє стопами землю для себе, а як її візьме під свою владу, то можні сього світа і вороги стратять сю землю, власть і майно і те все віддасть Ісус „своїм“ з правом, так само панувати, їсти, пити і грішити, як се робили їх попередники.

А Спаситель світа? Щоби люди не жили тою ложною думкою, Він щирий як сама правда, торжественно заявив людям: „мов царство не із сього світа“. Хто се зрозумів і повірив полюбив Його, хто не зрозумів і не повірив, осудив Його.

На людським суді стоїть єрей, „другий Христос“, що у своєму життю ту саму програму мав і.. ту саму долю. О. Анатоль не був із сього світа, хоч у світі жив, не умів панувати над світом, бо не умів битися з людською злобою, не вмів пробитися крізь людську зависть, людина в якій і під сивим волосом старця не вмерла... душа дитини. Здібний, праведний, побожний, працьовитий, чесний, совісний, а одначе мусів утікати з початком світової війни з місця своєї двадцятьлітньої праці і скитатися довгі літа по чужій землі. А коли вернув з чужини? „У своє прийшов і свої Його не прийняли“ (Йоан I. 11). Забули люди на се, що той чоловік, сповняючи приказ Христа, через двадцять літ кормив своє духовне стадо здоровою, духовою поживою, — словом, як джерельна, хрустальна вода. Забули люди, що о. Анатоль, тямлячи приказ Христа, даний Апостолам: „дайте ви їм (людям) їсти“ (Мат. IV, 16.), не дбаючи ні трішки про те, чи Він та Його діти мають що їсти, мають у що одягнутися; подбав одначе про те, щоби убогих людей діти мали що їсти, мали в що одягнутися, ходячи до школи з бурси, Ним заложеної і Ним, Його трудами і заходами удержуваної.

Одно тямилі люде, як колись тямилі се Христова рідня, що Він, уникаючи евентуальної смерті, бо ще не прийшов Його час, скрився на часок перед наступаючим ворогом, що над Його серцем, як серце голуба, дзвенить усіми дикими голосами війни.

Без жалю, без найменшого жалю до людей, які Його не розуміли, а судили, Він, як дитина, скрився у тінь любови свого батька, що хоча й з гробу, а все гріла серце дитини. З Бродів перенісся о. Анатоль на парохію Підмихайль. А коли під впливом слабости, щораз грізнішої слабости, земля під Ним звужувалася аж до границь гробу, Він на землі і до людей мав ще лиш одну просьбу: „поховайте мене коло мого тата“.

Доля така? Ні, воля Бога така, Бога, що слугу свого, єрея, повів шляхами свого Сина. І Божий Син мусів скриватися перед ворогами, коли ще не прийшов був час смерти Його. І Божий Син між своїх прийшов, між тих, яким так багато добра творив, а свої Його не приймали. А коли земля, по якій Син Божий ходив, звужилася під Його стопами аж до виміру хреста, тоді скритися хотів Спаситель у лоні Вітця: „Огче, в руки твої передаю духа мого“ (Лука XXII 46).

Чи бачите, люде, подібність долі, подібність Божої волі супроти вибраних Божих синів? А з сеї долі, а з сеї волі виринає на наших очах дорога до неба, словами — вказівками: „якщо не будете, як ті діти, не увійдете в царство небесне“.

Так помер єрей — о. Анатоль. І я не дивлюся, що за Ним лиш діти плачуть свої і ті зі школи, жінка і той сивий старець, товариш Його дитячих літ і співробітник у христовім винограднику, який осьщо над домовиною промовляв серцем болем налитим і словами в сльозах.

А вам, люде добрі, що окружили домовину Його, чи вам не жаль за своїми духовними Вітцем? Тому що сивим старцем Він до вас прийшов і здавалося вам, що в Нього не буде досить сил до дуже важкої праці для вас? Орати не буде ким? Батько сил не має до тягнення плуга життя дітей своїх? І для сього любови Він у вас не найшов, навіть тепер, коли Він дійсно душу свою положив за вас, за друзів своїх — добрий пастир? А Він любови щирої до Вас повне серце приніс, передусім для вас, навіть перед найблищою своєю ріднею, тямлячи слова Христа: „хто любить батька або матір більш, як мене, не є мене достойний; а хто любить сина або доньку більш, як мене, не є мене достойний“ (Мат. X. 37.). Ваш Отець духовний так дуже бажав вашого серця, як св. Павло, що впоминався о сю любов у всіх тих, що Він їм учителем був і батьком, що дітей своєї душі водою і Духом св. породив. Ви любови сеї не відчули і серцем не заплатили? Бодай сеї гріб цвінть тепер і дякуйте Богови святому, що між вашими, рідними Його порохами спочити казав!

Що? Я бачу п'ятно в очах ваших, начеб там сльози підходили зі серця? Люди добрі! Народі коханий! Я пе-

вен, що ви плакали би за Ним, як ось ваші діти плачуть, якщоб ви розуміли, що се є добрий священик і втрата його! А Він таким був!

Убогий, у винищеній одежі, серед дуже убогої обстанови, у ліпянці вохкій — богач сидів, великий богач, що з тайни свого священства безцінні Божі дари роздавав, життя і світло душ роздавав усім тим, що дарів запрагнули.

На паділ сльоз положе не дитятко в котрійсь із ваших хат плакало зі зими і тривоги безпомічне. У маленькій дитинки гріх сльози витискав. Очіма тіла, душа дитини плакала і той плач почути мусить другий отець, духовний Отець і крижмою душу отулити, наслідки первородного гріха змити з душі дитини мусів духовний Отець, щоби дитина не мусіла страдати ще й душею. Дитину Божого гніву приносили куми, людське дитя, до рук духовного Вітця, до Божого храму. Водю і Духом святим, св. хрещення Тайною обмите дитя з храму виносили ви вже на правду Божю дитиною, з чистою, святою душею. Від сеї хвили мав духовний Отець у своїй рідні більше о одно дитя і одну журу більше.

Земне життя брало також сю дитину в свої обійми. Обсипувало життя дитини цвітами, але й забаганками дитинства. Літа плили, а життя давало дитині силу молодечого віку, але й рани завдавало від жару збуджених пристрастей. Не зриваючи цвітів, не відбираючи сили, мусів духовний Отець лік на рани давати, наслідки гріха усувати, пристрасти в пануванню над ними держати, наукою віри живої, молитви горячої, сповіди святої, жертвою безкровною Спасителя. Се праця священика в школі і в церкві, праця, якою Він кожному з вас, попри Божі дари св. ласки, давав ще часточку свого життя.

Люде, сердешні! Кождий з вас у своїх грудях носить часточку Його життя, Його сил. А се є більший дар, чим дар в грошах!

Ви працювали дома і на полі, їли, спали, плакали, сміялися, сумували, бавилися, любилися, спорили, мирилися, цілі задивлені у земне життя, як в ниву свою; а Він, ваш духовний Отець, молитвою єрейською ангелів скликав на охорону вашу і просив і благав Бога-Отця: „заховай їх в Імя Твоє“ (Іоан XVII. 11). Бо була Його велика праця! Він за вас молився, щоби тверда рука життя, яка на вашу силу тягарі клала, обовязки великі на родичів, на дітей, на рідню, на сусідів, на громаду, на громадську старшину, на молодь, на старців, на нарід цілий, не звялила вашої сили, щоби ніхто з вас марно не згинув ні тут — ні там! Молитвою своєю горячою ходив Він з вами і за вами, як добрий пастир ходив у погоду і в негоду, ходив у ва-

ших радощах і в вашім плачу, віддаючи вам на службу не лиш сили свого духа, але й фізичні сили тіла, хоча не раз Він сам був хорий і Йому треба би було послужити. Та коли: „Син Чоловічий не прийшов, щоби йому послужили, тільки щоби Він послужив“, то Ваш духовний Отець сказав собі: „слуга не є більший від свого Пана“ — а Він був вірним слугою Бога.

Так ішло ваше спільне життя. Чи замалу частку Він вложив у се життя, сей „добрий слуга і вірний“? Судіть самі, але судіть Божим правом, і не без основ буде ваш плач, яким ви вже плачете за померлим.

А були у вашім спільнім життю хвилі — і кілька їх було! — в якій людина, старець, молодець, чи дитина, на своїх руках почула холодну, костисту руку, зі щілинами, наче безодня. У ті щілини канули слізи, з жалю за улітаючим життям. Смерть! Смерть у хату прийшла і крик сей почути мусів ваш Отець духовний. Почув і вже спішив життя ратувати, життя душі, смертю перестрашеної, в утомленому тілі — в зломаному. З Паном Богом під звук дзвінка, під шепіт молитви йшов до вмираючих ваш Отець духовний і з умираючими сам їх біль, їх смерть переживав в очах зболілих, в серці любячій.

Так ішло ваше спільне життя. А берегами тої струї життя, життя парохії скальними берегами, був Він — духовний провідник, охорона русла, сторож чистої води, якою ви і пливли і обмивали своє лице — образ Божий. А по тих скальних берегах люди ходили, все, і засипали їх своїми радощами і своїм плачем, своїми пристрастями і своїм терпінням, своїми побажаннями і своїми надіями, своїми гнівами і любовю своєю, своїм голодом і своєю захланністю, своїми гріхами і своїми чеснотами, своїм життям і своєю смертю — ходили день і ніч. Сеж життя „парохії“, громади падало всіми своїми обов'язками на життя духовного провідника. І життям своїм, радою і розрадою, силою скальних берегів ріки він мусів і хотів вам послужити, аж доки у службі сій сам життя не віддав за стадо своє — добрий пастир! Чи тямите ви, як то ви всі свої земні турботи в Його хату зносили, тай ради-поради шукали на боці свої? Згадайте то — а добрий священник до серця вам приляже і ви його цінитимете. Сеж для Нього єдина, найвища, земна нагорода, цінніша чим гріш, бо й він за Христом повторяв: „милости хочу, не жертви“.

Щож иншого скальний беріг від води ріки дістати може і... від сліз? Що иншого скала вродити може?

На Голгофський скалі вродився хрест і смерть на ній, а коло нього гріб і любов, мати сирота і осиротілі друзі.

Доля і його! Дві могили висипав о. Анатоль за свого життя, двом своїм синам. А два другі сини, що перебули

Домбе і Тухолі по два молоді свої літа, стрільці січові, нині болем прибиті стоять над домовиною батька і матір-сироту під руки держать.

А Він? Смерть на скальнім березі зібрав, ціле своє доземне жниво! Ось що вродила скала! Не багато на гріш, пребогато на біль. Відчуваєте се, бачите се! Коли так, то з глибокою честю, щирим серцем віднесіться до сього образу у хвилю Його „последнього цілування“.

За хвилю скала опустів, а Той, що образом життя вам був, у гріб піде.

Та на скалі красота лишилася, красота Його душі! Його глибокі роздумування над вічними правдами, Його письма побожні зі серця на папір перелиті, Його любов до Пречистої Диви, Його совісність у праці, Його побожність щира, Його покора глибока, Його убожество велике, Його жертва цілопальна — аж до смерті. А над тою красою ласка Божя витає, сіяє і гріє, гріє душу Його, — колись холодом землі обняту — новим, горячим, ясним полум'ям вічного життя у небі.

Амінь.

о. Василь Давидяк

Поч. Крилошанин, парох Ц. Успенія Пречистої Диви
у Львові.

† 10. II. 1922.

„Ви єсьте світло світа. Не може укритися місто положене на горі. Ані не засвічують світильника, і не ставлять його під посудину, а на свічнику і світить усім, хто в хаті. Так нехай світить ваше світло перед людьми, щоб бачили ваші добрі діла й прославляли вашого Вітця, що на небесах“.

Мат. V. 13 — 16.

Погасло світло! Остався тільки світильник, що весь час видний був, бо на висотах стояв. Умер священник, якого життя на тлі розвою Церкви і народу зазначилося ясними, видними чертами!

Селянська дитина, таланти принесла у світ, Божу іскру, якій добрі і розумні люди допомогли розгорітися ясним огнем.

Шістьдесять літ з горою минуло, як у сій церкві дзвонів прегарний, хлопчачий голос малого Василька, ученика академічної української гімназії і вихованка Ставропільської бурси. З тих часів осталася черта, викована на Його душі, виражена словами псалма: „Як любі прибутки твої, Господи сил. Бажає й пропадає душа моя за дворами Го-

сподніми; серце мов й тіло мов зрадувалися в Бозі живім". (Пс L XXXIII. 2, 3.). Сей клич побожної душі завів Його в духовний стан, а по літах науки повів Його священиком у скільські гори.

Там уся природа, діло рук Господніх, аж пишалася красою, лиш діла рук людських, церкви стояли убогі, занедбані. Й, красоту церков, прикликав о. Василій на тухлянські гори, церков, як писанку гарну поставив Він і церков очі манила, людські серця притягала, а душі хотілося молитись сердешно, горячо до Бога, в сім куточку раю на землі.

Пішла слава про єрея доброго, дбайливого. Зі села у Львів, на пароха першої мійської церкви, покликала Його отся слава. Бо й у Львові, при Руській вулиці стояла церков — красота, на яку віки свою поважну печать положили, лиш вулиця мійська брудна, брудом-порохом красоту прислонила. О. Василій порошок усунув, але блеску давнього вернути церкві вже не зміг. Вітна, зла мачуха всеї красоти, поставила Ставропігійське Брацтво і о. Василя, пароха, у трагічне положення, в якому вони зубожені не могли нічого жертвувати на обнову церкви, хиба що праця о. Василя людей до церкви більше і горячійше закликала. Бо Він міг душу положити за стадо своє, але гроша добути нігде не міг.

Не міг! І зі сльозами в очах стояв старець над нездійсненим бажанням свого серця! Не осягнув Він вправді сього, що так дуже бажав, але й не покинув того, що так горячо любив і нераз тугою згадувалася церков у Тухлі, але й сього, тепер теж свого храму і Божого дому, не кинув старець аж до смерті. Бодай бодем своїм був Він вірним сторожем сього храму цілі літа, літа війни світової. Біль той люди розуміли, вдовиними лептами убогий та вірний нарід старався біль старця злагіднити, Його бажання бодай в часті, в маленькій часточці заспокоїти. Біль той, здається мури церкви мусіли відчувати, а вже певно біль той бачив Господь і Пан сього святого дому, Христос-Спаситель, що з тої церкви у свої хоромі, повні нерукотворної красоти, слугу вірного, друга доброго проводить.

І другий талант о. Василя заяснів на зводі народу. Хоча в рясу вбраний, чувся о. Василій все братом свого народу, чувся вірним сином рідної землі. А на сій землі убогий нарід жив. Красоту гір, ялиць і скал, воздух пречистий, сонце любе чужі люди собі за гріш добували, за гріш марний ще й працю, робочу силу народу у свою користь брали. Красота наших гір була їх серцю так чужа, як чужою, байдужною була їм лиха доля народу. Рідною була ся доля одначе йому. І велику життя пайку положив о. Василій для сеї цілі, щоби рідної землі красоту і свій хліб народ, освічений і зорганізований, спожив і він щоби тим

хлібом жив, а не чужі люде. Для сеї ціли, для спільної праці подали собі руки: великий, незабутий Др Евген Олесницький і о. Василій. Жмутами цілими кидали вони оба світло між свій нарід, аж доки через тисячі перешкод не досягнули свого бажаного. Вони створили кадри свідомого народу і на скільських горах ясний день станув.

Не легка то річ! Сеж треба талант, що як брила золота одноцільна, розбити на дрібні кусочки, на дрібний гріш, для тисяч дрібних, людських потреб. Тут треба дати раду добру, там оборону, тут сказати повчаючу бесіду, там наставити на путь невіжу, тут дати матеріяльну поміч, там морально піддержати хиткого, тут до праці, до борби закликати там вязня — борця посітити, тут любов збудити, там ненависть братню здавити, а у все, в усе вложити велику силу праці і часточку свого життя. Так робив о. Василій; так роздав свій талант, добрий слуга і вірний. А талант вернувся Йому у подвійній висоті. Вернувся талант свідомістю сповнення свого обов'язку і свідомістю даного великого добра не лиш Тухлі, а й цілій Скільщині. Люде сього дару не забули. Несли вони славу свого труженика з верху на верх, а з бору в бір і до гробу сю вдячність заховали і її принесли через своїх представників. А Господь Бог, який має безмежно лучшу пам'ять, чим люде, теж відбирав нині рахунок з днів праці і дорібку свого слуги — готовий Його нагородити великою нагородою.

Ще й третій талант дав. о. Василієви Господь, один з рідких у нас талантів, а се характер чистий, хрустальний, а в нім чесність думки і діла. У своїх переконаннях о. Василій не лукавив і ними не торгував о людські згляди. Діло своє робив о. Василій, як каже св. Павло „за совість“, не за людські похвали. Діла свого не кидав о. Василій зі страху перед людською доганою. А сей талант добував Йому честь належну священикови і громадянинови, не лиш у прихильників Його думки, але й у прогивників думки, зате горячих прихильників Його чесних діл. Сей Його характер зродив ще одну, велику річ. З Ним могли працювати всі люде доброї волі, будуючи без руїн і без заломань. Бо не творив Він для себе народу, але себе для народу. Він творив і святить, як Його взір. Учителю наш Христос, що прийшов у світ творити волю свого Отця, що на небі, а на землі прийшов людям послужити добром і трудом.

Нарід сю службу Його трудящу брав як ліка свою неміч, брав, споживав кріпшав і дякував Йому, творчому життю свого духови, аж до старости, аж до смерти, що чорною киревою велике життя прикрила.

А по киреї ходить біль і сльозами капає, сльозами дітей за батьком, унуків за дідунем. Се ж так тяжко забути голос рідний, особливий, єдиний звук голосу рідного тата,

Же 23911
1526-3800
245

ПРОПОВІДІ

Додаток до „НИВИ“ ч. 3.

Львів

Р. 1926.

(Докінчення).

хочаб той голос уже ніщо більше не говорив, як лиш слова туги за дітьми, що по світу розбрилися, і слова скарги на свій важкий біль.

А по киреї ходить біль Товариств, у яких о. Василій працював. Він жеж у них своєю думкою, своєю працею велике місце заповняв. А з цього місця витрискувало життєрозвій товариств.

А по киреї ходить біль сумними очима єреїв-братів і духовних дітей, яким о. Василій цілим собою служив і ділом і честю і жертвою.

А під кирею?

У відповіді на це питання відчувається вся сила Христової науки. Ще по киреї біль сльози розливає, а під кирею, під саваном нове життя встає, вічне дійсне життя, якому життя на землі лиш прообразом, тінню може бути. Ми ще з тугою образ оглядаємо гарний, а з під киреї душа жива вже вічну путь перебула, до Бога на суд і по нагороду. На тіло Його наші сльози росю падуть, а в душі радість вічна радість, сам Бог життя витає, життя, якого не прикрити ні навіть саванови смерті. Душа одначе й з нами живими у звязи стоїть і молитви просить, молитву дає, даючи можливість у тій розмові з Богом заховати людині, що добре жила, вірне серце людині, що добре працювала, вічну память.

Амінь.

о. Петро Петрицький

парох Колоколина, в кінці вязень у Бригідках, помер у шпиталі у Львові на тиф.

† 3. XII. 1919.

„Блаженні переслідувані за правду, бо їх є царство небесне. Блаженні ви, коли вас ганьбитимуть і переслідуватимуть і злословитимуть ізза мене“.

Мат. X. V. 10, 11.

Вже стільки смертей перейшло попри нас, ще живих, що ми, здається, призвичаїлися до них, як до цього жов-

Львівська духовна
наукова бібліотека

М. Н. 5262

того листа, що його осінній вихор з дерев зривав і на землю мече, на зимну, набиту. Але між тими смертями одначе ще трапляються й такі, які кажуть і нам поглянути на себе і пригадати над їх жертвою, на хвилю станувши при домовині.

Умер священник! У Бригідках вязень зарасився тифом і умер в шпиталі для заразливо хорих. Чи дивне се що священник умер на тиф? Кілько то єреїв померло на заразливі недуги, відвідуючи хорих, обслуговуючи їх? Не в цьому дивна новина, а в тому, що над його могилою слова звешать: „ударю пастиря і розбіжаться вівці стада“ (Мат. XXVI 1.). Сеж душпастиря взято громаді, вівцям пастиря, щоб вівці без проводу остали! Взято пастиря на часок, до „вияснення справи“, а тиф, тихий союзник лихих людей, наче відгадав їх думку і довів її до кінця; на тиф помер священник, далеко від свого стада, від духовних дітей. Здавалося, що тепер стадо розбіжиться, кине його прапор, бодай своє життя ратуючи. Здавалося, що в цю хвилю повинно сповнитися бажання: провідників усунемо, а з народом дамо собі раду.

Але так може здаватися лиш тим, що Божого слова не розуміють, що Божою правдою торгують і рай у найми віддають для цілей своїх земних, для цілей своїх злих.

Бо я вам скажу ще одно слово — Боже слово: „не бійтеся тих, що тіло вбивають, а душі вбити не можуть“ (Мат. X. 28.) Вони не мають сили посягнути по Богу мисль, що на висотах чистої душі сіла, наче орел на високій скалі і крила розвиснула до лету в простори правди і справедливости, вічної правди і повної справедливости, які є, хоч вони на часок і закриті для людських очей чорними хмарами злих людських діл.

Ось вам, мої сердешні, і нині зайшов случай такої смерті. Що тлінне, пішло у домовину, піде під землю. А що не стліє ніколи, його душа, його воля неугнута а добра, тверда як скала, витає над нами, по смерті ще яснійша, чим видавалася за життя.

По людськи говорю — про його життя! І щож Вам, громадко сумна, про нього сказати? Його життя плило між працею в церкві і в парохії, між радощами і турботами домашніми і арештом. Ці дні життя його, а вони почалися ще за Австрії, були переплітані ріжними указами, наказами, екзекуціями і т. д. Легко то сказати, але далеко не так легко пережити. Кілько то слово містить в собі хвиль важкої турботи, неспаних ночей, перебутих напастей, біди, голоду, холоду, жури на думку: що станеться з родиною і підірваним здоров'ям? Як колись св. Павло вичисляв свої страждання, так міг би і бл. п. о. Петро числити: кілько-то разів ставлено його під сторожу, бито, оскаржувано, во-

джено по судах, карано арештами і грішми. Він міг би числити дні болю і за цих турбот і ці незчислимі хвили, в яких Він чув, як Його опускає здоров'я, як сивий волос передчасно голову припорошує. Він міг би сказати про цей біль, в якому Він посвячує свою найближчу рідню для справи великої, для будуччини мріяної, для правди і справедливості.

Усе те спадало на Нього, бо він боронив права церкви на своє життя, боронив Божого права і віри, призначених для людей на їх власне життя, для всіх, а також і для українського народу. Та не все людські забагання ходять у парі і згоді з Божим правом. А хто цього права боронить — той терпіти мусить! Терпів і о. Петро. Бо били в Нього, аж до умучення тіла били, та о скальну душу удари відбивалися. На сильну волю натрапили люди, на характер ласкавий і благородний, але неугнутий.

Нині Він жертва його, жертва аж до спопеління тіла і земного життя.

Свіжа жертва! Ще тепло попелів бє з домовини на нас і кличе і приказує нам живим, щоби та жертва „всує“ не була, бо правда і справедливість самі в собі побіду носять, а коли ця побіда не може пробитися на землі, то тільки тому, що не всі носії правди поклоняються їй „духом і істиною“ аж до самовідречення. Бо правда і справедливість, то такі дивні-дивні Божі дари, що вони, аби й самим жити і другим дати життя, жадають жертв і крові і смерті, хоча б і хрестної. Тоді на їх лоні вмирають люди і ті ж люди побідниками воскресають, але не вянуть, наче підкошена трава.

А ми? Ми теж люди, що за правду вмирати хочемо і воскреснути хочемо в царстві справедливості, вже тут на землі своїй! А коли є де серце загірті для цієї цілі в цей роковий час, коли є на чім волю насталити, щоби не відступити від свого — то це зробім при теплих ще попелах того, що по важких трудах ліг спочити вічним сном. В цих попелах жевріє вогонь! А від ясного світла хіба хорі очі відвертаються, а від сили слабодухи! Та ми не хорі! І очей наших не змилить навіть вид смерті, а волі не зломить ні жаль у грудях, ні сльози в очах, ні біль у серці, що окружили цю домовину, у день похорону о. Петра. Бо „боротьбою є життя чоловіка“, а на місці того, що впав, має стати другий, десятий, сотний і так... аж до побіди.

Це слово — розрада для нас! Та чим вас розрадити, жінко прескорбна, сироти сердешні? Земної потіхи не сила моя вам дати, як не сила вам дати хоч кляптик землі, яку о. Петро так любив, бо свої люди на сій землі живуть! Ми, українське духовенство, вже тисяч літ працюємо і терпимо з нашим народом, несучи його і свій убогий, де-

ревляний хрест, а все серед борб. А за цю працею, за цю боротьбою ми не мали часу й подумати про те, що станеться зі сиротами, як їх батько і муж у могилу ляже? Направду, ця думка виростає у весь свій ріст щойно над могилою, виростає наче дорогосказ бурлачої долі, сиритської долі на безахистнім шляху. Це ваша доля до кінця життя — але тільки тут на землі. Тому не відходить від коханої могили без розради в серці, бо ця розрада є від самого Бога-Христа, що словами не грається. А Він сказав: „Блаженні голодні й жадні правди, бо вони наситяться. Радуйтеся і веселіться, бо ваша нагорода велика на небі“ (Мат. VI. 10, 12). А Той, що й птичці без своєї волі згинуть не дасть, Вас, рідню священика, свогого слуги, тим більше візьме під свій омофор.

А всі ми одного не забудьмо. Цей чоловік стояв у борні і може не міг подбати про себе так, якби Його душа прагла цього тепер, коли на суді з Богом розмовляє.

Душі Його сиротою не лишім, а станьмо при ній молитвою щирою, молитвою горячою, молитвою вірною за вічне щастя, за спокій душі духовного вітця, батька і мужа — о. Петра. Амінь.

О. Евген Монцібович

Совітник М. К., Катехит гімн.

† 29. IX. 1918., в Калагурівці.

(Проповідь виголошена на поминальнм Богослуженню у Львові.)

„Бо моя сила в немочі усовершується“.

II. Кор. XII. 9.

Мені самому дивним видавалося повторювати вістку, що о. Евген помер. Не хотілося власному слову вірити, як не хочеться у першу хвилю вірити, що годинник, який цілими літами і днями міряв свій час і видзвонював години, нагло станув.

Як вість по Львові рознеслася, що о. Евгень помер в домі свогого батька, в Калагурівці, то серед української громади Львова на хвилину так втишилося, як втишується гомін безжурної розмови, коли хтось з присутніх скаже, „тихо, здається годинник станув“. Всі прислухуються до тиші.

Так слухали ми сеї сумної вістки ждучи, чи тишина не заперечить правдивості її. Вістка, на жаль, повторилася і потвердилася. О. Евген дійсно вмер.

Не був він сильного здоров'я, це ми знали, але смерти Його, такої вчасної смерті, ніхто не сподівався, ні рідня,

ні українські Товариства, в яких він працював. Хоровитий Він був. А однак Він зумів способом свого життя нас усіх переконати, що Він ще довго житиме і хоча блідий, але усміхнений, спокійний все явиться, як учора, і дома і в школі і на засіданнях Товариств, явиться і являтиметься ще довгі літа.

І як це Він того доконав, що ми всі так думали, так певно думали?

У відповідь на це малюється прекрасний образ Його душі, прикмет Його душі — розуму і волі.

О. Євген все відчував брак здоров'я у тілі. Щоби ж і в цій тілі достойно пройти життя, розум вказав Йому шлях, якому імя — терпеливість, шлях і слово ясні і поняті для Христового ученика, що йде слідами думок св. Петра: „Улюблені, не дивуйтеся жарі, що є у вас для до-свідчення, наче би вам що нового приключилося, але радуйтеся, беручи участь у муках Христових, щоб і в обявленню Його слави радуючися, веселилися“ (І. Петра IV. 12).

Так Він і робив, не дивувався своєму терпінню, бо не вважав його карою і тому не терпів так, як терплять не-раз люде, начеб вони через терпіння були „або злочинцями або злодіями, або убійниками, або бажаними чужого“. (II. Петра IV. 14.) Від коли я його знаю, літа цілі, не бачив у Нього ні вибухів радості шаленої, вибухів людей здорових та без глибшої думки; але не бачив я у Нього також і гіркості вибухів людей слабих, що за всяку ціну хотіли би від терпіння і скорої смерті відгородитися. Він крізь життя йшов зі своїм терпінням наче з другом добрим-давним, з яким пізнався і заприязнився ще в давних, давних часах, коли Його життя ще лиш думкою було на лоні Творця.

Цим дружним чуттям до терпіння почав Він шлях життя свого, а Христова наука піднесла цю природну чесноту терпеливості на надприродні висоти терпіння — піддання і віддання себе Божій волі. Не збуваючися терпіння, він моральною своєю силою, переміг тягар його гнітучий. Зате ласка Божа вивела Його на висоту Голгофти, де він своє горе перетворив у добро. Глядячи на Розп'ятого, Він почав, йдучи слідами Христа, перетворювати своє терпіння і життя в нього у чин, у добрий чин.

Він у родині добро посіяв, у серці жінки, в душах дітей. У рідну хату мир приніс і любов сердешну та піжну.

У Товариствах добрі діла розсилав зі скарбу свого слабого здоров'я.

За Ним, за помершим побивається у жалі Пласт, в якому він духовником був. Молоді горячі серця, що нових шляхів життя шукають, вірили Йому, що він їх добре

поведе, що Він їм дасть зі себе лиш правду і любов. Для них був Він учителем з покликання, бо хоч і сам ще молодий, та терпінням зрілий, як теж добре Він розумів, як „молоде вино“ шумить.

За ним тужить учительський збір. Він теж ніколи нікому в поперек дороги не станув. Йому й надумку не приходило боротися о „карієру“, суперничати з кимсь о місце на землі. Він знав, що вічне добро, правду, любов, характерність і посвяту можна на кождім місці сіяти. Для таких сівачів в усе місце ніким не заняте, ніким не пожадане, а Його глибоким і щирим переконанням було, що власне в сій праці є властива і дійсна вартість життя і людини. Тому за ідеальним Товаришом тужать Товариші праці.

По Нім плаче осиротіла Українська захоронка. І членом Виділу не був, хоча збір Головою Його хотів зробити, а так сю працю любив, начеб тих шістьсот дітей убогих, маленьких, Його рідними були.

Дітям хати треба, треба учительки, гроша, хліба, вугля, одєжини. Ось що обивалося о Його вуха, о Його серце! І Він за тим усім ходив, Він про все подбав, а ми на засіданнях Виділу казали, як то легко повести таке Товариство. А Він? Він усміхався і дальше ходив за тим усім, чого потребувала українська робітнича дитина для свого життя і розвою. Той усміх Його, я доперва по смерті зрозумів, коли увесь тягар Його праці на нас усіх впав. Сеж був усміх чоловіка, що „мимо великого дізнання біди, радість Його була надмірна“ (II. Кор. VI. 2.). Він сміявся, бо в терпінню і праці без особистої користи Він по волі Божій поручав свою душу доброму Богови, у добрих ділах (I. Петра IV. 19.). Так сміючись від нас Він відійшов.

По нім боліє Народна Лічниця. Його утратили Товариства, в яких працювалося задармо, та не надармо. І священнічі Товариства запишуть велику свою втрату в цім році, а український нарід мусить собі сказати, що в час народньої смуті і великої потреби людей втратив ще одну ідейну і жертвенну людину у своїх рядах.

Та вже ніхто хіба так дуже болючо цієї втрати не відчув, як дружина вірна і діти малі, що ось тихо плачуть за тихим батьком і мужем. На сльози люди розраду дають. А мені здається, що тут слова розради булиб ні при чому. Коли лікар ствердив, що до о. Євгена смерть іде, невідклична, невмолима, між супругами відбулася така розмова: „Дбай про діти“, сказав муж. „А я тобі обіцяю — відповіла дружина, наче складаючи другу весільну присягу мужеві, але й батькови дітей — що вони будуть мати все так, як мали дотепер, що вони будуть учитися так, як учи-

що я не можу збутися гіркої думки, що Ти нам увесь умер; коли не нині, то за рік, за два, за десять, Ти умирати повільною смертю у людській пам'яті — умреш!

На Тобі сповнюється доля огня, бо на Тобі, особливо на Тобі, з ряду наших сучасних, великих людей України, сповнюються слова Христа-Господа, до Йоти сновнюються: „Я прийшов огонь кинути на землю і чого хочу більше, як щоби вже розгорівся?“ (Лука XII. 49). Під серце Твоєї щасливої мами, у Твоє тіло кинув Господь-Творець огонь, жар серця чистого і уст неложних, і з тим огнем талантом вислав Тебе на нашу убогу землю. Огонь у ватру розгорівся, у велику ватру Твого священничого і громадянського життя, Твоїх думок і Твоїх вчинків, яких ніхто інший не подумав і не зробив і не міг зробити — бо не був Тобою. Таке були хвилі у Твоєму житті, історичні хвилі, в яких Ти в імені народу ласку ворога відкидав для сього, що ворог підступний її давав і пан невольникови, а одначе: і ворог прислухувався з подивом до Твого слова, тільки ширости було в сім слові, тільки полум'я у Твоїх чуттях благородних, тільки сили горячої любови свого народу — та й любови ворога!

Нині з того усього ледви тлінні останки нам лишилися!
Жаль!

Жаль! Бо нам звичайним людям, що їх призначенням є рости, дуже, дуже хотілосяб заглянути у джерельну глибину дійсних талантів і геніїв. Сеж для нас лет на вижини, се хоча частинне заспокоєння бажання знати, як творяться великі думки, як родяться і ростуть великі діла? Бо на правду ніщо так не підносить людини на ступінь пана землі, як пізнання самої творчої сили. Се є висше, чим знання самого діла. А Ти так горячо бажав, щоби Твій нарід був паном на своїй землі! Ось, чому так дуже хотілосяб знати для себе і для грядучих поколінь джерело Твоїх думок, і творчі сили, які родили вчинки Твої.

Вчасна смерть чорною киревою прикрила сю тайну Твого життя і добровільно не відхилить її тут на землі — ніколи і нікому.

Жаль і біль!

Та не до Тебе ми маємо той жаль! Бо Ти працював від свитання до смеркання, забувши себе. Ти умер в розгарі праці, молодий, у літах, в яких за браком вільної хвилі не став часу на писання мемуарів, на списування своїх думок від їх початку — аж до їх дозрівання і здійснення. Ти клав душу за Бога і народ, за правду і волю, і серед праці Ти вмер!

Тай і до народу жалю не маємо! Бо щож він сердешний винен тому, що він у спразі хрестний, в голоді пустині, у нестримному бажанню життя пив Твою душу як воду,

споживав плоди Твого таланту як хліб, беручи його просто з Твоїх запрацьованих рук, хліб, що одначе повинен був ще остатися на жертівнику, нетknięтий неосвяченими руками.

Ти жертва спожита!

Та що я кажу?! Ніщо із Тебе для нас не осталося, лиш Твій гріб?

Ні ні! Да не будет!

У тайнах болю за Тобою, всенароднього болю, я відповіди пошукаю на се питання.

Хто жовчі не пив, той не знає, яка вона гірка. Хто сам не вмирав, той не знає, якою важкою є втрата життя, свого, чи й чужого. До сього напиту, до сього болю люди лиш з жалем доторкаються, хто з них його вже доторкнувся мусить! Тому так мало людей за людьми щиро плаче і в болю за ними з ними умирає.

А за Тобою ми всі плачемо. Для нас втрата Тебе, як та жовч гірка. Для нас смерть Твоя, як смерть багатьох-багатьох наших думок, почувань, бажань, надій і радости хвиль, що вмерли з Тобою. Для нас смерть Твоя то питання: чому Господь нас так важко досвідчає, чого від нас жадає, забираючи нам Тебе, що хоче нам дати за втрату Тебе?

Та, Боже наш!

„ Не нам на прою

З Тобою стати!

Не нам діла Твої судить!“

Ми тільки плачемо по втраті великій! Нема Українця, щоби за Тобою — Друзе наш — не плакав і вчора і нині! А з тих сліз, з тих гірких, глибоких вод виринає тайна Твого життя і сил Твоїх творчих. Ми всі любили Тебе як рідного, як рідні, за любов Твою до нас, за любов, що була джерелом-руслom і берегами Твого життя, Твоїх думок, діл Твоїх, за св. Павлову любов, що „є терпелива, ласкава, не зазидує, не чваниться, не надувається, не осоромлює, не є користлюбна, не сердиться, не задумує зла, не тішиться неправдою, а тішиться правдою. Все зносить, всему вірить, всего надіється, все перетерпить. Любов ніколи не гине“ (1. Кор. 4—7).

Любов ніколи не гине, хочби зазмерли і тіло і слово і думка і чин. На тлі сього величнього гимну св. Павла в честь любови зарисовується Твій образ. Ти сам, Друзе, оживаєш враз з джерелом творчих Твоїх сил, оживаєш на наших очах, та вже у таких виразних чертах, що їх ні у графіті, ні у криці виразнійше не викувати. Ти розумом вихованим у правді розумів, а серцем випещеним у чистій ідеальній, благородній любови відчував і людей і народ, їх болі, потреби, а навіть їх блуди. А коли Ти в якій справі промовляв, то всі се розуміли, що у крису крицеву дзвона серце вдаряє і давн чисті звуки видає, чисті і гармонійні,

і до цього звуку всі радо прислухувалися. Тому наш Достойний Владика Андрей так радо прислухувався до Твоїх думок у справах церкви і народу. Тому Виділ „Просвіти“ чи „Українського Педагогічного Товариства“ так радо йшов за вказівками свого урядуючого Голови чи члена президії. Тому всі Товариства хотіли Тебе мати у своїх Радах і Виділах. Тому учениці у гімназії так радо слухали Твоїх приказів і не боялися Твого гніву, а боялися вразити Твою любов!

Тому ся зіниця Твого ока розвивалася у такий пишний цвіт української культури, де „милість і істина стрінулися, правда і мир поцілувалися“, де віра з наукою у дружбі Україні силу добувала.

А кільки незрячих Ти просвітив, скільки дітей Ти навчив правди — у любови? А кілько людей Ти вивів на поле тихої праці, словом горячим, серцем непереможним своїм? Кілько думок у чин перемінила Твоя любов? А кілько пристрасний і гніву братнього уляглося, скорилося побіджені Твою любовю?

А скільки радості Ти пережив на той вид, що й другі працюють і йдуть вперто, радості без зазвисті!

З Тобою лукавити ніхто не смів, бо правдою щирою і любовю неложною Ти на нього йшов. Нехай, що у спорах партійних люди з людьми у гніві розходилися — та не з Тобою! Хто щирий був і не лукавий, той не міг Тобі заперечити любови народу, ні у Твоїх думках, ні у Твоїх ділах!

Тому Ти не вмер — живе Твоє Імя!

Ти слава наша!

Ти єрей, що ніде і ніколи не заперечив любови Христа і любови та достоїнства Твого священничого покликання і Його завдань.

Ти, золоті уста нас — єреїв українського народу! Твої думки, Твої слова брали усі, бо то були Твої думки, з Твого серця. Вистарчило знати, що так зробив, так сказав Лежогубський.

А жив Ти між нами і працював так просто, так природно, що Ти виглядав наче один і з нас, хоч Ти стояв високо понад нами. І цього Тобі навіть не можна було сказати, який Ти великий, який Ти добрий, який Ти благородний, щоби не вразити Твоїї покірної любови.

Але нині нам уже не борони відтворити Твій дійсний образ, відгортаючи з нього всей порох і попіл, щоби носити його у грудях наших! Нині вислухай нас, що ми про Тебе говоримо і думаємо, нам від цього легше стане! Сеж буде свідочством нашої високої культури душі, що ми не забудемо Твого духового обличчя. По вік не забудемо — живі — живучого!

Нехай лице Твоїї душі заповнить сю пустку, яку Ти лишив відходячи від нас своїм земним життям, від нас, із наших товариств і з посеред Твоїї Рідні — Ти, нині незаступлений!

Достойна Рідне! Щойно на прикінці повісти про Його діла і Його любов я Тебе згадав. Бо так воно вийшло й у Його життю. Народ брав собі усю Його силу, брав і не питав, скільки літ життя мужа, скільки літ життя батька він у свою користь бере. А Він брати позволяв сю свою силу і не питав, скільки хвиль радості батька і мужа Він зрікається у користь народу. А Ви? Ви у хаті лиш про се й думали, щоби під Його неприсутність, на Його прихід зготовити на жертівнику родинної любови для Нього як-найбільше щастя і тихої радості, раю, спочинку від життєвських турбот.

Прескорбна жінко, діти сердешні! В болю не впадьте, під жалем не вгніться! Майте опору в правді одній. Він не міг би був стати таким великим, якби Він у родинному життю не був такий щасливий! Нині то щастя Ви у жертву принесли, у цілопальну жертву, якої огонь і дим у небо піднімається. А в той огонь кидаєте Ви, кидаємо й ми молитву і цвіти і любов і жаль і сльози за Ним. Молитви і сліз нікому не вільно ні Тобі, ні нам боронити. Таж сказав взір Твого мужа, св. Іван Золотоустий: „сльози вдови мають силу, якої не можна не доцінювати. Вони досить сильні на те, щоби й небо пробити і там стрінутися з коханою душею“, з душею мужа і батька, що в Божих хоробах Творця витає, а Творець свого доброго робітника. Думайте сердешні сю думку і вірте в неї, а важкий удар Його смерті, що Вас нині прибив, не зломить Вас.

Плачте, а живіть! Бо Ваші сльози за ним, то так, як праця Його. Вашого мужа і батька, теж скорб народу, роса на граніті Його, діл, рання роса, в якій відібються лучі сходячого сонця — для Нареду. Плачте, а живіть! Треба, щоби Ви жили і стали вірними жрекамими при Його пам'ятнику, при жертівнику Його життя, на

Вічну пам'ять Лежогубського.

Амінь.

о. Олександр Дикий

Перший проповідник при Храмі св. Юра.

† 16.-XII. 1918.

Ти врей по вік.
Гар. V/1. 17.

Не мав здоров'я і для сеї причини помер у силі літ!
Не мав здоров'я і для сеї причини помер убогим
сотрудником, а не срібноволоосим владикою.

Не мав здоров'я і для сеї причини не став праців-
ником — місіонером українського народу. Бо силі Його
духа, огневи Його слова стелився той величній шлях, лиш
тіло не пустило Його в дорогу, при якій стоять мільйони
українських сердець, жадні слова правди і науки, жадні
єдності.

Не мав здоров'я і для сеї причини не ліг на вічний
сон ученим богословом, між книгами глибокоумними, про-
читаними і написаними.

Шкода людини, скаже не один і... забуде про Нього,
про Його життя!

Путники життя, що спішите своїми шляхами до своїх
занять, пристаньте на хвилину, на малу хвилину при Його
гробі і послухайте казки правди про „сильного духа“ і „не-
мічне тіло“!

Загляньте у чашу Його життя! У ній жеж напій див-
ний у смаку. Раз він такий, як напій чаші Христової на
Оливній горі, а раз він смакує, як манна у пустині.

Загадка життя, Його життя, так дуже подібного до
життя Спасителя — врея у Страстний тиждень, аж... до
Великої Суботи.

Св. Августин, розважуючи сю загадку життя Спаси-
теля огняними думками, сильними як смерть чуттями, на-
звав був гріх „щасливою провинною“, бо вона дала нам
Спасителя. Отак щасливою треба нам назвати неміч о. Олек-
сандра, бо вона дала нам священика — вірцевого врея!

Уродився хлопець з таланом, з великим таланом, о яким
висказався був один з товаришів Його, що він ні в гім-
назії, ні у Львові на богословських студіях, ні на дальших
студіях у Відні й Інсбруці не стрічав здібнішого товариша
від о. Олександра. Та хоровитим вродився Він і на ясне
полум'я думаючого духа лягла великим тягарем неміч тіла.
Дух у кайданах! Але той невольник мав на стільки сили,
щоби тіло й життя молодого хлопця удержати у св. чистоті,
у дитячо-ангельській невинності.

Бодрий дух!

За ту ціну чистої крові, ціннішої від срібла й золота, купив собі дух Його владу панування у сфері вічної правди, віри і знання. Дух його, жадний знання, аж горів від праці між книжками, горів наче світло, поставлене на свічникови. Він був перший у науках між усіма товаришами і в гімназії і на богослов'ю, а по грецьки говорив і писав так, як інші по українськи.

Богословство отвірав перед Ним шлях наук і душпастирської праці — безмежний шлях! Але Він схиляється лиш на студіях у Львові. Немічне тіло не дозволяє Йому пуститися самому на той шлях, а домагається домашньої опіки.

Він жениться! Може опіка жінки, село, тишина, спокій, держать здоровля для тихої, а так глибокої душпастирської праці? І чого ся жінка не жертвувала для Його здоровля? Вона обдарувала Його діточками, щоби їх молодість, їх любов, їх уста, на яких положено серце спрагнене батька й опікуна, задержали при батькові здоровля, яке від Нього так виривалося! Вона, за Його здоровля, потрібне церкві, таке дуже потрібне у громаді, таке дуже цінне за працю душпастирську, за жертвенний труд, застала своє здоровля. Смертю своєю думала купити Йому ще кілька днів життя!

І не купила! Жінка умерла, діток малих оставила, сиріт громадку при мамі старенькій.

Треба було йти у місто, ради дітей треба було прийняти становище сотрудника, але у місті, де є школи.

А у місті? Діти сталися круглими сиротами. Опустило їх малих у великій потребі Батька немічне, трудом надміру знеможене тіло!

Шкода життя — скаже не один! скаже і забуде про те життя — яке здається таким дрібним епізодом зробило немічне тіло.

Ні! Не шкода! Бо не всус покликав Господь і се життя у світ, між нас!

Бачите, мої сердешні, у світі є два роди священників. Одні йдуть слідами Апостолів. Вони йдуть дорогами слова, що гомонить „від краю до краю землі“, дорогами великих і на зверх вчинків, дорогами сильної влади. А другі йдуть слідами Марії.

Історія її життя на вні простенька, як то диво, що сонце рано сходить, а у вечір заходить. Вродилося дитя, пішло під крила церкви, у науку, не зазнало чару молодості на землі, по волі Божій Пречистою Дівою віддається під опіку праведного Йосифа, родить дитя — Ісуса, стає Його слугою, а потім сиротою. Ніякого чуда Марія не робить, здається така Вона убога і немічна, що своїй родині Вона може допомогти тільки просьбою — молитвою до Бога — Ісуса. А одначе! Не будь Марії, з глибиною її душев-

ного життя, з глибиною так великою, як глибина спокійної живої води — ріки, що до моря докочується, не будь Марії з її глибокою вірою, надією і любовю, з її жертвою пречистою, ми не мали би Спасителя, ми правди не знали би, ні дійсного змісту життя. Ось у чому велич і сила Марії... і о. Олександра, священника по чину Марії!

о. Олександр, немічний тілом стає духовим вождем душ, людей, що самі здоровші тілом від Нього, а однаке дуже радо піддаються Його проводови у поході до Бога. Під ряди їх ідуть під Його проводом у такій любови Бога, у таких непереможнім бажанням Його, у такій певності, що Він, сильний дух, оборонить їх душі від ворогів, що ловами кружляють в округ них, ласі на їх життя, що той вид напував усіх видців, єреїв силою і вірою в успішність слова, що церкви Христові нікому не перемогти, коли вона має таких єреїв — як о. Олександр. А Він, що тілом ледви виносив свої уста на високу проповідницю, духом своїм сильним зробив з проповідальниці беріг Йордану, де греміла сила Його слова силою Ілїною, силою Предтечі, з яким мав то спільне, що у мягких ризах не ходив, убогий з власної волі, бо з волі Божої.

Сподівальниця стала Йому другою хатою, людям вірним, соткам і тисячам спрагнених душ, джерелом води цілющої, силою у боротьбі, пільгою у болях, розрадою на роздоріжжю.

Немічний тілом, не гнувся Він як троща вітром колісана. Бо й Його кликав генерал-губернатор Бобринський на нараду, як би то український парід Галичини довести до сього, щоби руками і устами відступників тихо а певно повести на шлях зради власної церкви і власного народу. А Він на сю нараду не пішов „щасливий чоловік, що не пішов на збір безбожних і на дорозі грішників не став та на стільці погуби не сів; а в законі Господнім бажання його“ (Пс. I. 1. ч.), хоча виконання сеї засади грозило Йому Сибіром, вязницею і смертю. Сильні тілом гнулися під напором злого ворога, ломалися, а Він, сильний духом, а немічний тілом, остоявся, бо „се дух, що оживляє, тіло не помагає нічого“. (Іоан VI. 64.). І тим живим і оживлюючим духом був Він великий, хоч і не голосний, та ще й тою глибиною внутрішнього, душевного життя. Тими цінностями був Він за життя, а по смерті тіла в Він у напій пам'яті поміж нами, священниками, одним із перших. І се в: „та добра часть, що не відбереться від нього“ (Лука X, 42), по вік не відбереться, мимо скромного, тихого на зверх життя, мимо незначного, — по людським рахункам — становища, мимо великого убожества, мимо скромної, соснової домовини, що лягла на зубожілу від холоду і зимна природи землю.

Умер один з наших рядових, але найкрасших, найбільших єреїв — працівників.

Ось вам, мої сердешні, казка правдива про чашу життя о. Олександра — і кінець повісті людської про немичне тіло, а сильного духа, про тих, що були останніми між людьми, а стали першими у Бога.

Але Ви сю повість певно забудете, бо людська пам'ять заводить, а вже убогих і тихих вона тим скоріше забуває. Так і щож з цього? Йому се долі не змінить, ні щастя не вменшить, бо Він і за життя людській пам'яті не накидався, о людські згляди не убігався — священик по чину Марії.

Але для нас священиків, свідків і співпрацівників і для Вас, люди, що з Його праці Ви скористали, прийшла хвиля, остання хвиля явити благородність душі своєї і зложити явну а щирю, глибоку а покірну подяку Богови за Його життя, між нами, за Його труд для нас, за вид смерті, що не лякає, а до Бога взиває.

Багато людей, що читає св. пасмо, що читає сі правди, які я навів в сполучі з життям о. Олександра, вважає їх за казку, за нездійсниму казку, бо: „не всі слухають Євангелія“ (Рим. X.-16.). А глянувши на життя Його, мусять очевидці цього життя о. Божих, об'явлених правдах сказати: „Хвалить Господа всі народи, похвалить Його всі люди. Бо утвердилася милість Його на нас, і правда Господня перебуває по вік“ (Пс. CXVI.). А хто своїм життям, цього людий навчив, як вчив їх о. Олександр, той великим став, „бо хто заховавби і учивби. (заповідий і правд Божих), той великим назветься в царстві небеснім“ (Мат. V. 19.).

Прийми, о. Олександре, подяку і Ти за науку добру, глибоку, за життя жертвенне, тихе, за священство Твоє, що з нього, з Його труду і терпіння стільки добра розлилося по людських душах, стільки правди сіло на людських устах і людий прикрасило неземною красою. Ще й молитву прийми за спокій вічний душі Твоїї. Більше ніщо ми не в силі Тобі дати. Але є Господь на небі, суддя справедливий, що дасть Тобі життя, вічне життя, вже без печали, бо дасть вічне щастя собою, щастя, до якого Ти, єрей во вік, стремів, і дійшов родячися й умираючи. Амінь.

лися дотепер". І взяла Ти у сталеві кліщі світ біль великий і йдеш у боротьбу життєву, не так о хліб, хоч і о хліб, як радше о це, щоби ім'я ідеального Христового священика, ім'я ідейного, жертвенного чоловіка, людини чистого і благородного серця жило в Його дітях. А нині розрадою нехай буде Тобі отсей винятковий факт, що люде за працю вдячність відчули в серці своїм. а Бог, в якого всемогучих руках Його доля вічна рішилася, лишив і про Нього слово: „Бог всякої ласки, що покликав нас до своєї вічної слави в Христі Ісусі. Він, коли трохи потерпимо, удосконалив нас, укріпить, зміцнить і утвердить“ (І. Петро V. 16.) вічним, щасливим життям. Чи ж не бачите, що до послідньої черти сповняється слово Євангелія на Нім, який своїм терпінням був сильний між нами, кріпкий і могучий добрими ділами. А за тим першим словом сповниться й друге — про вічне щастя Його у Божих хорах. — Амінь.

о. Володимир Лиско

II. Призначення чоловіка.

Скажи ми Господи кончину мою.
(Іс. 58, 6.)

Коли св. Йоан Хреститель проповідував Ісуса Христа¹⁾ приступили до нього ученики і запитали: „А хто ти, що ти говориш про себе самого?“¹⁾

Таке саме питання і ми нині в часі місії мусимо до себе поставити: хто ми, нащо ми тут на світі? Бо хоч і багато людей на світі, що вірять, але не багато таких, які думалиб над тим, в що вірять. І дивна річ! Чоловік з роду — яко розумне сотворіння — вже від дитинства ставить різні питання. Кожда мати знає, якто часто діти питають: хто це? — нащо це?... Але над тим питанням: „нащо ми на світі“ мало хто застановляється. І ти сам, чоловіче, кільки ти вже в своїм життю поставив різних питань, але над тим питанням: звідки ти, на що ти тут на землі, що буде з тобою по смерті — чи ти коли застановлявся?

Кажу — це дивна річ! Люди живуть літами — не раз 70 або 80 літ, а може ні разу ще не поставили собі того питання: А прецінь від доброї відповіді на це питання залежить наша дочасна і вічна доля.

¹⁾ Йоан 1. 19, 22.

Ісус Христос сказав: Мудрий будує свій дім на скалі. І прийде буря і прийде злива, його дім остоїться, бо збудований на скалі. Немудрий будує свій дім може рівно великий і гарний, але на піску. І прийде буря і прийде злива й дім його завалиться, бо побудований на піску. Отак на піску будує свій дім для вічності кождий, хто в життю не має ясного поняття, нащо він на сім світі живе.

Питання про призначення чоловіка є проте фундаментом — підвалиною духової будівлі чоловіка, і тому на місці, коли ми маємо пізнати вартість нашої душі, мусимо насамперед застановитися над тим питанням:

- 1) Нащо ми живемо на сім світі або яке наше призначення (ціль)?
- 2) Як можемо свою ціль досягнути?

I.

Нащо чоловік живе на світі?

Богато людей живе так, якби тут на землі вже мали досягнути свою ціль — своє призначення. — якби вони були сотворені для землі, а не для неба. Тож застановімся: чи може бути дочасне життя призначенням чоловіка?

Після нашого розуму призначення чоловіка повинно бути таке, щоб його могли всі досягнути і щоби в них нашли всі своє щастя.

А чи може земля зі своїми скарбами, своєю славою і розкошами задоволити чоловіка, чи може чоловік тут на землі найти своє постійне щастя?... Вправді каже дехто, що до щастя бракує йому багатства. Але чи всі можуть бути багатими? Ні! Ніде і ніколи цього не було і не буде. Як довго світ буде стояти, будуть бідні й багаті. Чому? Бо світ вже так сотворений. Не всюди однаково земля родить. Не однаково роздав Бог таланти. А колиб навіть люди досягнули це, що всі стали б багатими, чи вже тим досягнули своє призначення, своє щастя? Невжеж багатство зробить чоловіка щасливим? Підійть і послухайте при дверях багатців, а почувте і там нарікання і невдоволення може й більше, як під соломяною стріхою. Каже св. Письмо: „Хто любить гроші, не вдовольниться ніколи, а хто любить багатство не похіснується ним“ (Екл. 5, 9).

А може — питаю далше — радощі цього світа й змишлові розкоші можуть ущасливити чоловіка? Скільки то людям і до цього сумнівного раю замкнений приступ! Або й ті, що то спивали до дна чашу розкошій, чи не найшли на дні замість щастя гірке розчарування і мерзоту? Послухай, що каже цар Соломон: „Чого б ні забажали мої очі, я вволяв їх волю, не уймав мому сердцю ніяких радощів; серце моє веселилось

моїми рудами.. Та як поглянув я на все, що мої руки зробили і скільки завдавав я собі клопоту, працюючи — бачу, що все воно марне і тільки мучить духа, і ніякої з того користі“ (Екл. 2, 1)).

Так само і зі славою цього світа. Навіть слава цілого світа не заспокоїть людського серця й не подасть йому тривалого щастя, бо коли прийде смерть, відбере йому корону й жезл і зрівняє його з послідним жебраком..

Щож з того слідує? Коли чоловік не може знайти свого щастя, свого призначення тут на землі, то мусить воно бути в естві, що поза тим світом т. є. в Бозі. Так заключає розум. Так відповідає і св. Августин, який каже: „Не-спокійне моє серце, поки не спічне в тобі, о Боже. Для Тебе я тут, а не для сотворінь, бо ніде не найду спокою й відпочинку, ніде спокою й потіхи, лиш у тобі“.

До чого доходить сам наш розум, то доказує і Г. Бог через об'явлення. Отворім св. Письмо і читаймо в книзі пророка Ісаїї: „Всіх, елиць на рицаються іменем моїм. во славі моєй устроїх, создах і сотвори х“ (43, 7). Всіх, які називаються моїм іменем, я їх на свою славу сотворив. Або, як толкує ті слова св. Августин: „чоловік сотворений на це, щоби Бога пізнав, а пізнавши полюбив, йому служив і через це доступив вічного щастя“, То справді єдине, правдиве призначення чоловіка. Воно має ці два услів'я, про які ми на початку сказали: а) його можуть всі люди осягнути, б) в нім можуть знайти правдиве щастя після слів Ісуса Христа: „Се же єсть живот вічний, да знають Тебе єдиного, істинного Бога і вгоже послал єси Ісуса Христа“ (Йоан 17, 3).

Як кожде сотворіння має своє призначення, так само й чоловік. Як оговь сотворений на це, щоби грів, як, сонце на це, щоби світило, як риба сотворена до плавання, а птиця до літання, так чоловік дістав розум і волю на це, щоби Бога пізнав, його любив, і слухав і тим осягнув своє щастя. Сказав Іс. Хр.: „Писано бо єсть: Господу Богу твоєму поклонись і Йому одному служити меш“ (Мат. 4, 10).

II.

А коли так, то скажи, чоловіче, як ти виповняєш своє призначення? „Я служу Г. Богови“ — каже сонце, коли кидає перший промінь свого світла на землю. „Я служу Г. Богови“ — каже сонце, коли кидає послідний промінь при заході. „Я служу Г. Богови“ — каже небо, коли спускає росу на землю й оживляє рослини. „Я служу Г. Богови“ — каже

кожда ростинка — „бо сповняю ту службу, до якої мене Господь призначив“.

А що ти скажеш, чоловіче? Чи Г. Бог дав тобі розум і волю на те, щоб ти Його ображав, щоби ти Його волі не слухав?

Ні! скажи нині, нехай чує небо й земля, нехай чує сонце, місяць і звізди — скажи: Я прирікаю, що від нині і я буду служити Г. Богови.

Хто ти є? Рільник? Яка твоя перша служба? Ріллю управляти? Ні! Це не є твоє перше завдання. Каже Апостол: „Браття, гідно сповняйте своє звання, до якого ви покликані“. А до чого ми покликані? Бога пізнати, йому служити й спасти свою душу в небі. О, це твоє найважнійше! Ріллю управляти треба — певно! Але це є другорядне. При ріллі можуть і без тебе обійтися, там може зробити і твоя челядь. А тут ні. Душі твоєї челядь твоя за тебе не спасе.

Оце твоє перше.

Ти ще був малий. Коли хто питався твого вітця, що з тебе буде, то твій отець відповідав: „Ще не знаю, він ще малий, не знати, до чого буде мати охоту“. Але коли в твоїй душі заясніло світло розуму, коли ти почав пізнавати, що це значить Богу служити, а що Бога ображав, від того часу починається твоє головне звання т. є. Богу служити й спасти свою душу.

Хто ти? Купець? Ремісник? Це ще не є для тебе найважнійше. Поглянь, кільки в кожному місті купців та ремісників. І твоє ремесло без тебе може хтось зробити. Але душі твоєї спасти без тебе ніхто не може. Був один купець, робив великі інтереси — купив шість великих каменів. А мав лише одну доньку і та вмерла. Затужив нещасний батько, заплакав в журбі, кому лишити свій маєток. Гадав, що ущасливить свою доньку, а тут — смерть перед часом забирає її з цього світа. Прикрашує її на смертній постелі, як може, дає на пальці перстені, на шию коралі, та на її і своє нещастя.

Слідуючого дня по похороні хтось відкопав тіло тої доньки з гробу, щоб обрабувати з прикрас і золота. І шож йому з того маєтку? Душу спасти — оце твоє важне.

Володар управляє державою, здобуває нові краї. На його приказ стають тисячі. Але й на володаря прийде черга, й він стане перед Божим трибуналом і всі гармати, які має в державі, не зможуть створити йому брами до неба, коли душа його буде негідна. Спаси душу — це його перше завдання.

Папа, Христовий намісник, що держить ключі до неба, але й він чоловік і він в коротці стане перед Божим судом і до нього промовить Христос: „Здай рахунок!“

Спасення душі — то твоє суще. Цей обов'язок тяжить на твоєму тілі і твоїй душі. Що це значить? Значить, що того за тебе ніхто не може зробити, ані твій дім, ані твій ґрунт, ані твої гроші, ані твоя жінка, ані твої діти, лиш ти сам. Вкоротці — і ти опинишся або там у вічній радості або — не дай Боже — у вічних муках.

Справа спасення — то і твоя остання справа. Кілько то в цій хвилі вмирає людей. В цій хвилі, коли я до вас говорю. Перенесися думками там над ложе того, що вмирає. Дивися — вмирає чоловік. Він уже в передсмертних судорогах. Жінка клячить коло його ліжка. Там якісь люди — то певно свідки. Він уже зробив тестамент. Він уже нічого не говорить. Жінко, скажи до нього, що він знає твій голос, може він ще до тебе що промовить. Вона зближається до нього, промовляє — але він уже нічого не відповідає, навіть не дає знаку, що її розумів. О, зістав його — він уже не до цього світа. А може ні! Він тепер може сповняє діло — діло таке важне, якого за ціле життя не сповнив. Хто знав, що тепер у його душі діється. Зимний піт зрешує його чоло. Ог тепер є та хвиля, від якої залежить його вічність. То є та хвиля, про яку сказано: „В котру сторону дерево впаде, там лежати буде“. То є та хвиля, про яку каже св. іоан в Об'явленню: „Діявол напружує всі свої сили“ — дістане його тепер, то задержить на віки.

Мужу — батьку, що тут стоїш, кілько ти літ маєш? Який маєток маєш — про це тебе не питаю. Вкоротці й ти лежатимеш на смертній постелі й та твоя жєна, що може ось тут слухав, вона буде клячати коло твого ліжка, може ще в цьому році й буде обирати передсмертний піт з твого чола. Вона буде до тебе говорити, але ти вже не будеш давати знаку життя. Вона скаже: діти моліться, ваш батько вмирає.

Чого я тобі жєлаю? В той час, коли твоє тіло в трумні принесуть ось тут і коли священник буде віддавати тобі последню услугу, щоби він був у праві до громади, що тебе супроводжатиме, так сказати: Ви, мої парохіяни, ви тут зібралися, щоби оцєму вашому братови віддати последню прислугу. Я не маю причини його хвалити. Його життя було безнастанною похвалою для нього. Ви ж його знали. Все, що відносилось до церкви, чи до школи, він те все розумів і до всього прикладався. Він був перший до всего доброго. Він був взором, прикладом для других...

— Я тобі жєлаю, щоби священник міг ще й це сказати: Жінко, ти тепер вдова, виджу тебе — ти в жалобі. Виджу твоє сумне лице й заплакані очі, а в твоїм серці біль. Так, ти маєш причину нині плакати! Ти його найліпше знала. Ти найліпше розумієш, що ти стратила...

Я тобі желяу, щоби священник міг ще й це додати: Діти, молитесь за вашого тата, щоби Г. Бог скоро вибавив його з чистилища до неба. Я сподіюся, що він вневдовзі стане перед престолом Божим. Мужу, батьку, щоби це так було, порішить твоє життя може ця місія, може ця година.

Жінко, мати, може ти вмиреш скорше як твій муж. Що я тобі желяу? Жий так, щоби ти могла так умерти, як недавно померла одна жінка. Я був при її смерті. Було це саме по одній місії. Закликали мене зі Св. Дарами. Приходжу — бачу хора бореться зі смертю. Видно по її лиці великий неспокій. Рукою мовби щось обганяла оберталася сюди то туди, і на устах чути було шепіт молитви.

Жах огорнув усіх і дрож їх перейняла. Я був спокійний, бо бачив, що хора відважно бореться. По хвилі успокоїлася, лице її випогіднилося, поцілувала хрест, щиро висповідалася, і в спокою віддала свою душу в руки Ісуса Христа.

Але, жінки, дивіться на її мужа. Він стояв над її ліжком і ковтав гіркі сльози. Не плач — кажу до нього — дай їй спокійно умерти. Вона ще нині піде до Бога, котрому так вірно служила. На то відповів муж серед сльоз і горя: Отак, — отче, вона була добра жінка, вона була найліпша жінщина в цій громаді, найліпша мати для своїх дітей.

Притім схилюся, зложив руки на свої діточки, які з плачем обступили ліжко умираючої матери, і знов гірко заплакав, кажучи: О діти, хто вам заступив вашу маму?

Чуєш, жінко, я може не буду при твоїй смерті. Але певно буде твій парох, або може його наслідник. Щож я тобі бажаю? Щоби він бачив при твоїм ліжку, як будеш умирати, твого чоловіка рівнож у такому смутку і щоби почув від нього такі-ж слова: Отче, не можу здержатися від плачу! Вона була найліпшою жінкою, вона була найліпшою господинею в цій громаді, вона була найліпшою матір'ю для діточок.

Такої смерті я тобі желяу. — А про це буде рішати твоє життя — може отся місія.

Сину, може ти помреш перед своїм батьком. Доню, а ти може вмиреш скорше, ніж твоя мати. Памятай отже: яке життя, така смерть. Смерть є відголосом життя. Кликне життя — добре, кликне і смерть — добре. Кликне життя — зле, відізветься й смерть — зле.

Яке життя, така смерть!

Справа твого спасення є справою найконечнішою. Так є. „Бо щож допоможе чоловікови, хочби цілий світ здобув, а душу свою затратив?“ О, як мало людей, які в ті Христові слова вдумуються! Піди на торговицю — там, де робляться гешефти, — послу-

хай тих людей. Чи думають вони про свою душу? Піди до суду, прислухайся розправам, таїт застановися: Чи думають ті люди про свою душу?

Яке засліплення! Задля мамони, задля дочасного. може й невеликого, зиску стільки проклонів на світі, стільки неправди, стільки кривди ближнього. Слушно каже Апост. Павло: Хто прагне бути дуже багатим — той паде в сіти диявола. Ті слова повинні бути виписані на кожній вулиці, на кожній торговиці: „Марто, Марто, журишся і клопочешся про многе, а одно є потрібне“. Напоминає Г. Бог і нині тут зі св. Кивота. Ти стараєшся про многі справи, а прецінь тільки одно є конечне: Богу служити і душу спасти.

Щож тобі допоможе, колиб ти був і найбагатшим купцем, найбагатшим у селі, а вкортці мавби закликати в пеклі: „Прокляте багатство, прокляті гроші, про які я більше дбав, як про спасення своєї душі! Нині я тут обідраний зі всього й терплю страшні муки!“

Противно, хто вбожество терпеливо зносить, той вкортці в небі закличе: „О, щасливе убожество, що я терпеливо його зносив, воно мене зробило тут таким багатим!“

Що тобі це допоможе, колиб ти був першим у громаді, а гордим, і незадовго в пеклі закликав: „Прокляті почести, які завели мене сюди на втіху дияволови“. А противно, що тобі то шкодить, якщоб ти тут не мав признання, а може й дізнав зневаги, а там у небі найшов хвалу у Бога.

Ти здоров чи недужий, молодий чи старий?

Що це тобі допоможе, колиб ти був як риба здоров, але того здоровля надуживав на гріх, і в коротці мусівби закликати в пеклі: „Як страшно терплю в полуміні сій!“

Кілько маєш літ? Чи ще довго будеш жити? Колиб ти навіть жив так довго як патріярх, а жив эле, чиж не закликав би „проклятий вік, бо чим більше літ, тим глибше я паду в ту пекольну пропасть“. Противно, що шкодить тому, що за молоду помер, а знайде щасливу вічність? Він у небі закличе: „О щаслива смерті, ти мене охоронила від ріжних небезпек життя!“

Що каже тобі на те твоя совість? Чи можеш ти перед Богом так сказати: „Убогий чи багатий — все мені одно, Славний чи понижений, все мені одно. Здоровий чи хорий довго жити чи скоро померти — мені все одно — коби лише волю Божу сповняв!“

Хто хоче душу свою спасти, сей мусить так сказати.

А ти як? Хочеш бути спасений? Ти скажеш: Таж я християнин! Так, я те знаю. Але чи живеш ти по християнськи? Інакше твоя віра тобі не допоможе. Ти кажеш:

Я вірю. Ап. Яків відповідає: І диявол вірить! — Покажи свою віру ділами. Бо „віра без діл мертва“.

Та може хто з вас хотівби запитати: Отче, чого так довго говорите про ту справу? — Я на те відповідаю: Чому а говорю про важність нашого спасення! Бо щож допоможе тобі ціла місія, колиб ти мимо того пішов на загибель і не жив на те, на що Г. Бог тебе сотворив, щоби спасти свою душу?!

Маєш лише одну душу. Як ту стратиш — все страчене. Зискаєш її, все зискав.

*
*
*

Лучилося раз, що саме по місії йшло двох мушин оттак переді мною й розмовляли собі. Каже один: „Я тіпуюся, що був на тій місії. Знаєш, я случайно тут до села прийшов, хотів децю купити між людьми, та побачив, що місія — от вступив на хвилю. Місіонар саме сказав: „Маєш лише одну душу; стратиш її — то все стратив. Зискаєш душу, все зискав“. Ті слова так мене обійшли, що я лишився на цілу місію. І нині, щоби ти давав мені не знати що, щоб я покинув місію, не покинув би її“. Слухай — може й тебе буде злий дух відмовляти, може й тобі буде підсувати заробок, — дочасний зиск і т. п. Ти однак впиши собі глибоко в серці ті слова: Маю лише одну душу. Ту душу маю спасти. І роби так, щоби при кінці місії міг сказати: Г. Боже, дякую тобі за той святий час місії. Бо ото душу котру я вже був затратив, я Тобі в тій місії назад чисто й красну приношу.

Амінь.

III. Гріх.

Й відкхх йзх мбра звѣрѣ йсходѣща,
ймѣща глахх сѣдхх й рѣгхх дѣсѣхх... й
ѡвѣрѣ оѣсѣтѣ своѣхх йз хрѣсѣнѣхх кх Кѣс й жн-
нѣщѣхх на нѣвѣхх.

(Апок 13, 1-6)

Небо й вічне щастя — це наша ціль. Гріх — це наше найбільше нещастя. А мимо того люди так часто грішать. „Я видів звіра — каже св. Йоан — що підносився з моря і мав сім голов, а на кожній голові по десять рогів. І цей звір отворив уста й хулив Г. Бога й святих його“. Що це за потвора? — Це образ грішника. Сім голов — це сім головних гріхів. На кожній голові десять рогів — це переступлення десять Божих заповідей, це ворохобня проти божих заповідей. Оце є гріх.

Коли оглянемося довкола себе, або коли призадумаємося над власним життям, бачимо так багато гріхів, бачимо як люди легковажать собі гріх, як легкодушно допускаються гріха. Тому бажавби я, щоби ми підчас місії пізнали цілу злобу гріха. Пізнаймо нині, що:

- 1) гріх є великим лукавством з оглядом на Г. Бога.
- 2) Гріх відбирає нам ласку Божу.
- 3) Гріх нищить всі заслуги.

Давби Бог, щоби та справа була вам ясна, а тоді сподіюся, що будете старатися уникати гріха.

А ти Маріє, Мати Божа, без гріха почата, що за всіх молишся, Благая, упроси нам ласки, щоби ми могли злобу гріха як найдокладніше пізнати й повзяти сильне постановлення боятися гріха як найбільшого зла.

* * *

Що це гріх? Гріх — це ворохобня проти Г. Бога. „Я не хочу Г. Богу служити“ — каже чоловік, коли грішить. „Ти приказуєш, Г. Боже, а я не слухаю“. Хто так каже? Чоловік — цей земський хробачок. — До кого каже? До Г. Бога, до свого Сотворителя й Пана...

А може грішник думає, що Бога нема? Може який недовірок або поганин так думає. Але християнин? Він жеж знає, що Бог є, він нераз Його ім'я вимовляє, він до Нього молиться, він у церкві співає: „ісполнь небо і земля слави Твоєї“. Повні є небеса і земля слави Твої. І ти важишся того Бога образити, перед яким дροжать усі небесні сили?

А може той, що грішить, гадає, що Г. Бог його не бачить? Ні — грішник християнин знає, що Бог є всевидучий; що перед Ним не скриється навіть найтайніша гадка. Ну й ти важишся в Божій присутності грішити? Який нерозум!

А може грішник гадає, що Бог його не досягне? Ні, християнин знає, що Бог є всемогучий: Бо чим є твоє життя? Тонесенька ниточка, що в кожній хвилі може вирватися. Колиб ти стояв над пропастью й не міг виратуватися, а от надійшов твій ворог, чи ж ти не просивби його, щоби подав тобі помічну руку? А Бога, що в кожній хвилі може скинути тебе в пропасть невольну — ти ображавш?! О нерозважний!

А може грішник думає, що Г. Бог не буде його судити? Де там! Християнин знає, він вірить, він говорить, що Г. Бог є судія справедливий; Він судив і буде судити. Ви знаєте, браття й сестри, як Г. Бог покарав Ангелів. Запитайте тих всіх діяволів: Кілько разів вони згрішили? Лише один раз. Як? Гадкою. Ні один з тих ангелів не згрішив два рази. А ти, чоловіче, кілька разів ти грішив не лише гадками, але й словами й ділами. Як тобі

10

№ 2394
1326-3(3)
3-ий

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 5.

Львів

Р. 1926.

о. Андрій Ґаладюк

Неділя про розслабленого.

(Докінчення.)

Християни! Тайна Хрещення є купіллю новонародження й оновлення душі чоловіка.

Тільки Хрещення спіляє душу чоловіка і дає їй надприродне життя та отворає двері спасення.

Одної ночі прийшов до Спасителя жидівський начальник, законоточитель Нікодим. Він рад був найти спасення і тому сказав до Ісуса: „Равві! знаю, що ти учителем прийшов від Бога, бо ніхто не може творити таких чудес, які ти твориш, коли не буде Бог з ним“. Іван 3, 2. Ісус пояснив йому, що є не тільки учителем і пророком, але також Спасителем і що вмере на хресті за спасення всіх людей. Але щоби тілесно народжений чоловік міг стати учасником спасення і видіти царство боже, мусить родитися з висот в смерть Христа, мусить ще раз духово народитися на образ і подобу Христа. Се духове народження діється через Тайну Хрещення, бо сказав до Никодима Ісус Христос: „Коли хто не родиться з води і з Духа, не може увійти до царства божого“. Іван 3, 5.

Тайна Хрещення перетворює душу чоловіка, змиває з неї первородний гріх і всі інші можливі гріхи, усуває всі кари за гріхи, обдаровує її надприродним життям, наділяє її надприродною божою благодаттю, ділає її вже на землі святою і дає їй надприродну силу, при помочи котрої може до Бога піднятися і до неба дістатися. Без Хрещення чоловік веде лиш нужденне, природне життя, бо є сдуганий первородним гріхом і обтяжений клятвою та під властю діавола. Він не в силі ніщо зділати, чим заслуживби собі на небо, хочби як докладно Христову науку пізнав, Христа тайно визнавав і побожно жив. Він мусить конечно охреститися й явно Христа визнавати, коли бажає і хоче бути спасений. „Хто увірує й охреститься, спасений буде, а хто не увірує, осуджений буде“. Марк. 16. 16. Тому св. Павло називає Хрещення „купіллю новонародження й оновлення Святого Духа“ через котре „ми оправдані його ласкою, по надії сталися наслідниками вічного життя“. Тит. 3, 5—7.

Св. Вінкентій а Павльо займався ревно місіійною працею і був незвичайно діяльний на полі християнської любови ближнього. По причині сих занять довгі роки не бачив рідних сторін. Щойно по 24 роках своєї неприсутности заглянув до родинної місцевости. Тут удався найперше до парохіяльної церкви, в котрій його колись хрестили, помолвився в ній і подякував Богу за всі благодати, які отримав на св. Хрещенню, а щойно опісля пішов відвідати стареньку матір і сестри.

Бог хоче, щоби всі люди спаслися і бажає, щоби всі люди охрестилися. Тому дав Ісус Христос апостолам перед своїм вознесенням такий приказ: „Ідіть і навчайте всі народи, хрестячи їх во ім'я Отця і Сина і Святого Духа“. Мат. 28, 19. Послушні сему приказови апостоли хрестили всіх навернених. В день Зелених Свят сказав св. Петро при кінці своєї проповіді до зібраного народу: „Нехай кождий з вас хреститься в ім'я Христа на відпущення гріхів і приймете Святого Духа“. Діяння 2, 38. „Ті отже, що радо прийняли слово його, хрестилися і пристало того дня душ около три тисячі“. Діяння 2, 41. Филип, один з діяконів, проповідав в Самарії та хрестив мужів і жінок цілого міста. Опісля охрестив скарбника з Етіопії в дорозі до Гази. Савло був охрещений сейчас по своїм наверненню в Дамаску. В Кесарії над морем навернув св. Петро согника Корнила та цілий дім його і вони зістали сейчас охрещені.

Без Хрещення з води можна тільки надзвичайним способом бути спасеним через Хрещення крові і Хрещення бажання. Вифлемські діти охрестились в своїй власній крові, бо понесли мученичу смерть за Ісуса, а старозавітні праведники спаслися тому, що з розкаяним серцем і горячою любов'ю ожидали Спасителя і старалися сповнити все, що Бог жадав. Іншої дороги до спасення нема навіть для новонароджених немовлят. Тому християнські родичі беруть на себе страшну відвічальність, коли через їх легкодушність і недбальство помре нехрещена дитина.

Християни! Дякуймо Богови, що нам дозволив родитися від християнських родичів, перейти купіль відродження й оновлення та жити в християнській вірі. Часто відновляймо собі хрестячу обітницю, яку зложили за нас наші хрестні родичі, що відречемося діавола і всіх діл його та будемо вірно служити Христу і вірити в нього, як також що будемо жити до кінця так, як ся віра нас учить. Все і всюди памятаймо на високе достоїнство нашої відродженої й оновленої в св. Хрещенню душі та її високе призначення. Нехай милосердний Господь заховає нас перед гріхом і утратою віри.

Понеділок Пресвятої Тройці.

„Ідіть і навчайте всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця і Сина і Святого Духа“.
Мат. 28, 19.

Великий учитель Церкви св. Агустин проходжувався раз на березі моря і роздумував над тим, якби то ліпше зрозуміти і краще пояснити таїнство Пресвятої Тройці. Нараз побачив біля себе хлопчика, що срібною ложечкою черпав воду з моря і вливав її до маленької ямки на березі. Святий затримався, приглядався хвилину його роботі і запитав його: „Що ти робиш, люба дитино?“ „Хочу вичерпати ложечкою море — звучала відповідь цікавого хлопця — і перелляти його до сеї ямки“. „Даремна твоя праця — закликав святий — вода безмежного моря не дасться вичерпати і ніяк не зміститься в маленькій ямці.“ Але хлопчина поглянув значучо на святого і сказав: „Лекше мені море вичерпати ложечкою і перелляти до сеї ямки, як тобі зрозуміти і пояснити таїнство Пресвятої Тройці“.

Християни! Єдиний в Тройці Господь є також незгубним морем, котрого непроглядної глибини ніякий розум не може прослідити і котрого ширини орлине око не може змірити. Перед таїнством Пресвятої Тройці похиляємо в покорі свою голову га в низ спускаємо свої очі, кладемо палець на уста і німіємо. Єдиний в Тройці Господь велить нам тільки достойно і праведно поклонятися Отцю і Синови і Святому Духови, Тройці святий, єдиносущній і нероздільній, а щойно в небі дозволить нам оглядати Себе лицем в лице.

В світлі віри пізнаваймо Пресвяту Тройцю і визнаваймо Її та кланяймося Їй, щоби після смерти могли лицем в лице оглядати Її велич і славу.

Віра учить нас, що в Бозі є три Особи: Отець, Син і св. Дух. І хочай кожда з них є правдивим Богом, то однак всі три Особи є тільки одним Богом, бо вони різняться між собою не по своїй природі, тільки по своїм походженню. Бог Отець є сам від себе від віків, Бог Син родиться від Отця від віків, а св. Дух походить від Отця і Сина від віків. В походженню божих Осіб заходить щось, що схоже на походження світла і тепла від сонця. А як світло і тепло є так давні як сонце, так також всі три божі Особи є рівно вічні. Немає в них також ніякої різниці щодо старшинства, бо всі вони мають тільки одно єство, одну природу, одні і ті самі свійства. Всі вони є вічні і незмінні, всюдиприсутні і всезнаючі, премудрі і всемогучі, найсвятійші і найсправедливіші, найдобротливіші і наймилосердніші, безконечно правдиві і вірні.

Зовсім ясно відвічне таїнство Пресвятої Тройці стало обявлене щойно в Новім Завіті при Хрещенню Ісуса Христа в Йордані. Ісус Христос, Син Божий, стояв тоді в воді і молився. З неба закликав Бог Отець: „Сеї є Син мій любий, котрого я собі сподобав“. Над головою Ісуса Христа уносився св. Дух в виді голуба. Всі, що були при Хрещенню Ісуса, бачили се і чули. В подібний спосіб повторилося ще раз обявлення того таїнства підчас переображення Ісуса Христа на горі Тавор, а свідками його були апостоли Петро, Яків і Іоан. Сю правду віри засвідчив також Ісус Христос многократними висказами, а передовсім своєю архіерейською молитвою після Тайної Вечері і приказом, даним апостолам після свого воскресення: „Ідіть і навчайте всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця і Сина і Святого Духа“.

Віра в Пресвяту Тройцю є основною правдою християнської релігії. Вона є угодним каменем нашого спасення заслуги на вічне життя. Колиб не було Пресвятої Тройці, не булоб відкуплення й освячення людського роду, бо не булоб ні Сина Божого, ні Його вочоловічення, ні св. Духа. Але, хоч як се таїнство віри для нас конечно, то однак людський розум ніколи не дізнавбися про нього без божого обявлення. Та ще й після обявлення наука про таїнство Пресвятої Тройці є для нас неясною і незрозумілою. Як море лежить відкрите перед нами, але укрите в глибини моря, як небо розстелилося над нами, але невислідиме є для нас границі неба, так також укритими і невислідимими є для нас чудні глибини того таїнства. Щойно вічність здійме заслону з него. Ми видимо тепер Єдиного в Тройці Господа якби в зеркалі загадочно і щойно в небі пізнаємо Його так, як в дійсности є. Наша віра переміниться тоді в ясне оглядання Бога і темрява зовсім буде освічена. А покищо нам треба тільки в покорі визнавати Єдиного в Тройці Господа і Йому поклонятися. Тому зовсім справедливо говорить св. Тома Кемпійський в своїй книзі про „Наслідовання Христа“: „Піддайся Богу і впокори свій розум перед вірою, а дасться тобі світло знання настільки, скільки буде тобі корисно і потрібно.“ IV. 18. „Треба задовольтися світлом правдивої віри і в ній жити, доки не засвітає день вічного сяєва, то й тіні видів зникнуть.“ IV. 11.

Коли настане завершення часу і минеться земне життя, розв'яжеться почасти загадка таїнства Пресвятої Тройці і в світлі вічності будемо оглядати, подивляти і прославляти Пресвяту Тройцю. Оглядання, подивлювання, звеличування і прославлювання Пресвятої Тройці буде святим заняттям нашого небесного життя і вічним нашим щастям. А до того часу повинні ми поклонятися Пресвятій Тройці і вихвалити Її нашим серцем, нашими устами і цілим нашим життям.

Наше серце зістало в св. Хрещенню посвячене єдиному в Тройці Господеві і Йому має повинуватись. Йому ми обов'язані служити, бо для нього ми сотворені і в Нім знайдемо свій супокій і блаженство.

Наші уста освячуються славословною молитвою: „Слава Отцю і Сину і Святому Духу і нині і присно і во віки віков“. Навіть ангели і святі в небі в день і в ночі звеличують і прославляють тими словами Єдиного в Тройці Господа.

Наше життя стане подібним до життя ангелів і святих в небі, коли буде в згоді зі словами молитви: „Слава Отцю і Сину і Святому Духу і нині і присно і во віки віков“. Тільки таке життя буде жерелом всякого добра, супокієм і блаженства душі.

„Слава Отцю і Сину і Святому Духу і нині і присно і во віки віков“ лунає понад землею через всі християнські віки і в небі буде вічно продовжуване ангелами і святими.

Християни! Пресвята Тройця є не тільки угодним каменем нашого спасення, але також предметом, до якого відносяться всі церковні празники. Всі святі з Пресвятою Дівою Марією і навіть самим Ісусом Христом є тільки посередниками і степенями, яких уживаємо, щоби звестися до Пресвятої Тройці. Возгласом і в ім'я Пресвятої Тройці розпочинаються Богослуження і наші молитви. В ім'я Пресвятої Тройці ми зістали охрещені і посвячені до богоугодного життя. Тримаймося ж кріпко віри в таїнство Пресвятої Тройці і часто відновляймо її. Нехай „Слава Отцю і Сину і Святому Духу і нині і присно і во віки віков“ брешить на наших устах і проявляється в наших ділах по всі дні нашого життя, бо тільки тоді станемо учасниками благодатної Пресвятої Тройці на землі, а після смерті вічної слави в небі. Амінь.

Неділя Всіх Святих.

Двадцять чотири старці впали перед Агнцем, а кождий мав гусли і золоту чашу повну пахощів, що були молитви святих. Об'явл. св. Ів. V. 8

Богато, дуже багато є святих угодників божих - як зір на небі. Для прославлення їх пам'яті Христова Церква установила один спільний день Неділю Всіх Святих, бо не могла кождому з них призначити окремого дня в році. Святі угодники божі є приятелями Бога і заслугоють на

наше почитання. Вони заступаються за нами перед Богом, бо ми духово посвоячені з ними через те, що зістали освячені в св. Хрещенню і до святости покликані.

В якийже спосіб заступаються за нами святі угодники божі та чого жадають від нас за се?

Бог всіх людей покликав до святости, бо за всіх віддав свого Єдинородного Сина на муки. Але з заслуг Ісуса Христа можуть користати і в духових добрах небесного Отця можуть участувати тільки ті, котрі зістали освячені в св. Хрещенню і належать до великоїбожої родини, яку зовемо сполученням святих. Сюди зачислюємо святих угодників божих в небі, душі в чистилищі і вірних на землі. Перші з них увійшли вже до обіцяного краю благодати і мають повну святість, другі знаходяться при вході до нього, але мусять ще очиститися від дрібного, світового пороку гріхів, а останні мандрують ще до того місця і можуть бути святими, як довго не зістали на віки відкинені. Всі вони є домашні божі (Еф. 2,19) і всіх їх любить Господь Бог, хоч не всіх однаково.

Наймиліїшими, божими дітьми є святі угодники божі в небі. Вони знайшли найбільшу ласку у Бога, бо поборолі діавола на землі. Сам Бог є їх нагородою. Вони упевні обильністю небесних дібр, їх серце переповнене небесними розкошами. Вони посідають повноту блаженства і не мають більше ніяких бажань для себе. А однак читаємо в св. Письмі, що вони моляться і моляться дуже багато. За когоч вони моляться? За нас, християни. Св. Іоанн в своїм явленню, преставляє їх під іменами і постатями двайцять чотирох старців, що перед престол Всевишнього заносять золоті чаші повні пахоців, котрими є молитви вірних на землі.

Святі знають, що ми плаваємо по морю, де шалів буря нагальних покус, де повно тривоги і небезпеки. Святі моляться за нас, щоб ми щасливо перебрили се море і за божою ласкою прибули до пристані спасення. Святі моляться за нами, бо добре знають число, силу і хитрість наших верогів, котрі були також їх ворогами і над котрими вони віднесли перемогу при помочи Того, котрий світ і пекло побідив. Святі моляться до Бога, щоб охоронив нас від хижих звірів — діаволів, підпомагав нас і допоміг нам віднести повну перемогу. Святі глядять в Бога неначе в зеркало і видять в нім всі наші потреби та мають для нас співчуття, бо знають, що наша судьба ще не зовсім певна, як довго мусимо ще воювати з діаволом, свігом і похотями.

В 1809. році лютувала в Західній Європі страшна пошесть під назвою святого огню. Кількох паломників удалося до мощів св. Антонія в Арле і по довгій, а горячій молитві зістали уздоровлені. На вість про се удо-

ровлення зійшлося до церкви, де спочивали мощі святого, великі товпи народу. Всі благали св. Антонія о покров і поміч в тій страшній заразі. І сейчас зараза вигасла. Тат з історії життя св. Йосафата маємо багато примірів, де сердечна молитва при його мощах спровадила уздоровлення тих, котрі просили о се.

„Много може молитва праведного ревна“. Як. V, 16. За молитвами Авраама Бог бувби простив мешканцям Содоми і не знищив міста, якщо булоб знайшлося в нім десять побожних. Колиж таку силу має молитва праведного на землі, то о скількож сильніша є молитва святих угодників божих в небі. Святі в небі відслонюють свої рани, віднесені в життєвій боротьбі та змушують Бога до вислухання їх молитви. Чиж зможе їм тоді Бог відмовити? О, якже добрих і сильних маємо заступників в небі!

Чогож жадають від нас святі угодники божі?

„Будьте послідователями моїми, як і я Христів“ (І. Кор. 11, 1), кличе кождий з них за св. Павлом одноголосно до нас. Не йдім за лихим приміром і не прив'язуємося занадто до світа, щоб для дочасних дібр не забували на Бога і наше спасення. Запавуймо над гріхом і придусім в собі всі похоти і пристрасти та не осквернюймо своїх уст проклинами і безстидними словами. Гріх є найбільшим нещастем, більшим, чим всяке зло на світі. Ні недуга тіла, ні страта майна, ні сама навіть смерть не є такі страшні як гріх. Знаємо, що святі угодники божі серед найтяжчих болів усміхалися і молили Бога, щоб ще більше післав їм таких терпінь. Знаємо, що святі угодники божі зрікалися добровільно майна та лишали рідню, щоб тільки більше подобатися Богу. Знаємо також, що багато святих просило Бога, щоб забрав їх з сего світа, бо бажали як найскорше получитися з Богом на віки в царстві небеснім. Святі угодники божі жадають від нас, щоб ми почитали їх і заносили до них молитви та взивали їх помочи. Наші сердечні молитви се — дорогоцінні пахощі, які збирають вони в золоті чаші і заносять до Бога. Там вони розливають їх як пахуче кадило і виведують нам ласку у Бога.

Святі жадають від нас, щоби ми були милосерні для страдаючих душ в чистилищі та помагали їм добрими ділами, молитвами і приношенням Служби Божої за них. Святі пропонуть ті наші діла милосердя, молитви і Служби Божі небесному Отцю, а Сей змилюється над душами в чистилищі і скоротить час їх очищення, оскільки буде се Йому угоднo.

Християни! Смерть розлучила нас зі святими угодниками божими в небі і гріб поставив між нами і ними страшну перегороду, однак не знищив і не розірвав тої любови, яку

мають святі угодники божі до нас і того почитання, яке ми маємо до них. Святі заступаються за нами перед Богом, а ми наслідуємо їх в чеснотах, почитаємо їх та допомагаємо душам в чистилищі добрими ділами, молитвами і приношенням Служби Божої за них. Віра в Христа Спасителя і святість, до котрої стремимо, вимагає від нас взаємної любови і помочи в великій ділі спасення. Амінь.

Вознесеннє Господнє.

„І сталося, коли благословив їх, відступив від них і знісся на небо“. Лук. 24, 51.

Ісус Христос, Спаситель світа, ще сорок днів перебував на землі по своїм Воскресенню і часто являвся своїм ученикам та давав їм різні поучення і прикази. Сорокового дня сердечно розпрощався зі своїми апостолами в Єрусалимі, обіцяв їм зіслати св. Духа, випровадив їх з міста і повів на Оливну гору. Там підніс свої руки, поблагословив апостолів і на їх очах знісся до неба. А апостоли весь час молилися і гляділи на Нього, аж закрив Його маєстатичним саявом зарожевлений облак.

Християни! Ми зійшлися сьогодні громадно в церкві, бо в день Вознесення Ісуса Христа хочемо подивляти Його величавий візд до неба, прославляти Його славу в небі і з туюю без тривоги очікувати Його другого приходу на світ на вічну втіху праведників і смуток та розпуку грішників.

Благословення Господа нашого Ісуса Христа нехай зійде на нас і най запалить в наших серцях святий огонь любови до богоугодного життя!

Величаво, лагідно, спокійно, з саявом божої любови на лиці вертав Ісус Христос в обоготворенім, людським тілі на небо до головної столиці свого царства після того, як побідив діавола, невмолимого ворога людського спасення, та повалив його царство оружжєм, яке зовсім слабим було б в кожній иншій, не божій руці. А вертав на небо силою своєї власної волі, бо як Бог не потребував ані огнистого воза, ані огнистих коней, щоби вихром занесли Його до неба, як се колись сталося з пророком Ілією, що був тільки звичайним, хоч святим, чоловіком.

Радість і розкіш розлилися на висотах неба після величавого візду переображеного Спасителя. На вид промінистих мов дорогочинні рубіни Його ран ангели заспівали славословні пісні, а гомін їх лунав далеко і широко по безкінечних простерах неба. З славословними піснями ан-

гелів злилися сердечні мелодії довгих молитов тих, що творили в поході до неба дружину Ісуса, а за котрих Він пролляв свою найсвятішу кров. Довгі віки очікували вони в стонах і зойках та безпереривних зітханнях приходу Спасителя та аж тепер увійшли з Ним до небесного царства. О, яка велика радість запанувала між ними, скоро перед їх очима появилися немірні простори так горячо і так довго вижидаючого неба!

Звернім тепер подякою і втіхою переповнені наші серця до неба, куди пішов наш Спаситель. Задля нас зійшов Він на землю та поніс на хресті мученичу смерть злочинця і звершив велике діло спасення. А сьогодні Він вже вивиснений понад всі небесні сили; кождий язик мусить визнавати Його ім'я, перед котрим кожде коліно мусить зігнути. Він отворив нам дорогу до неба і перший увійшов туди до країни вічного щастя і супокю та хоче, щоби всі ми пішли туди за Ним й оглядали місце Його пробування.

З тугою і подивом гляділи за Ісусом апостоли й охочо булиб пішли за Ним в щасливі висоти неба. І наші серця переповнені сьогодні вдячністю до Спасителя за спасення і ту радість, яку пішов нам приготувати в небі і тому з рівною тугою бажаємо і хочемо йти за Ним по словам апостола: „Що в горі є, шукайте, де Христос“. Кол. 3, 1.

По своїм Вознесенню на небо засів Ісус Христос по правиці свого Отця. Сей, що зійшов на землю і перетерпів страшну смерть на хресті, сидить тепер на величавім престолі небесного Отця як Господь і Цар всіх людей. На сім віковичнім престолі складають Йому поклін і почеси щасливі жителі святого города, а весь небесний Єрусалим брених і лунає прекрасною піснею: „Достойний Агнець заколений прийняти силу і багатство і премудрість і могутність і честь і славу і благословення“. Апокал. 5, 12. „Аллилуя, бо обняв царство Господь Бог Вседержитель. Радуймося і весілімся і даймо славу Йому“. Апокал. 19, 6-7.

А се перебування нашого Спасителя на величавім престолі небесного Отця є для нас одним благословенням і спасенням. Спаситель живе там, щоби безнастанно опікуватися нами. Його Кров є примиренням не тільки для нас, але також за гріхи цілого світа. Колись, ще в днях упокоєння на хрестнім дереві, сильні вже були слова Його покровительства, оскількиж сильніші й успішніші є вони тепер по Його вивисненню на престіл Всевишнього.

Що за відрада, радість і заохота для нас! Сей Котрого, називаємо нашим Відкупителем і Спасителем, сидить на престолі небесного Отця, а в Його руках спочиває всяка власть над небом і землею. Навіть переображена природа

чоловіка зістала винесена в Нім на престіл Всевишнього та якнайтісніше сполучена з божеством. В кождім нашім горю можемо, сміємо і повинні до Нього звертатися. В Нім знайдемо нашу благодать, поміч і віраду. Не можемо мати красшого приятеля, покровителя і помічника в небі, як Його, що задля нашої помочи, опустив небо і задля нас живе тепер на висотах неба.

Знов зійде колись Ісус Христос на землю. Нераз Він говорив се і вкінці оповістив се при своїм відході на небо. Коли апостоли гляділи за Ним, як піднимався до неба, стануло нараз побіч них двох мужів в білих одежах — двох ангелів — і сказали: „Мужі Галилейські, чого стоїте і дивитеся на небо? Сей Ісус, котрий возвісся від вас на небо, прийде таксамо, як виділи ви Його ідучого на небо“. Діян. 1, 11.

Ісус знов прийде колись на світ, але вже як справедливий суддя. Як важне се для нас всіх! Ісус є Господом, Царем і Судією цілої людскости. Перед Ним, нашим Спасителем, станемо колись на суд.

Ісус знов прийде колись на світ на суд. Яка се радість для всіх побожних і праведних! Вони одержать нагороду і втіху від Того, котрого любили і котрому вірно служили в боротьбі, муках і терпіннях туземного життя.

Ісус знов прийде на світ на суд. Яка се розпука для всіх нерозкаяних і закаменілих грішників! Сеж сей камінь, угольний камінь величавої будівлі спасення, що на них спаде і їх розітре. Він відкине їх від себе страшними словами: „Йдіть проч від мене; — я не знаю вас“.

Нехайже празник Вознесення завсіди наповняє радістю наші серця! Маймо все перед очима величавий поворот нашого Спасителя до неба і повне благословення Його перебування на престолі небесного Отця, як також другий Його прихід на землю! На забуваймо на се, що через своє Вознесення прославив Ісус Христос природу чоловіка та зніс її висше Херувимів і Серафимів, отворив двері до небесного раю і запровадив до нього довго страдаючі в аді душі старозавітних праведників. Сюди попроведить Ісус Христос також нас і намістить нас побіч престола Всевишнього поміж безплотними ангелами, скоро лиш в цілім нашім життю будемо памятати на се, що Христос Спаситель знов прийде колись на землю і зі всею строгістю буде жадати від нас того, що приказав нам лагідно.

Неділя Святих Отців.

„Домови твійому належить святість
в довготу днів“. Пс. 92, 5.

По вознесенню Ісуса Христа на небо вернули апостоли з гори Оливної до Єрусалиму. Вони зібралися в світлиці в одному домі і горячими молитвами приготувалися на зіслання святого Духа. В тій світлиці їв Ісус Христос з ними послідню вечеру й освятив її своїми священнодіями, та архіерейською молитвою за всіх, що увірують в Нього. Згадка про це зворушувала апостолів і закріплювала їх до молитви.

Християни! Як світлиця в домі в горішній частині Єрусалиму стала збірним місцем і домом молитви для апостолів, так також церква є домом молитви для побожних християн.

Церква є видимим місцем перебування невидимого Бога на землі, тому також святими повинні бути наші почування до неї.

Величавий і повний блиску був колись храм Соломона в Єрусалимі. Давид передав своєму синові на будову того храму сто тисяч талантів золота і тисяч рази тисячу талантів срібла. Соломон вибудовав правдиве чудо-диво, що зі всіх сторін капало від блиску і золота. Навіть цвяхи в стінах і в помості були зі щирого золота. А коли викінчено будову храму, заповнив його облак і божья слава. І сказав Господь до Соломона: „Я посвятив сей дім, що ти збудував, щоб перебувало в нім ім'я моє на віки і будуть в нім мої очі і серце моє по всі дні“. 3. Царств 9, 3. Але хочай як величавий був Соломонів храм, то однак найбільш, християнська церква перевищує його в святості. Не в облаці заповідає Бог свою присутність в ній, але сам сходиться з неба на престіл і під видом хліба замикається в кивоті та кличе до нас: „Се я з вами є по всі дні до кінця віка“. Мат. 28, 20.

Таїнствена присутність Бога і Спасителя в кивоті ділає церкву місцем, що в святості дорівнює небови, хочай щодо краси і блаженства далеко стоїть по заду нього. Церква є видимим місцем перебування невидимого Бога на землі. Подібно, як в небі має Бог свій небесний престіл серед хорів ангелів і святих, так також в християнській церкві вибрав собі другий, земний престіл, щоб мешкати серед жадних помочи, немічних людей, ласкаво приймати їх молитви і вислухувати їх просьбу.

Ми булиб подібні до святих в небі, колиб могли так глядіти на Бога і так любити Його та почувати таку радість, як святі в небі видять Його лицем в лице. А що ми

не видимо Бога і не посідаємо небесного блаженства, тільки покищо надіємося на неї і стремимо до неї, тому також наша церква стоїть далеко по заду неба щодо краси і щасливості. Та на землі ніщо не дорівнює їй в святости, бо тут не лиш перебуває невидимий Бог, а ще й переходять і розділяються поміж нас всі заслуги Ісуса Христа через безнастанне відновлювання Його хрестної жертви в Службій Божій і через подавання святих Тайн та молитви священника і вірних. А хтож без тих скорбів на землі зможе досягнути небесне блаженство? „Я в дорога, правда і життя і нікто не може дістатися до Отця як тільки через мене“, кличе до нас Спаситель. А церква є скорбницею, в котрій Христос розділює людям свої благодати.

Коли улаштовується паломництво, збираються всі паломники в церкві і звідси веселі і щасливі з побожною піснею на устах удаються з процесією при звуках дзвонів до відпустового місця. Тоді серця паломників б'ють живіше, їх побожність стає правдивіша, що якраз є ціллію паломництва. Християни! Ціле наше життя є паломництвом, бо каже св. Павло: „Не маємо тут сталого города, а того, що буде, шукаємо“. Жид. 13, 14. А місцем, до котрого мандруємо і котрого з тугою вижидаємо, є ніщо инше як небо і сполучення святих в небі. А звідкиж мусить вийти се велике паломництво, в котрім всі мусимо взяти участь? З святого місця, звучить наша відповідь, з церкви. В церкві кождий паломник дістане свій хрест і свій паломничий одяг в св. Хрещенню і заосмотрення в святих Тайнах на далеку, утяжливу дорогу, на перехід душі до блаженної вічності. А хтож з поміж віруючих бажавби відтягнутися від участі в тім великім паломництві? От бачимо, що християнська церква є не лише домом молитви і місцем перебування невидимого Бога на землі, але також скорбницею заслуг Ісуса Христа, в котрій розділюються людям благодати і заосмотрення на вічний путь через святі Тайни.

Якимиж повинні бути наші почування до того святого місця?

Життя сьогодні тяжке, а переїзд дуже легкий хочби навіть на край світа. Тому не один молодий чоловік кидає батьківський дім, щоб на широкім світі навчитися чого та поліпшити свою долю. Але добрий син буде тужити за батьківським домом і з туги числити дні і місяці, аж приїде день, котрий заведе його в рідну сторону і дозволить йому переступити пороги батьківського дому та привитатися з батьком та ненькою і побачитися з милою ріднею, покріпитися поживою з рідних нив.

А Бог хибаж не є нашим Отцем, а ми Його дітьми? Хибаж на дармо говоримо до Нього в щоденній, нашій молитві: „Отче наш?“. Не пусті се слова, бо сам Спаситель

навчив нас сеї молитви і велів нам звати Бога нашим Отцем. А той наш Отець в небі має на землі свій дім, котрим є християнська церква. Якже радо повинні ми спішити до церкви, щоби в ній як правдиві діти небесного Отця поговорити з Ним в сердечній молитві і відпочати по трудах туземної мандрівки та скріпити себе небесним кормом душі. „Як любі пробутки твої, Господи сил, Царю мій і Боже мій, бо ліпший день один в дворах твоїх над тисячі“. Пс. 83,11. Так співав колись побожний Давид, клячучи перед скинією завіта і добре йому було перед лицем Бога.

Хто не чує потреби йти до церкви і кого не тягне до неї навіть в неділі і свята, в того серцю завмерла віра в Бога, тому не достає любови до Бога. Хто не йде до церкви, той не бажає супокою в Бозі, ні правди, ні блаженства. Хто не буває в церкві, того напевно відкине колись справедливий Бог.

„Господи, хто буде перебувати в мешканю твоїм“, питає пророк Давид і сейчас відповідає „той, хто ходить без порока і чинить справедливість та говорить правду в серцю своїм“, Пс. 14, 1-1. З несплямленими руками і чистим серцем вступаємо та ходім до церкви.

До Єрусалимської святині не смів ввійти ніякий поганин і явний грішник, навіть праведний Ізраїльтянин мусів митися при вступі в церкву. Це було ознакою, що кождий, хто переступив пороги церкви, входив до неї з побожністю і невинністю серця. На чистоту душі і невинність серця вказує також хрестильниця зі свяченою водою в притворі християнської церкви. Вона неначе промовляє до кожного, хто при вступі в церкву мачає до неї свої пальці: Змиї також свою душу, християнине, бо се місце святе і ніщо нечисте і гідке не смів входити сюди. Дім божий є святим місцем, мешканням найсвятішого Бога, скарбницею божих ласк і кождий, хто тут приходить і перебуває мусить заховуватися по обшю і чесно. Тут голоситься боже слово і приноситься в жертву Ісус Христос своєму небесному Отцю по всі дні. Нехайже ніхто не важиться входити сюди без покори, жалю і покаяння. „Освятчайтеся і будьте святі, бо святий Я є, Господь Бог ваш“. 3. Мойс. 114). Святе місце, що тут є, святий Бог, що тут живе, свята жертва, що тут голоситься, святі Тайни, що тут подаються, святе слово, що тут голоситься, молитви, що звідси до неба засилаються, се все має на цілі зділати святими грішників. Всі, що шукають тут чого иншого, нехай позістануть за порогами церкви, щоб не зневажали Імени божого.

Християни! Всі любимо Бога і високо цінімо вартість безсмертної своєї душі. А що церква є видимим, святим місцем перебування невидимого Бога на землі і скарбницею божих ласк, тому ревно ходитимемо до неї, слухати

мемо в ній божого слова і Служби Божої та прийматимемо часто і достойно святи Тайни. Сего вимагає від нас божа слава і наше спасення.

о. В. Лиско.

Смерть.

Помни послѣдняя твоя, а во вѣкъ не согрѣшиши. (Екл. 17, 14)

Місія — це не звичайний час. Місія — це час ділання Божої ласки. На місії не треба уважати, хто говорить, але що говорить. На місії маєте, дорогі мої, пізнати свою внутрішню вартість, вартість свого життя. А в світлі Божої ласки, якої на місії Г. Бог уділяє більше як колинебудь, можна це легко зробити. На місії Г. Бог дає більше світла.

Раз закрався до чужого дому злодій і вкрав зі шафи золоті гроші. Та на його нещастя сусіди почули й приловили його на горячій учинку. Та злодій, не довго думаючи, взяв гроші до уст і ликнув. Надійшов властитель, глядить за грішми — нема. Перешукують злодія від стіп до голови — нема. Провадять до суду — там ще раз переглядають, питають його — каже, що не брав.

Та є тепер таке світло, що як ним просвітити тіло чоловіка — то видно, що є в середині. Слідчий судія, знаючи, що нема що злодієви вірити, а припускав, що він міг ті гроші ликнути, казав поставити його під лучі того світла. І от диво! Глядить і бачить в жолудку гроші.

Так, дорогі мої, на місії ласка Божа освітлює душу чоловіка, щоби він пізнав її стан, в якому вона знаходиться, щоби він пізнав вартість свого життя.

Нинішня наука буде про смерть, бо при смерті можемо найлучше пізнати вартість життя.

Тому застановімся:

- 1) Що то є смерть?
- 2) Смерть грішника є страшна.
- 3) Що робити, щоби смерть не була страшна?

I.

Що то є смерть?

Смерть є це відлучення душі від тіла, а через те відлучення приходить кінець дочасного життя. Чи хочу, чи не хочу, чи думаю про те, чи ні, вмерти мушу. Тут нема

сумніву, смерть тебе не мине. Нема нічого певнішого над смерть.

Смерть — то кінець твого часу. Тут за життя ти не раз кажеш „маю час“. По смерті вже не будеш мати часу. Скінчиться твій час служби, час заслуги, який Г. Бог назначив тобі тут на цій землі. Як не заслужиш ти собі тут на небо, то вже не будеш його мати. Звідси зрозуміймо, як важний сей час життя. Св. Іоан Золотоустий каже: „Час варт тільки, що Бог. Зискав ти час, зискав Бога; стратив час — стратив Бога“.

Перейди по кладбищу, порахуй скільки там могил, скільки вже людей померло. А був час, що вони жили. Був час, що вони були славні й багаті, а нині їх нема. Раз чоловік живе. Не заслужиш собі тепер на небо, то не заслужиш ніколи. Запам'ятай собі: або тепер, або ніколи.

Що то є смерть?

Це є хвиля, коли чоловік покидає світ, а світ покидає чоловіка.

Зі смертю чоловік покидає все дочасне, родину, майно все. Покидає не добровільно, а примусово. Не так, як сказав Ап. Петро до Христа: „Ось ми добровільно оставили все й пішли за Тобою, що нам за це буде?“ При смерті хоч не хоч все мусиш покинути. Чи ти коли думав про це? Чи ти коли думав, що будеш вмирати і як будеш вмирати? А може ще про це не думав? Ти вмирати, ти певно вмирати і то незадовго. Може за рік, може за кілька, а може ще цього року. О, цього року певно кільканайцять з вас, що тут слухаєте, помре. Причини смерті не треба далеко шукати. Одно прірвання жили в грудях, один удар крові, укушення їдовитої змії, один удар грому, якась рана, це все може бути причиною смерті. Вистарчить один заразок — бакциль, якого навіть оком не доглянеш, а який з воздухом ввійде до твоїх грудий, може заразити ціле твоє тіло й спровадити смерть.

Представ собі: Ти вмираєш. Лежиш на смертній постелі. Чуєш, голова тяжка, ноги оміли, уста висохли, язик обложила горячка, очі запалились і стали мутними, а на грудях мов тяжкий камінь, такий тяжкий віддих. Домашні, побачивши таку зміну — пізнають, що з тобою не добре. Коли тебе люблять — стануть ратувати, може й спровадять лікаря. Коли ти вже будеш мав вмерти, то й лікар не може. Лікар прийде, опукає, огляне, розпитає, потішить — він може й буде робити надію, що тобі буде краще, але родині скаже — що тут вже нема виходу, з тобою зле. Коли ти добрий батько чи добра мати, коли ти добра дитина, то домашні зачнуть плакати, їм буде жаль, що від них відходиш. Та тобі це нічого не допоможе. Тобі буде щораз гірше.

Ти може мавш господарство, коні, корови ... Тебе будуть питати, що зробити з тим чи з цим, але тобі це вже буде байдуже. Чи корови їли чи пили, чи коні стоять чи роблять — тебе вже не буде обходити. От бачиш, світ вже зачне тебе опускати. Ти ще будеш живий — а світ вже тебе буде опускати. Коли ти, батько або мати, будеш вмирати, а мавш добрі діти, то тобі буде прикро вмирати. Діти, коли почують, що з тобою зле, печнуть лебедіти: „Тату... не опускайте нас! Мамо, не покидайте нас!“ Вони будуть відчувати, що на них падає великий тягар, бо сирітська доля незавидна. Тай тобі в очах сльози стануть. Ти погадав: хто схоче моїми дітьми зайнятися, хто їх обмие й зачеше? Хто їх нагодує? Чи вони не будуть жадні кусника хліба?.. Хто їх в слабости догляне, хто до серця пригорне? Ти схочеш ще раз поцілувати їх, — та не знати, чи той біль душі не відбере рештки твоїх сил.

Це так буде, коли діти малі й добрі. А коли діти будуть старші, то хто знає, чи в серці не будуть вдоволені що ти вмираєш. Нині такий світ — самолюбний. Нині, коли, батько чи мати ще здорові — ще не зовсім постарілися, а вже діти настоюють, щоби їм списалися. Щож коли ти захоруваш, діти сейчас приведуть свідків і скажуть: „тату, зробіть лад“. Що то значить? Значить: підпишися, що ти вже не мавш до свого майна права — що ти вже нічого не мавш, що те, що було твоє, вже не твоє.

От, бачиш, брате любий чи ти сестро, ти ще не покинеш світа, а світ вже тебе покине, ти ще будеш жити а світ уже тебе покине. Ще ти не вмер, а вже став ти такий бідний і нагий, яким ти був, коли прийшов не цей світ. Ти може тепер ночий не досипляєш, а думаєш про достатки, ти не раз день святий зневажавш, щоби більше заробити, ти душу свою запродуєш задля зиску — а от бачиш перед смертю це все тебе опустить. Так-так! ти може мавш тепер багато приятелів, коли сподіваються щось від тебе зискати; та коли прийде смерть, кождий піде своєю дорогою. Тобі може здається, що ти важна особа в громаді, що без тебе в громаді не обійдеться, от дивись — ти ще не замкнеш очий, а вже кількох на твоє місце насталяється. Колиб ти навіть по смерті встав і прийшов до родини чи до громади, то не знаю, чи хто бувби з твого приходу задоволений.

Так — перед смертю ти опускаєш світ, а світ опускає тебе.

Та на тім не кінець

(Далі буде).

2026911
1832-6208

2

ПРОПОВІДІ

Додаток до „НИВИ“ ч. 6.

Львів

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1926.

о. В. Лиско

Смерть

(Докінчення)

II.

Коли ти вже стратиш притомність, коли не будеш вже пізнавати людей, коли вражіння світа вже не будуть мати на тебе впливу — тоді відізвуться вражіння душі.

„Лежить чоловіком єдиною умерти, а потом же суд“ — призначено людям раз умерти, а потім суд. (Евр. 9,27.) Той суд вже починається на сім світі. Перед смертю стане перед твоїми очима ціле твоє життя.

В Магдебурзі (Німеччина) в міській архіві є записаний такий случай: В 1733 р. захорів там один чоловік і здавалося, що помер. — Як звичай наказував, його положили на катафалок, приходили сусіди та знакомі, молилися та співали пісні. Прийшов час похорону. Коли його вже мали вложити до труни, бачуть — а він живий. Він отворив очі й ожив. Люди з початку настрашилися, але коли почав говорити, освоїлися. Та в тім важне, що він розказував. А те, що розказував, є записане в міській архіві і стверджене присягою. Що ж він розказував? „Коли я стратив притомність — сказав він — то я нічого не тямлю, що коло мене діялося. Але за це мені представилося ціле моє минуле життя. Те, що я від молодости зробив, це все стало мені перед очі так свіжо й так виразно неначе щойно зроблене.“ Так розказав той чоловік. Він прожив ще кілька літ, але жив так побожно, так уважно, щоби щось злого не сказати або зробити, так терпеливо зносив прикrostи, що всі дивувалися й подивлялися його. Він знав, що ніщо перед Богом не укриється, що чоловік зі всіми своїми ділами мусить стати на суд перед Богом.

Представ собі, брате й ти сестро, що ти нині вмираєш. Ти вже попрощався з родиною, з дітьми, ти вже стратив притомність і тут став перед тобою ціле твоє життя. Ти нині менше — більше пригадуєш собі, хочби з грубша, що ти в своїм життю зробив. Ти можеш знати, що стане перец

твоїми очима. Коли ти добре жив, то будеш спокійний. А коли зле живеш, то всі проступки, всі безстидні діла, вся кривда, вся огида твоєї душі стане перед твоїми очима. І ти злякаєшся. Душа твоя закличе: Ах, я нещасна! За хвилю маю стати перед Богом, за хвилю маю відбутися наді мною суд. Куди я піду? До неба чи до пекла? Чи радуватися буду з ангелами святими, чи горіти з проклятими? Чи буду дитиною Бога, чи невільниким диявола? Ах, як я боюся! Бо де раз дістануся, там буду на віки. За кілька хвиль що буде зі мною?.. Я ще не направив кривди; я ще не направив згіршення; я ще не перепросився з гніву, я зле сповідався...

Ти, брате, може бачив колинебудь, як умираючий грішник перед смертю водить очима, немовби просив помічі. Нераз зривається, бо бачить, що під ним земля усувається; бачить, що перед ним отвирається пекло, і хотівби вирватися від смерті, бажавби ще хоч місяць, хоч тиждень жити, щоби все направити, а ту бачить: все запізно.

Яка розпука — яка страшна смерть грішника!

Та на тім не кінець.

При смерті чоловік мусить ще звести боротьбу з дияволом. Св. Августин каже, що ніхто не вмирає, не побачивши пекольного ворога. Це зрозуміле. Діавол — цей ворог Божий і ворог нашої душі, що ціле наше життя старається відвести нас від Бога, він не занедбує й тої найважливішої спосібності. Він знає, що смерть — це найважливіша хвиля, де може або стратити або зискати душу. І тому то при смерті ще більше на неї наступає.

Св. Єлеазар, що 70 літ жив в чистоті, при смерті побачив диявола, що закидав йому гідкі гріхи та так сильно на нього ударяв, що той в смутку почав кричати: „Я ціле життя служу Г. Богу“. Щойно по якімсь часі, коли пригадав собі Христові муки, успокоївся, а до присутніх сказав: Велика сила диявола!

Коли святі такої великої досконалости, як св. Єлеазар, не були вільні від напасти диявола, то що скаже при смерті грішник, коли йому покажеться злий дух?

Чи зможе закликати, як св. Єлеазар: „Іди проч, сатано, я ціле життя служив Г. Богу“? Діавол йому відкаже: Ти не служив Богу, ціле твоє життя було образою Бога! Ти служив мені. Ти скажеш: „я Божий“, а діавол відповість: „Ти мій!“ Пригадай собі неділі й свята, чи мав Бог тоді від тебе хвалу? Пригадай собі свої молитви? Чи мав Г. Бог з них хвалу? Пригадай собі всі свої бесіди й пісні? Чи ті проклони, які так часто сипалися з твоїх уст — чи це була Божа хвала? Чи та ненависть, в якій ти жив, та шкода, яку ти робив, то була Божа служба? А ті твої сповіди, а ті

твої жертви, які ти робив, чи були вони щирі? Чи ти гадаєш, що Г. Бог тобі це все простить?

Оце буде його найсильніше оружжя, оце буде та затровна стріла, яку діавол впустить до твоєї душі. Він піддасть тобі сумнів. Він старатимься відобрати тобі надію на спасення. Він старатиметься представити тобі, що Г. Бог тобі твоїх гріхів не простить. А ти, чоловіче, не навчившись тут за життя боротися з діаволом, не забезпечивши собі на ту важну хвилю помочі святих, головню Пр. Діви — ти перед смертю зломаний на тілі, ослаблений на душі, не будеш вміти опертися силі злого духа, ти опустиш руки й в розпуці, що нема вже для тебе ратунку, підеш на загибель.

Коли хто — як кажу — за життя вмів заслужити собі поміч Божу за молитвами Святих, а головню Пречистої Діви, коли за життя до них молився, коли молився за щасливу смерть, то вони вимолять для нього такої ласки, що Г. Бог дасть йому нагоду до доброї сповіді або, коли це не можна, нагоду збудити совершенний жаль. Але коли ти не знав їх за життя, не зможеш числити на їхню поміч при смерті, й так в розпуці скінчиш своє нужденне життя.

Страшна смерть грішника.

III.

Щож робити, щоби смерть не була страшна?

1) Треба про смерть пам'ятати. Каже св. Письмо: „Помни послідня твою, а во вік не согрішиши“. Згадай на послідні річи, а не будеш грішити.

Баварський князь Генрих, який опісля став святим, мав раз такий сон: Йому снілося, що бачить одного святого, який показував йому на стіні написані слова: „По шістьох“. Коли він пробудився, мав вражіння, що по шістьох днях помре. Тому взявся зараз поважно приготувлятися на смерть. Висповідався з цілого життя, багато роздав милостинь на убогих і майже цілий час перебував на молитві. Коли однак по шістьох днях дальше оставав здоров, гадав, що це певно по шістьох місяцях призначено йому вмерти. Тому розділив своє приготування на смерть на шість місяців. А коли й по шістьох місяцях дальше оставав здоров, то він був певний, що то без сумніву наступить по шістьох літах. І через цілих тих шість літ, він жив дуже побожно. Якраз по шістьох літах прийшов вибір на цісаря. А що він був з князівської родини, а при тім дуже побожний, тому вибрали його на цісаря. Аж тепер йому став його сон ясний. Та він дальше жив дуже побожно так, що церков оголосила його святим. Оттак і ти пам'ятай про

смерть, сподівайся, що вона незадовго прийде, будь на її прихід готовий, а та пам'ять остереже тебе від гріха. А коли життя твоє буде праведне, то й смерть буде щаслива.

2. Другий спосіб, щоб уникнути злої смерти, подає знова Св. Письмо. „Судить себе, щоби ви не були осуджені“. (Лука 6.37) Ми так любимо завсіди щось на другім бачити, другого обговорити — обмовити. А то зле. Каже св. Письмо: „Себе судити!“ Дивися на своє життя, пізнавай себе. І то щоденно: вечером, коли клякнеш до молитви, коли схочеш кластися на спочинок, твій сон може бути для тебе смертю, тож заки положишся, розваж, як той день перейшов. Часто треба сповідатися. Бо перед сповіддю мусиш пізнати свою душу, мусиш себе судити. От бачите, якто добре, коли хто часто до сповіди приступав. Він часто себе судить і перед Богом жалує за свої провини. „Судить себе, щоби ви не були осуджені“.

* * *

Нині, брате любий і сестро, нині ще можеш все napravити, нині ще можеш зробити те, чого на смертній постелі не зможеш зробити. Тож не оглядайся ні на кого довкола себе, нехай собі робить другий, як хоче, а ти нині, коли клякнеш до вечірньої молитви, згадай і розваж, що то ложе твоє буде незадовго для тебе ложем смертним. Згадай і постанови так жити, щоби при смерті того не жалував. Те, що треба, зроби ще за життя, бо недуга не є відповідна хвиля на полагоджування таких важних справ. Подякуй Богу, що дав тобі ласку дочекати місії і скажи: „Від нині починаю нове життя“.

Амінь.

о. Л. Куницький.

Пам'яті

† о. Євгена Монцібовича, духовника пласту, і командантів пласту † Стефана Тисовського, б. полковника авдітора австрійської, а потім і української армії, редактора і члена пластової ради † 15. IX. 1923, і † Остапа Вахнянина, учителя гімн. в Ужгороді, б. сотника У. Г. А. † 31. VIII. 1924.

Проповідь виголошена дня 22. листопада 1924. р. підчас торжественної панахиди в церкві св. Спаса у Львові.

„Добре тій людині, яка носила ярмо від молодости своєї“.

(З пісні пісень.)

Бачу здивування у ваших очах, други мої молоденькі, пластуни і пластуни, й читаю у ваших душах запит: Чи не досить нам ярма, яке ми вже несемо, чи не давить воно нас, а ви хочете ще одно ярмо нам на шию покласти?

Так і є! Хочу, хочу, друзі мої молоденькі, наложити на вас ваше ярмо й хочу, щоби вам в сім ярмі було легко й солодко.

Ціла тайна ярма в тому, що двох ярем на одну шию ніяк не можна наложити. А в світі є тільки два, і лише два ярма: одно чуже, на силу накинене; а друге своє, добровільно взяте.

А що ніхто, ніхто з людей не може безкарно ходити без ярма, бо: „хто відтягається від карности, на того спадає вбожество і стид“ (Притч. Сол. XIII. 18), так не лишається нам ніщо іншого, як вибирати між чужим ярмом, яке запряже нас в невольничу працю на чужому полі, або вибрати своє ярмо, яке заведе нас на своє поле, на ясні поля гідності і чести Божих дітей і дітей вольного народу.

А коли вам не раз і здається, що є на світі люди, які ходять щасливі і задоволені без ніякого ярма, бо роблять, що самі хочуть, лінують і розкошують і чинять зло другим чи собі своєю безхарактерністю, своїми неправдами, пустими гордощами, й забаганнями уживання світа, так знайте, що ці люди вже в молодості носять на собі найобридливіше ярмо, бо зроблене з гнилої колоди, від якого так дуже випрошував у Бога себе й свій нарід Т. Шевченко:

„Не дай спати ходячому,
Серцем замирати,
І гнилою колодою
На світі лежати;
А дай жити, серцем жити
І людей любити!“

А в людях і в собі любити добрі діла, відданість правді й службу обов'язкові.

Щасливі ви, діти, тим, що хоч „Пласт“ в українським народі й серед української молоді ще така молоденька установа, а вже має своїх світлих подвижників, яких притягла до себе думка й з української молоді виростити досконалих мужів і жінок, людей зрілих думкою, людей сильної волі. Бо „воля“ доперва тоді перестане бути фантомом, недосяжною мрією, коли ви матимете досить сильну особисту волю на те, щоби нею дати волі працю й жертву. Бо висші духові, ідеальні стремління без спосібності пожертвувати для їх здійснення своє життя, це фраза, в своїм зародку сказана на нездійснення і загибелі.

А ваші провідники, які впоюють у вас ідеали віри, правди й обов'язку, вони б хотіли, щоби, коли їм це не було даним, бодай ви своїм трудящим життям дожили здійснення своїх думок і намірів.

Виж молоденькі, перед вами вік життя! Не змарнуйте його, а зробіть з нього вірну відбитку світляних образів ваших провідників.

Чи ж не взоруватись вам на такій людині, як бувший ваш духовний провідник бл. п. о. Е. Монцібович, який поніс солодке ярмо праці для своїх, радісної праці для вас, навчаючи вас у Божих правдах й даючи способи, як ті правди в житті на землі перетворювати в добро? Він же своїм живим приміром навчив вас, як то життя поділити на години праці й відпочинку, але що важне, Він навчив вас виділити з цього часу ще години на „добрі діла“.

Може вас, ще таких молоденьких, цікавих на те, у ваших очах рожеве життя, як воно рожево в дійсності виглядає, перерахує думка, що о. Євген власне серед такої праці умер „у силі віку“, ще сам молодий, і ви завагаєтеся ступити на той шлях, на вічний шлях правди й жертви?

Не бійтеся! Смерть і похорон мертвого тіла мають в собі багато грізної поваги, але усеї тої грози не боїться той, хто вже сам свій похорон відправив, погребавши свою душу, після слів Христа: „Істинно, істинно говорю вам: Коли зерно пшеничне упавши в землю не умре, воно само остається: колиж умре, много плоду приносить. Хто любить свою душу, погубить її; а хто ненавидить свою душу в сім світі, заховає її на життя вічне“. (Йоан XII. 24, 25.).

Похорон живої душі!

На сім похороні є їх тільки двоє, жива людина в хвили дозрівання розуму й волі, та її жива душа.

Перед ними стає живим, пекучим питання про ціль життя. Тіло, його власна любов, його вразливість, хоче жити після власного розуму, після власних забагань, яких матеріяльний світ безліч підсуває, грозючи думкою, що життя є тільки одно і то на сім світі, життя тіла, якого розкошам має служити розум і власне „хочу“.

Душа, доки вона ще жива, доки її не діткнулося трішнє зло, духовна, з такими великими дарами, як розум і воля, бється проти цього низького рабства, щоби стати лиш слугою тіла; вона хоче жити і працювати і служити, але не чисто природній, мертвій силі, а живому, висшому Духови, правді, ідеалам, вічному життю. І душа не питається: чого „я“ хочу; тільки, чого жадає від неї Бог, вічна

правда, щоби службою правді вона осталася живим членом Божого царства на землі і на небі; чого домагається від неї народ живий, що живих між собою хоче бачити, чого жадає людство і його дійсні цілі, чого домагається життя, само життя, а не лиш уживання його.

Хто піде за забаганнями тіла, той можливо що „ужие світа, доки послужать літа“ і фізичне здоров'я, але на прикінці життя тіла він переконається, що в егоїзмі, у сваволі, у сибаритизмі, в розпусті міститься все страхіття брехні, самообману, облуди і безхарактерности. Для цього роду людей смерть тіла є напrawdę страшною. Цеж вмирає раб пустого життя, якого імя пустий звук, що навіть одної стрічечки не записав у великій книзі життя.

Хтож піде за кличем душі — той справляє похорон душі в молодости своїй. Він мусить душу погребати у глибоку землю самовідречення, а на сій землі поставити хрест, з якого спливає на життя праця, посвята, любов правди й оборона її, спливає ділами, які свідчать про невірність життя, як колос золотої пшениці свідчить, що там у чорній землі погребано свого часу зерно пшениці, а не пусту полу.

Той похорон душі має в собі далеко-далеко більше грізної поваги, чим смерть тіла. Бо тіло раз вмерти мусить, а душа не сміє вмирати, ні раз умирати не хоче. А жити?

Щоби її жити, вона мусить, доки ще її тіло живе, здорове, молоде, духово себе похоронити, мусить в жертву будові свого власного храму життя, себе положити в основу цього життя. А це значить взяти своє ярмо на себе і сповнити свій обов'язок!

Хто це зробив, той смерті тіла не боїться! Тепер вам ясним стане факт, який здійснився на вашім духовнім провідникові, що він не боявся віддати кількадесят літ життя на землі для життя живої ідеї, правди і справедливости. Тепер ясною вам стане історія нашого недавнього минулого, що тисячі йшли на смерть з усміхом на устах — за ідею!

Отсей ваш шлях і час похоронів душі!

Також умер другий ваш провідник, член командного складу „Пласту“, бл. п. Стефан Тисовський.

Колишній полковник-авдіор австрійської, а потім української армії, по програвих боях, зльокавтований службовик. Як суддя Він заглянув у глибоке провалля людських пристрастей, а сам мусів перейти через усі митарства, які Йому за ідею хліб відібрали, а його молодого, сильного, охочого до праці зробили „пенсіоністом“ на нужденній платні.

А Він?

„Без малодушности й нарікань
В життю митарства всі пройти
В безодні пристрастий ввійти.
Життя збагнути чоловіка,
Його всі чорнії картини,
Всі беззаконнії діла,
І зберегти ще лет орла,
І серце голуба невинне,
То чоловік!...“

(Т. Шевченко: Безталанний).

Те, що бачив Т. Шевченко в своїй геніяльній уяві, це побачили ви на власні очі, бо таким власне чоловіком був бл. п. полковник.

Ви може й не знали і не припускали, що за Його зрівноваженим, ніжним поведенням, за Його поважним усміхом крилося Його власне ярмо, яке Він сам на себе наложив, яке у добрім вихованню подали Йому власними руками Йогож Родичі.

Коли Він мав гроші, то був підпорою для багатьох, колиж Він за свою ідейність попав у матеріяльну скруту, то жив як спартанець, щоби нікому не бути тягарем, перед ніким не відкрити свого важкого положення.

Він зимою в хаті не палив, кажучи, що так здорово. І здоровою була Його душа, що вміла тихо страдати, здоровою була Його воля, що вміла витривати для ідеї, хоч тіло зломалося під тягарем фізичного болю.

А між вами, пластунки і пластуни, Він своїм чистим словом серцем голуба вїтав, а своїми думками високими Він вірлом літав. В Його міцних, працьовитих руках зі серця, з душі розвивалося пластова життя, починаючи від однострою в убранню, аж до тих ідей і пластових кличів, які вже вимагали стягу прапора і присяги на береження Його, хочаб власним життям.

Він з вами поводився наче рівний з рівними, а ви бачили в Ньому свого провідника, і добре бачили! Бо бути провідником значить, умираючи (любити, а люблячи вмерти для ідеї і ідеалу правди і справедливости.

І щож із цього, що Він помер у силі віку, такий ще молодий?! Нехай вас це не лякає, бо Він хоч і молодий помер, то одначе зумів за тих кілька літ життя заповнити світлими ділами цілу сторінку історії українського народу, сторінку, яку вам треба пильно прочитати, вивчити і виконати на собі. Бо:

„Нічим є довгий, пустий вік;

„За те усім є добре пережитий рік“.

В маю 1918 р. перейшли вулицями Львова полки Січових Стрільців. Йшли вони в рядах, під голос команди, з піснею на устах:

„Хто охоту має, хай іде з нами“.

В одному ряді, на його чолі ступав бл. п. Остап Вахнянин. Йшов веселий, бадьорий, розспіваний ентузіаст. Здавалося, зійшлися молоді хлопці на іграшку — на прохід у майський день, під усміх весняного сонця!

І чулося спів, свій рідний спів і чулося хід, що в один такт ступали, крок за кроком, що в один такт співали, звук за звуком, що в один такт бажали, чуття за чуттям, що в один такт думали, думку за думкою, під голос команди, під приказ одної великої ідеї.

І вичувалася сила, жива, велика народня сила, оживала віра, будилася надія!

Від чого? Від ходу, від цього, що молоді люди переставляли ногу за ногою, крок за кроком і співали пісню?

Ні. Не від цього, а від того, що молоді хлопці своє ярмо носили на собі. Во се значить нести ярмо, йти там, де кажуть, робити такі кроки, як каже приказ, стати в ряд, в якому поставить воля старшини, їсти, спати, думати, бажати, жити й умирати після приказу й волі старшини.

Це солодке й легке ярмо ніс бл. п. Остап, друг ваших молоденьких, добрих мрій, друг „жертвенного“ труду, який ви нині з такою честю згадуєте, сівач доброго зерна чистих ідей і правди між молоденькою молоддю.

І добре робите, що молитесь за вічне щастя ваших провідників але ваша молитва буде тоді щирою і успішною, коли й ви підете їх слідами і наложите й на себе ярмо, яке вони з такою гідністю носили і виявите добрим ділами віри, надії, й любови вірність їх ідеалам і їх нематеріалістичному, не еґоїстичному, а ідейному життю духа.

Тоді ніхто — ніхто
Не скує душі живої
І слова живого,
Не понесе слави Бога,
Великого Бога“.

Ні не покрий забуттям великих жертв українського народу, положених для великих цілей, для вічних на небі, для вікових на землі.

Амінь.

Іван Івасечко

† 15. I. 1913.

Неспокійне серце моє, Боже, доки не
спічне в Тобі. Св. Августин.

Нюнець! Приятелю діточих літ! Добре ти зробив, що змер. Ти не був сотворений для цього недоброго світа, що „весь у злі лежить“. Батько й мати дали Тобі серце ніжне, вразливе наче струни гарфи, що вмів грати лиш пісню любови й щастя, або глибокого плачу. Тому лиш вони розуміли твій глибокий плач, твій тихий сміх, твої чисті очі, твої слова ніжні, твою красоту. То були твої щасливі діточі літа!

Але від родичів ти мусів піти між чужих людей, у школу. Там пережив ти болю багато! Нінащо не здалося те, що Ти нікому зла не робив; фізична перемога того не признала. І насміхалися з твоєї ніжності нерозважні товариші, кажучи, що в Тебе сили немає. Непослужила тобі безоглядна любов правди; ти за неї мусів терпіти. Ти був чистий серед бруду світа; тому душа в Тебе боліла. І чим глибше ти входив у життя, тим більше блудних стежок ти відкривав між людьми — ти простолінійний. Тільки книжка тай молитва, укрита перед людським оком, були Тобі добримі друзями. При них ти відпочивав від людей, бо мати, вже тоді вдовиця, убога скитальниця з дрібними діточками, не могла тобі дати захисту.

Скінчилися твої вакації! По тих вакаціях, по скінчених правничих студіях Ти вибрав собі працю, серед якої, так здавалося Тобі, не матимеш нічого спільного з людьми, лише з мовчазним папером тай з числами, які опановані, не дурять і не б'ють.

А люде й там тебе найшли, хоч як тихо Ти коло них проходив і до уряду і в уряді і з уряду. Вони били Тебе браком серця. Одні не любили Тебе тому, бо Ти „русін“, а другі не любили Тебе для того, бо Ти тихий, а інші не любили Тебе, бо Ти скромний, бо Ти невеселий! Не любили Тебе, бо Ти „не зі світа“ (Йоан XVII, 14) був, одна дружина твоя любила Тебе й захищала від людей.

Але твоя душа й серце не видержали тих ударів. У глибокім болю згубив Ти слід і вже не знав, де правда, де кривда, де люди — де звірі, де любов — а де самолюбство, де спокій, де мука, де життя, де смерть? А вже в книжках так гарно писалось про правду й про людей! А в життю й у людях якжеж та правда дико виглядала — скривлена й скривджена людьми?!

Так зломилосся Твоє життя на землі — овид затьмарився і... добре, що воно скінчилося! Сповнилося бодай раз

твоя бажання. Так як маму ти дитиною просив, коли вона Тебе в хаті зіставляла: „візьми мене з собою“, так Бога Ти потім благав: „до себе мене візьми, бо я заблукав в сім світі. Люди кажуть, що я блукаю, а я шукаю правди й любови! Деж вони — де? Хиба у тебе — Боже! — візьмиж мене“!

Так і сталося! зі Львова, з заведення для душевно хорих, привезли Тебе на село, мертвого, під поріг маминої хати. А мама вийшла Тобі на стрічу і.. добре, що Ти мертвий вже нічого не чуєш. Бо не почувеш маминого плачу, що крізь зуби, болем затиснені, так звенить, як звенять ostrі, колючі, замерзлі кристалики снігу, гонені скаженим вихром по леду.

З воза знято домовину, а коло домовини станула мама — пристали й люди. А мама просить: „таж до хати його занесіть! Дивіться, яка лють на дворі. Замерзнеш геть — дитино нещастя могого!“

І в хату люди Тебе внести хотіли, але домовина не влазилася у вузькі двері вдовиної хати і в малих сінях обернутись не хотіла до дверей, бо рослий ти був і поставний. Гарний Ти був — але нещасливий!

Тісно було Тобі у світі, тісно в домовині, тісно й в гробі Тобі буде!

Та добре, що вже скінчилася твоя мука — злука великої душі з тілом, вязницею її. Тепер Ти вільний, бо твого духа, киненого у порох землі, підняв Господь з цього пороку і освободив від землі!

А твої, мамо, очі, чого так здивовано глядять не мене? Дивуєшся, що я його хвалю за те, що Він помер? Думаєш, що в мене серця немає? Думаєш, що мені не жаль твоєї дитини, а могого друга?

Але якщо ти його любиш більш чим себе, а ти так любиш свої діти, пожелай Йому нинішнього дня, як і я Йому зі зболілого серця того дня желав!

Тепер сивою головою, у сріблї старости, в чорнім сирітстві потверджуєш мої слова — а плачеш? Плач! Від плачу лекше тобі стане, бо за слезами важкого болю так важко не відчуєш цієї хвили, в яку послідні струни рвуться шовкові, такі ніжні, як любов мами до сина, що від неї на віки відійшов! Це вже останній болючий звук пірваних струн, різкий, як удар твердої, замерзної грудки землі о деревище домовини. Сей біль одначе минеться, як засипуваний тепер гріб травою, цвітом поросте!

Біль перейде в тугу, а туга у спокійну думку, що твому синові тепер добре у Бога-Отця між ангелами святими, між людьми добрими, чесними. І так Йому буде вже через цілу вічність. Бо там тревоги не має о те, щоби Він

наткнувся на злих людей, на неправду, на кривду, на зневаги! Він там знайде правду, любов і спокій для свого серця, що тут на землі неспокійне було, аж доки не спіснуло в Бозі на вічну вічність.

А м і н ь.

Антін Гладишовський

Голова У. П. Т., Директор Краєвого Союзу Кредитового
† 12.-X. 1923.

Є на світі люди, яких хід життя дуже подібний до ходу сонця, що на око здається пливе з місця на місце, від сходу до заходу, а в дійсності земля вокруг нього ходить.

Є на світі люди, яких вид життя дуже подібний до виду сонця, що на око видається у своїй зверхній, округлій формі таке просте і ясне, а в своєму нутрі воно таке складне, непростодиме, недосяжне, невисказане.

Є на світі люди, яких існування подібне до існування сонця, такого конечного, просто необхідного для цього, щоби на землі не завмерло життя, щоби не вмерла любов до дійсної, розрадуваної красоти.

Оттакі люди є на світі. Мало їх, як і тих сонць мало, але вони є. І в нашому народі найшовся такий чоловік.

Це наскрізь „Європеець“, отак говорено про бл. п. Антона. І дійсно, Його зверхній вигляд, товариські форми, глибоко культурне, гладке, скажу: ніжно заокруглене, а тим і так дуже приємливе відношення до людей, робило з Нього наскрізь новітнього чоловіка. І хтоб вгадав, якщоб не знав, що в Його душі жевріла віра, чиста, глибока, засвідчена ділами Його життя? Віра наших предків, що кров свою за неї лили, у модерній людині? „І дивне це в очах ваших“...

А Його любов до народу? Хтоб незнакомий Його побачив і почув, що це „наш чоловік“, похитав би головою, гляючи на цього „аристократа“. А я вам кажу, Вратіє, сумна по втраті Його, що нам демократам учитися від Нього любови народу. Він і супроти служачого і супроти найбільшого бідака поведився з такою ніжністю, що колиб наш геній був Його побачив у таких хвилях, був би признав, що цей чоловік сповнив Його заповіт:

„Обніміте, брати мої

Найменшого брата“!

А Спаситель світа, Господь Бог, Ісус Христос, теж дасть Йому гарне свідоцтво, що бл. п. Антін виповнив основну і одну з найвисших заповідей Його науки:

„Люби ближнього, як себе самого“. Українську землю, цей чоловік світової культури, якому світ цілий отвором стояв і чувся. Він в ньому, наче в себе, любив любовю простолюддя, що за кожним втраченим кусником своєї землі плаче й ціле життя прагне мати її у своїх руках, під своїми стопами. Це засвідчать всі ті, що приходили до Нього, як до директора банку з проською о позичку, щоби докупити землі, чи землю врятувати з чужих, глитаїських рук. Він їх бажанню старався йти на стрічу, наче своєму задушевному бажанню!

Отсе в Його зверхня краса і внутрішня вартість, наче краса і вартість теплого, ясного сонця.

І проміння свої Він мав, як їх сонце має!

А ось Його гріб окружила травичка дрібна, зелень свіжа української землі, шкільна дітворя шкіл Українського Педагогічного Товариства, якого Він був діяльним головою, борцем великим за існування Товариства й українських шкіл, в час світової завірюхи, що валила старі установи й культурні інституції й у сильніших народів, чим ми. А Він се, цінне й конечне Товариство удержав при життю і дав йому спроможність праці! Тому тисячам голівок нескошених війною, некинутих на покій тьми — Він головою. А з Його труду, з Його високої культури на кожній голівці промінь спочив, наче промінь сонця на пильній квіточці, на багатому числі квіток — голівок промінь науки!

Розділило себе сонце; так розділилося Його життя, духовна сила Його життя. Бо духом Він був дуже сильний, хоча тілом слабкий.

Для людей був Він весною й літом, що радість приносить і плодове жниво, а для себе був Він у молодих літах глибокою осінню, що зиму заповідає скору, холодну, мертву!

Так воно й сталося. В сім згляді не то лікарі, але навіть любов страдаючої мами, любячої сестри й братів, нічого проти цього не могли вдіяти! Він мусів вмерти молодим! Хмара сонце заступила, вперта грудна слабкість здавила Його здоров'я і життя. Для Його тіла запала ніч, довша і темніша як цей вечір, що сумраком лягає на Його гріб і росю. Бо під ніч вселенна плаче за сонцем — вечірньою росю.

Плачемо й ми сльозю, росю людської душі за Ним, за тим майбутнім часом Його життя на землі, яке Він, не міг ще між нами прожити, а не прожив, плачемо за Його літами, в яких Він міг ще між нами ясніти добрими ділами віруючого християнина, трудящого громадянина, доброго Українця, а не вчинив їх — бо згас!

І не було це для нікого, ні навіть для Нього ніякою несподіванкою Його вчасна смерть. Як ми всі видючі ждемо на хвилю, коли чорна хмара, що виринула на обрію, заступить сонце, так Він, Його рідня й други ждали приходу смерті. Тут не було несподіванки. Бо в своєму житті Він завжди старався уникати несподіванок своїм великим розумом, тай у смерті Він оберігся від її несподіваного приходу своїм благородним серцем, віруючим у Бога та в позагробове життя. Тому Він смерті ждав з отвертими очима, а понад увесь її дуже прикрий потот, з яким вона до людини приходить, Він переплив так, як це Він умів і в житті, дійсним володарем своєї волі, своїх почувань і думок перепливати понад усі прикрости життя.

Отак минувся бл. п. Антін. Минулося минаєме, а то що осталося, Його добрі діла — у малому числі літ, такі многі, начеб то відійшов столітній старець, — не просять, а прямо наказують честь для Нього велику, пам'ять глибоку й ясну і молитву щирю.

Амінь.

о. З. К.

Проповідь на благословлення дзвона

Клич грімко, не вгавай!
Підніми голос твій мов труба
і вкажи народови мойому його без-
законня (Ісаїя 58,1).

Ці слова промовив Бог до пророка Ісаї, посилаючи його між народ. І ті самі слова певно сказав св. Дух в хвилі благословлення цього дзвона. З глибини почувань і цих знеслих, горячих молитов, котрі відмовляє священник при благословленню дзвонів, бачимо наглядно, як Церков поважає дзвони, бо ставить вона їх поміж людей, своїх членів, синів, щоб вони — дзвони, разом з людьми прославляли всемогучого Творця вселенної. За кілька хвилин вдарить серце цього дзвона і не буде вже це глухий, бездушний звук металю, але освячена криця, призначена виключно для прославлення Бога. Перше звук дзвона цього глухий був, бо був це звук звичайної криці, звичайного металю. А тепер по освяченню Господь небес зовсім инакше слухатиме голосу цього дзвона.

Він розрізняє в його звуках і стогін болю і голос радості і молитви. А буде вже це голос вашого серця — вас бідаків, нуждарів, зарібників, вас усіх, що тяжко боретесь о цей хліб насущний, а помімо цього рука ваша не

пожаліла того нужденного свого майна і причинилась бо-дай дрібними лептами до закуплення цього дзвона на хвалу Богу. Тож звуком своїм заноситиме він ваші молитви перед престіл Бога, і якщо в них буде замало надії, замало кріпкої віри, то він злучить ці ваші слабі зітхнення з вічним, могучим ангельським гимном „Свят, свят, свят, Господь Саваот“... І полетить його звучний голос в гору і Бог почує його і простягне свою руку над цим кусочком землі над місточком вашим і благословитиме Його правниця усіх, що є готові на жертву для Нього.

Дзвін цей буде не тільки посередником між вами і Богом, але буде він і Божим місіонарем-проповідником. Він кликати буде і невгавати, звіщаючи вам волю Богу, взиваючи вас до сповнювання вічних обов'язків. У неділі і свята кликатиме він до вас: „Памятай день святий святкувати“. Памятай чоловіче, що нині святий день. Залиши свої заняття, перерви свою щоденну працю, та йди в церкву святу і там перед Ісусом помолись, подякуй йому за все і проси в Нього благословлення для себе, своєї родини і своєї обездоленої батьківщини. Голос дзвона буде дальше кликати і тих, що в гордості і зарозумілості своїй думають, що можуть без Бога, без церкви обійтися, а релігію називають забобоном, пересудом.

І голос дзвона скаже їм, що всі правдиво вчені інтелігентні люди були віруючими. Скаже їм, що чим на вищому ступні культури стоїть якийсь народ, то тим живіше виспа верства того народу, себто інтелігенція, відчуває необхідну потребу зближення до Христової науки. І дзвін цей кликатиме їх словами Христа: „Гряди по мні“. Кликати їм, щоб ішли за Христом, за цим джерелом справжньої науки знання і матеріального поступу і добробуту.

Дзвін цей то не відлучний, вірний товариш чоловіка, що товаришить йому у цій мандрівці туземного життя, почавши від колиски аж до гробу. На кожному кроці, пригадує він чоловікові, що він винен Богови за це, що від нього одержав. У кожній порі дня своїм могутнім голосом перестерігає він нас, щоб ми не марнували свого життя, але все і всюди памятали про останню ціль нашого життя. Дзвін є приятелем, другом чоловіка на землі, і тому то людська душа відчуває таку порожнечу довкруги себе, як нема дзвонів. А як добрий приятель він радіє з тими, що веселяться, плаче з тими, що плачуть і сумують; відзивається часто серед нас, щоби дати знати, що він є з нами.

Хто з вас не зазнав того святого зворушення, не відчув в своєму серці великої радості у тиху святу Різдвяну ніч, коли то розгойдані дзвони заграють під спів цієї радісної пісні коляди: „Бог предвічний народився“? Хто з вас не відчув цієї могутньої сили дзвонів, коли то вони на ран-

ній зорі в день Воскресення Христового, розносять по світі цю радісну вістку, що Христос воскрес із мертвих?

А як чорна, грізна хмара в жнива зависне над полями вкритими золотистим збіжжам, ясна блискавиця прошиє темряву, а глухий гуркіт грому дає знати, що наближається туча, котра може знищити цілорічну працю рільника, тоді страхом переляканий чоловік хапає і дзвонить ним на тревогу, а серце шепче: „Господи помилуй! Господи помилуй!“ А коли ясна заграва (луна) пожеару освітить темну ніч, як грізним є тоді це биття дзвону на тревогу? „Горить! горить!“ чути тоді голос дзвона. І в тих грізних звуках дзвона такі чути тріскіт горючої стріхи, проймаючий крик розпуки нещасних погорільців — лай собак і рев худоби.

Жалібним, сумним стоном пливають звуки дзвонів в великому пості, неначеб разом з нами плакали над стражданнями Христа і неначеб жалілись на переміну, вімени Христа: „Люди мої, люди!“...

До глибини душі зворушує нас звук похоронних дзвонів, коли то родина, приятелі віддають помершому останню прислугу. Поволі посувається похоронний похід, плачуть сироти і вдова, прощають помершого люди, прощає його і дзвін і глухо, немов з під землі, гуде його голос: „Со святыми упокой“... І розсипляться тлінні останки помершого в порох і рідні і люди забудуть про нього, але дзвін цей про нього ніколи не забуде. І кожного року в поминальний день він відзвонюватиме й благатиме в живучих для тебе, брате й сестро, за молитви, жертву Сл. Божої і діл милосердя. Не диво проте, що християнський народ так прив'язаний до дзвонів і ревними сльозами заливались люди, як захланна рука наїздників стягала ці дзвони з дзвіниці. А це мусіло статись, бо люди не хотіли тих дзвонів слухати і Бог кару зіслав на нарід. Скількиж то разів дзвін цей — проповідник Божий — скликував людей на службу Божу, але вони не слухали його, навіть шапки не здіймали, хреста св. на собі не клали. А він кликав, людей і жалівсь перед Богом і Вс. Господь зіслав сильніший голос. І ці, що не хотіли слухати голосу дзвона, через ради літ мусіли слухати страшного реву армат, свисту гарматів і шрапнелів, тріскоту машинових крісів і аж тоді по всіх селах і містах збитою масою поплив народ до святинь і там на вколішках благальні мольби слав до Всевишнього: „От повітря, глада, огня і війни ізбави нас Господи“... і о змилювання просив для себе і для своїх, що гинули на фронтах. Дорогі браття і сестри! Отже кохайте цей дзвін, бо то друг, приятель ваш. Вслухуйтеся в його звуки, слухайте голосу того проповідника Божого через ціле своє життя (Докінчення буде).

ПРОПОВІДІ

Додаток до „НИВИ“ ч. 7-8.

Львів

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1926.

о. З. К.

Проповідь на благословення дзвона

(Докінчення)

А ти любий друже (імя), дзвони! Нехай голос твій летить, понад нашою країною, нашим містом немов ангел мира! Нехай розбудить ці млаві, до дочасних дібр прив'язані серця і загреє їх до служби Богови. Нехай голос твій пригадає тому народови, що поза тими низькими, буденними, турботами о хліб насущний, є ще вищі ідеали, для котрих кожда себе шануюча людина мусить працювати — а тими ідеалами є служба Богови і праця для добра свого народу. А коли прийде цей великий день — день визволення, день воскресення народу, а ти почуєш радісний гомін твоїх побратимів із золотоверхого Києва, Перемишля, Галича і Львова, то і ти (імя) заграй тоді радісну пісню у цьому княжому городі князя Василька і збуди зі сну тутешніх мешканців, тих нащадків Василькових бояр і заклич їх, щоби йшли на зустріч золотому сонцю волі. Амінь.

Іван Кивелюк

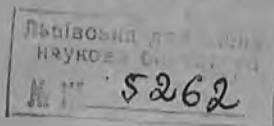
Б. посол і член Краєв. Виділу. Голова Т-ва „Просвіта“.

† 4. II. 1922.

А я кажу вам: Любіть ваших ворогів і моліться за них, що переслідують вас; щоби ви стали синами вашого Вітця, що на небесах.
Мат. V. 44, 45.

А коли Він робив огляд цілого свого життя, то сказав слово, що ясним полум'ям спалахнуло в окрут умираючого: „Я немаю гніву до нікого, і нікого я в життю не скривдив, хоч нераз і міг“.

І мені ясними стали ціле Його життя, ціла Його боротьба. Опертий о вічну правду, йшов Він шляхом щасливих, по Христовому слову щасливих, до яких зачислює Спа-

ситель тих, що плачуть на вид зневаженої правди і покривдженої людини і в їх обороні терплять у в'язниці, страдають голодом, холодом, спрагою і йдуть на смерть. Мені стало ясним, чому Він не міг зійти з своєї дороги ні за ціну розкоши, ні за ціну терпіння.

Йому було осоружним всяке зло, всяке відхилення від обов'язку! А що було Його обов'язком, це диктувала Йому Його совість, Божий закон і добро власного народу, якого кров в Нім плила, яку Він цинив як скарб великий і дар гарний.

І за те Він бунтівник?

За те, що силою, обманом і хитрощами загачувано любов до рідного краю ще в Його батьках і предках, а Він, як жива вода прорвав цю штучну греблю власною працею й власним терпінням, за те Він бунтівник?

Його стопи полоскали води Збруча. Як жеж міг Він відректися хочаб одного берега своєї річки, що обома берегами доторкалася української землі, що по обох берегах зрошувала українські ниви?

За те Він бунтівник, що зробив те, що Йому зробити казали чисте серце й неложна правда? Адже Він в цілому своєму життю, ні на одну хвилину не збунтувався ані проти української землі, ані проти українського народу, ані проти його релігійних, культурних, економічних, життєвих інтересів!

Його серце і Його ум йшли від дитини спловами рідного слова. Тим словом вчився Він сам і других вчив. Під хлопські, рідні стріхи струї світла Він слав і на сторожі життя народу поставив рідне слово. Просвітою хотів свій нарід вивести з царства темноти на волю і за те Він бунтівник?

Нехай, що бунтівник! Для Нього це честь, це ясний доказ, що Він з раз обраного шляху не хотів і не міг зійти, хоча міг на нім умерти!

Йому ж присвічувала вічна правда, що хто не дбає за своїх, той віру заперечив і став гірш поганина. Що поза тою правдою, то була пропасть життя й совісти; що перед тою правдою було — то був шлях життя й жертви. А від життя Він відступити не міг, чоловік, що ніколи не грався ні життям, ні словом, бо життя й слово були в Нього все одно, що й чин.

Життя йшло, і студент прав з іспитами став суддею, що справедливість сіяв між нарід і суд і чесність народови своєму давав. За те гонений „сильними міра цього“, перейшов Він, переносений „зі службових зглядів“ з посади на посаду, з місточка у місточко, цілу Галицьку Україну. Його особисте життя йшло в сльозах судьби, писаної Йому людською, злою рукою. Його ж душа збирала радість з Божої

долоні, радість-любов народу за те, що Він відчувати починав існування правди і справедливості, дар віками убитих в нашій народі чужими переможцями.

І сталося те, що з кожною правдою статися мусить.

Голосом народу загомонів над Ним голос Божий. Як суддя став бл. п. Іван Кивелюк з волі народу його послом і оборонцем у галицькій сеймі. Від тоді можна було оглядати дивне явище.

Як довго Він проголошував суд в ім'я наймилостивішого нам пануючого цесаря, на якого палаті у Відні, над входовою брамою виписане було слово: „iustitia fundamentum regnorum“, так довго цесарські слуги йому терниною дорогою стелили, начеб від справедливості даної народові мало цесарство провалитися! Від колиж Він як посол у сеймі почав промовляти в ім'я народу, ставляючи в основу своїх думок: „iustitia fundamentum populi“, славою звінчалася його голова, бо славу добру міг і хотів дати нарід оборонцevi своєї Вітчизни. Так голосом народу переміг голос Божий думки облудників, хоча ся перемога й дісталася йому ціною боротьби і нелегких терпінь.

Бл.п. Іван Кивелюк станув у верху своїх впливів і сили. Посліднім поглядом глянув Він на своє життя від колиски аж по грядучу смерть і спокійний за нього сказав: „Бо я в житті нікому не шкодив, хоч і міг; та це було противне моїй душі“. Оці слова сказав Він у хвилині смерті. Оці слова сказав чоловік, що від літ був позбавлений хліба і посади, за любов правди а за нелюбов неправди. Оці слова сказав чоловік без хліба, що в часах своїх великих впливів й великої сили навіть возного хліба не позбавив для своєї примхи, для мести. Оці слова сказав чоловік, що в хвилях своїх впливів й сили своєї не впакував нікого у в'язницю за чесні переконання, хоч сам за такої ж переконання сидів у в'язниці, яка спричинила смерть його дружини й матері дітий, яка стала причиною його смерті. І міг Він бути огірчений, а однаке на цю превелику жертву життя Він положив печать слова: „Я гніву до них не маю“, печать слова, опертого на Божім слові: „любите ворогів ваших і творіть добре тим, що вас ненавидять“.

Так що ж у сім серці на сторожі стояло, що воно ніколи низької мести не знало, що в серце гніву не пустило? Що?! Яка сила неземна?!

В його серці була любов до свого народу така велика, що вона виповнила собою таку безодню, якою є людське серце. Ця любов виповнила його серце по самі береги так, що на инше, противне чуття вже там місця не було! Ця любов була така сильна, така непереможна иншими чуттями, як нею може бути лиш любов віруючого християнина до свого народу. Любов сильна як смерть!

От таке серце витало день першого листопада тисяч дев'яťсот вісімнадцятого року!

І знова впав на Нього закид, що це Він є одним з головних винуватків кровопролиття.

Він?! А що ж мав він зробити? Чи він мав кинути прокляття на наші січові ряди в цю хвилю, коли Його Вітчизна, що до нового, до свого, до свободного життя встала вільна і без пролиття одної хочаб краплі крові, в одну мить найшлася загрожена в своїм існуванні? Він зробив свій обов'язок і благословив брань на оборону волі, правди і справедливості. Дійся воля Божа! — думав Він — а відступити не міг, бо почуття правди і слушної справи відступити не дозволило!

А решту ми вже знаємо. Інтернування, арештування, голод, холод, поневірка, утрата дружини, в'язниця і смерть.

Жертва Богови душа повна сльоз — Його блаженна душа!

Жертва народови життя повне праведного світла — Його життя, що від малечку роздувало в собі іскру Вожу, що зветься добром, неоціненим добром — а імя йому правда і справедливість.

І горе тим, що тую іскру-вогонь в Нім вгасити хотіли, а слава Йому, що цього вогню вгасити не дав!

На Нім слава вже спочила, а на гасителів горе й стид йде — з гробу жертви гряде!

Я бачив, як тая жертва довершувалася, як Його серце в порох стиралося! Той, що умів відважно глянути життю в лице, Він учить і смерті заглянути спокійно в очі. Бо Він вірив, що за життям і за смертю стоїть все одна незмінна правда — Бог і вічне життя.

А ми цю жертву обступили й кождий з нас рад би хоч порошинку з Його серця взяти — собі на зміцнення! І беріть! Свої жертви стане на мільйони, стане Його серця мільйонам, бо воно за мільйони страдало!

Воно Твоє — Український Народе!

Так Бог зрядив, що жертва кайданів став основою нашої волі, що жертва терпіння став джерелом надій наших; що Його смерть став основою життя народу!

Оттак пройшло Його життя!

Та ще одно по Нім осталося між нами, одно, з чим не знаю, де дітися?

Осталися круглі сироти без мам, що плачуть за Татком.

Де дітися з їх сльіми — де?! В отсю хвилю відчуваєть сила тих слів:

„Ми вже без скарги не знаємо слова,
Колюче терня вростає нам в скроні.
Боже! До Тебе підносим благання“.

Відверни від нас і від українського народу ці сльози! Бо сирітські сльози це такий важкий тягар, що на кого вони впадуть, той їх далеко не понесе. Він мусить під сим тягаром упасти, не досягнувши мети.

Так нехай ті сирітські сльози свідками стануть між нами й Ним на суді світа, на суді Божім, на терезках Божої справедливості.

Народе сердешний! І Ти з дітьми плачеш? Плач і молися за Тим, що нині у гріб іде, а скарбом стане той біль. Бо він не дасть тобі забути Його діл і жертви, а Йому дасть від тебе молитву за Його вічне, щасливе життя — таї за нашу долю-волю

А мінь.

Кирило Скрипка

митар і старший брат при Владичім Соборі
св. Юра у Львові
† 6. V. 1921.

Ї виселився Авраам і прийшов і замешкав коло мамврійського дуба, що був у Хевроні; тут здвигнув він жертівник Господеви.

І. Мойсей XIII, 18.

Історія деревини, а наче історія живої людини, коли під його гиллями велике діло збулося.

Стояв дуб — столітній. І сталося так, що до нього прийшов Мойсей, Боговидець, якому з братом забракло було землі, щоби на новій землі найти основу собі до життя, а, Господеви, щоби й на новому місці поставити жертівник. І поставив Мойсей один такий жертівник під дубом, наче сторожу над тим місцем святим оцій деревині віддав. Віддав і не завівся. Бо прийшли бурі і надлетіли вихри, а дуб престола розкинути не дав. Упали зливи і спекота лягла на жертівний камінь, а він не розпався, бо дуб усю бурю і жар сонця на собі здержував і видержував літа цілі — сотки літ, аж доки сам не повалився. Вірна деревина!

Коли я на Нього, в домовину покладеного, глянув, мені привидівся образ: я побачив церковцю обсажену деревиною, яка церковцю від бур захищала і границі вказувала, де починається межа святого, ненарушимого нісця.

Такий образ все будить в мені певність незнищимости того, чим ми живі, хочаб хвилево житейські буруни переваливалися своєю нищучою силою і поза освячені межі віри. Буруни, хочаб і як сильні, всеж вони плавкі, а вікові дуби, се твори трівкі!

Оттаким дубом Він мені видається, бл. п. Кирило. Здається не видно на нім крови, а однак й Він борець за святі і ненарушні права народу на своїй землі.

На селі вродився і став одним з тої сірої маси, що їх мільони сіра земля наша носить і кормить. Один з дубів з цілого ліса нечислимого, що вріс коріннями у свою землю і протиставиться всім бурям, які хотіли його вирвати з корінем і кинути з рідної землі у безвісти.

Молодого сільського хлопчину била непривітна доля, пік його жар і мороз, нераз і голод докучив. А Він ріс, бо ж не рожка Він у теплику скляним і не кипарис у панських оранжеріях, а дуб-деревина, один із народу, з незнищимого українського народу, що зумів видержати всю негоду, потрафить серед неї вирости і розвинутися.

Так виріс і бл. п. Кирило і тілом і духом.

Гляючи на Нього, мимоволі пригадувалися слова св. письма: „І сотворив Бог прямого чоловіка“. Не то, що тілом Він не погинався, але й душею Він випрямившись у весь її ріст, не кривив нею і не погинався під противностями.

Бо не перейшов і Він життя без острих колючок, без болючих ударів.

На селі не стало місця, не стало землі для Нього, як-аб Його прокормила. Він іде по хліб до міста, до того міста, що відразу ставиться ворожо до сільської душі, як що в тій душі є виплекана вірність до свого обряду, до віри і до своєї народности. На таку душу падуть вперед покуси, щоби вона за хліб, за посаду, за панську ласку, виреклася „хлопської віри й мови“. Коли се не вдається, на неї падуть удари; насмішки, наруги, нехіть, злоба, погорда, гонення. Треба бути насправду сильним наче дуб, і вірним як коріння землі, щоби не дати себе зломити. Треба бути насправду борцем, щоби ту тиху, але запеклу, вперту і затяжну боротьбу перебороти. Бо в ній нераз серце закривавиться і сяде болем на стиснених устах тоді, коли ті уста хотілиби кричати про кривду, про поневірку, про своє право. Бо в ній нераз і не два сльози тиснуться на очі, бо в душі плаче любов правди, зранена, доптана, висмівана. Бо в ній нераз і не два у білий, ясний, Божий день треба крізь неї власною лиш тінню проходити, тоді, коли переслідуючі виступають цілою своєю особою і цілою своєю брутальною властю. Тут треба насправду героїчних чеснот, великих християнських чеснот, великого дідицтва українських сіроманців, щоби з тіни не розплистися в ніщо і не стати ренегатом відступником.

Хто сій боротьбі з усім її страданням приглянувся — той для побідника мусить відчувати глибоку честь!

Один з тих був бл. п. Кирило.

Скромний службовець магістрату, стояв на митниці на городецькій рогацьці і грейцарі збирав за перевіз у місто всього, що лиш село може дати і кинути на камінну многолюдну пустиню, якою є модерне місто. Мільйони людей за десятки літ Його скромної служби переходили коло Нього, а може сотки, чи навіть десятки лиш людей знали, що перед ними стоїть людина великої вартости — великий чоловік.

А Його великість була в тому, що Він свою службу сповняв за „совість“, а не за гріш, Він служив обовязкови, а не людям. Ся моральна сила Його добула Йому; а через Нього її народова Його і вірі Його честь. Тоді, коли я Його пізнав, по літах служби, Він вже мав марку такого сильного характеру, що ніхто з тих, що Йому виплачували платню, навіть не посмів сказати, щоби Він приніс метрику від свого священника, а дістане товстійшу посаду, щоби Він став відступником своєї віри, святого рідного обряду й власного народу. Се булоби таке безсиле слово, як безсилим є рада слабкої людини даба дубови, щоби він перемінявся в перекотиполе.

Тій вірности Його завдячує і Архікатедральний собор св. Юра багато добра. Він послужив сьому Божому домови через сорок літ своїм боговійним трудом яко старший брат, переводячи у чин слова співця псалмів: „Боже! Я полюбив красоту дому Твогого й місце Твоїго осідку“. Граничний дуб охорона Божого престолу.

Як нині бачу образ, ще такий свіжий в моїх очах. На церкві спів, бо при престолі служба Божа правила. Світло перед Ним, світло за Ним вказує ясно доріжку, якою Він по церкві ходить з такою в руках і дякує щиро за ледту на церков. За сорок літ великі тисячі перейшли через Його руки, через чисті руки! Стоячи сорок літ коло публичного гроша, Він навіть власної хатки не доробився, забуваючи на себе, памятаючи на совість, честь і характер Українця, памятаючи у глибокій вірі на Божий Дім.

А одначе багатство лишив Він велике, науку чином доказану, як високо треба цінити чесну працю!

І братство церковне вдячне Йому. Він жеж своїм приміром і горячим словом закликав міщан і робітників у сей гурт, в якому культивується то, що Він так любив, то, що не давало, не дає і не дасть зникнути українському Львову на українській землі: вірність Богови, вірність своєму обрядови і своєму народови. Велика противага супроти тих нещасних слабодухів, що для лакіства нещасного міняли обряд, зраджували нарід, опускали церков!

Серце росло, коли було глянути на похід, наче Христовий тріумфальний похід. Він на переді, з гарною медаллю св. Юра, завішеною на грудях на синьо-жовтій ленті,

а за Ним хрести, образи святих, хоругви, прапори, розрадувані лица людей і пісня побожна й ревна у рідній мові несесться вулицями міста, щоби злучити всі церкви міста й увесь його нарід в одну Христову й українську родину, що знав одну пісню з тисячів уст і одно бажання тисячів сердець.

Для Нього нині все то — минулі образи!

Яко парох від себе і від парохіяльного Духовенства, якому Він був так дуже помічний, з болем дивлюся на сю домовину, на того зваленого дуба, і прошу Бога над Його могилою, щоби на Його місце дав гідного перевмщика, наслідника Його віри, характеру, чеснот і праці. А уста й серця тисячів братів і сестер, моїми устами обітницю сердешну на Його могилу кладуть, молитися о вічне щастє старшого Брата.

Так, Брате! Молитися мемо і за примір Тебе ставити мемо всім людям доброї волі і враз зі зболілою Ріднею захищемо про Тебе ясну згадку й Вічну пам'ять,
Амінь.

Василь Нагірний

Директор Народної Торговлі

† 25. II. 1921.

Мудрість збудувала собі дім, викувала собі сім стовпів.

Вона висилає своїх слуг, щоби вони голосили під мурами міста:

„Хто з вас малий, нехай приходить до мене“. А немудрим веліла сказати:

„Ходіть і їдьте мій хліб і пийте вино, яке я для вас приготував.

Оставьте дитячий вік, а жийте і ходіть шляхами мудрости“.

Притч. Сол. IX. 1, 3—6.

У домовині мертвий, а здається, що не в домовині, а наче на квяжому престолі спочиває, спить серед цвітів, світла й тиші, сивий від труду старець, володар людських умів. А ми всі наче діти тихо входимо у сю кімнату саваном вбрану, з глибокою честю і тугою глядимо на то маєстатичне, спокійне лице, молимося і прощаючися желанне складаємо: „Спи спокійно вічним сном, Старче наш Достойний! Ти собі чесно запрацював тихий сон і спокійну совість“.

Сотки і тисячі свідомих Українців так торжественно працювали бл. п. Василя Нагірного, того чоловіка, якого

перед кількома десятками літ тихо-тихенько привитала пара убогих селян, коли їм Господь дав сина. Синовийж доля була писана така, що він мусів у молоденькій своїй молодості глядіти на безрадість і убожество селян, на чуже тому народови місто і при тім тягом працювати й працювати, учачись у гімназії.

По maturі став бл. п. Василь техніком, вибираючи собі яко спеціальність будівництво. Студіючи у Німеччині і Швайцарії бачив Він творчу силу організованої праці у щасливих народів і аж дивно, що Він ще вернув між нас. Він жеж міг при своїх талантах і працьовитості зажити між чужими людьми, які вміли цінити працю і талант, достатним, спокійним, вигідним життем. А одначе, Він, вже готовий чоловік, вернув між нас убогих, розтеряних.

Хто ж закликав Його? Хиба одна кров, благородна кров народу, віками культивована правдою, вірою й вірністю собі.

Його поворот між нас, се епоха для Галицької України. На нашій землі багатство аж по дорозі валяється, а ми Його не бачили і не брали. Ми були незрячі, а руки наші, які вміли зі силою великою Тирольців Сходу держати кріси в обороні цісаря і чужої влади; були безсилі, прямо мертві, коли йшло о працю для себе.

Бл. п. Директор прийшов і вернув народови зір, а рукам повернув житте і силу праці, сповняючи громадський ідеал, про який говорить Т. Шевченко: „Браття, не вдавайтеся в тугу, а молітесь Богу і работайте розумно в імя матері нашої України безталанної“. (Передмова до II. вид. „Кобаря“ 1847. р.).

І аж дивно глядіти нині з перспективи на ті часи, коли бл. п. Василь став вождем тої розумної, організованої праці. Десять і люди найшлися охочі до праці і гроші і повставала одна інституція за другою. На нашому темному обрії зійшла „Зоря“, Товариство для ремісників і їх молоді, „Дністер“ почав боронити нарід від вогню і його руйнуючої сили, „Народна Торговля“ спокусилася стати купцем, своїм чесним купцем для свого народу, „Земельний Банк“ почав боронити нарід від лихви чужих нам глитаїв. І всі побачили, що й між нами єсть багатство, лиш треба вміти його брати, єсть і уми світлі, лиш треба їм працювати, єсть руки до праці, лиш би робити, робити, робити.

Ось чого доконав один чоловік, будівничий організованої праці, який умів лиш будувати і обновляти, не руйнуючи. Бо се й єсть великою духовою прикметою дієсних будівничих-геніїв, що вони ніякого камінчика, ніякої цегли не відкинуть, якщо вона тільки надається у будівлю. А Його око, спосібне заглянути у тої „третій світ“ і зорієнтуватися в нім, бачило, що будучність народу без віри і ре-

лігії, якою він тисяч літ жив, на якій будував свою теперішність і надію на краще майбутнє, будував терпеливо, витривало благородно і жертвенно. стане, наче пустиня, велика простором, а недоступна для життя. Бо зубожіє мисль народу, а на чолі його стануть люди егоїсти, змислові, жадні життя хочаб ціною крові власних братів, життя короткого, пристрасного й руйнівного, а не будуючого, життя, призначеного на смерть. Тому бл. п. Василь не лиш робив пляни церков, яко архітект, не лиш будував їх, яко будівничий, але Він ще й вірив, глибоко і свято у вічну правду, в Бога, до якого молився, якому служив.

Тому на тлі Його життя не видно руїн, ні в людях, з якими працював, ні в ділах, які творив. За те видно нам всім розвіт і розквіт всієї організованої ним праці й думки, коли Його спрацьовані руки зложилися наче до вечірньої молитви й до глибокого сну.

Бог запласть Тобі за се — Володарю рук наших. Бог запласть Тобі за зір, який Ти нам вернув. Бог запласть Тобі за те, що ми бачимо те, що бачимо — зрив, непереможний зрив до життя у своїй хаті і о своїй силі.

Нехай Христос-Бог, Божественний будівничий всесенної, Тобі, Будівничому нашого організованого життя запласть за се, що багато, багато тих найменших наших братів, голодних братів з Твоїх рук прокормилося, спрагнених світла, з Твого приміру правди найшлося, нагих і в темницях оділося і вийшло на світло дня, хорих волею оздоровило, а сумніваючихся дістало раду, добру і ясну раду, щоби не попадати в тугу, а молитися Богу і розумно працювати в ім'я Матери-України.

Колись Ти прийшов був між бездольний, темний нарід, а нині прощає Тебе Українська нація-народ, мільони борців, які в усіх своїх шарах знають, чого хочать.

Прощай Вожде, якого оружжам була праця мира у боротьбі за почесний мир між людьми доброї волі. Колись Ти у народу допрошував вступу собі й думкам своїм, нині той нарід, колись дитя, а нині муж, що виріс з Твого духа, до Тебе прийшов, щоби Тобі дати супровід на вічний шлях, а самому щоби вернутися до праці, до Твоїй праці собі на долю, на волю, а Тобі на вічну пам'ять

А мінь.

Адріян Дзерович

четар У. Г. А.

† під Хировом 6. XII. 1918,

похоронений у Львові дня 22. марта 1922. р.

І прилинув Ти до нас на сльозах Рідні, на болевих українського народу, на тузі товаришів!

Та де лишилася Твоя кров тепла, що лице Твоє таке мертвецьки бліде?

У бою за волю, четарю наш?!

Як же се було?

Ти летів вперед і кликав: „хлопці! За мною! За Україну!“

А ворог давний, старий, хотів Тобі кулею вибити з буйної голови сю „мрію“.

...і осталася на чолі маленька, червона плямка, як цвіт калини. Тоді під Твоїм омлілим тілом рідна земля почала пити свіжу, теплу кров, трунок, якого вона вже давно, да не пила. Трунок свідомо і добровільно з цвіту власного життя приладжений на жертву Україні, чистий і благородний, як невинної дитини кров.

Так минулося життя Твогого тіла. Не минулося одначе життя Твоїї ідеї. Вона свіжа, якби щойно вчора вродилася; вона незмінна, як тисячлітня думка старого, історичного, живого народу витає над Твою домовиною. Ідея не полетіла у безвісти, як та „Твоя“ куля, що пропала. Вона живе і Ти нею живий до нині Твоїм життям, Твоюю жертвою.

До тої жертви плили Твої літа — плило Твоє життя. Від малечку запізнався Ти з обов'язком і заприязнився з ним; від хлопяти книжка стала Тобі другим ширим. А в книжках промовляли до Тебе словом голосним та правдивим, не кати, закуті в сталь перед гнівом своїх „підданих“, а борці, що з отвертою груддю йшли у бій за волю свого народу. Не Нерони, а Ганібали, як вікові дуби лопотіли зеленим, свіжим листом над Твою молодечею уявою. Щоби сю уяву вбрати у дійсні форми життя, Ти вступив у військову академію, щоби навчитися штуки боротьби.

Ще нескінчилася Твоя наука, а боротьба вже бухнула повним полум'ям.

Світ довідався, що в руїнах Австрії почав український нарід Галицької землі боротьбу за проголошену свою незалежність на своїй землі.

Тебе ся відомість досягла у Відні, в мурах військової академії, на землі, яка українській землі стала вже чужою. До соєї хвилі так ясний для Тебе шлях, нараз прибрал вид роздоріжжа. Ти міг остатися на службі і хлібі у чужих, Ти міг взятися до праці, до книжки на иншому

полі і дбаючи лиш за себе, за добутте кавалка хліба для себе, міг Ти спокійно вчитися на чужих університетах і лиш читати в часописах, що там десь далеко, далеко, за лісами, за горами Європи незаний й парід хоче йти за думкою Вільзона і вибороти собі право самоврядування на своїй землі. Що, Батьку? Ти перечиш мені?

Волиш Його мати коло себе таким, як Він нині є, у домовині, як один з перших жертв в боротьбі за Україну? Волиш — хоч так гірко плачеш?

Було Тобі, батьку, не виховувати сина з характером чистим наче хрусталь, твердим як криця!

Було Тобі, мамо, не співати українських пісень над колискою своєї дитини!

Було вам, сестрички, не співати Йому козацьких дум про січ і про волю, а були би ви всі нині мали живим сина й брата! По скінченій боротьбі Він був би вернувся з чужини здоровий, живий, з „хлібом“ у руках до дому і був би розказував, як то мудро зробив, що сховався за книжку, в далеке запліля тоді, як „хлопці“ йшли у бій.

Чого ж Ти, батьку, так вперто хитаєш головою?

Ах! Вже знаю чому, ще й Тобі скажу! Хоч Твоє батьківське серце крається болем за сином, хоч мати вміває у потоках сліз, хоч сестри припали до домовини в плачу тихім, та жаліснім, як осінньої ночі вихор, що в хату вдирається, то одначе ви всі волите Його бачити таким, яким Він нині є — чистою жертвою великої ідеї, власником нічим несплямленого життя.

Правда ваша, засвідчена Його кровю, припечатана вашими слізами.

А розратою у вашім родиннім болю нехай буде вам вид сумуючої України за своїм борцем і вид гордо піднесеної голови народу в почутті, що має таких синів!

А Тобі, Адзьку, дитино на літа, мущино на діла, що Тобі сказати на прощання сердешне?

Товариші Твої, молоденькі борці і ті сиві голови, борці, що десятками літ у праці випробували сили свої, на власних руках Тебе от тут принесли, щоби Ти остався між нами.

Лекше буде серцю рідні, бо вона буде могла відвідувати Тебе, оглядати бодай Твій гріб, кинути пвітку на кохану могилу, а поза гріб послати Тобі теплий спомин і молитву горячу за шастте, за вічне життя Твоє

А нам — а народови? Нам не треба буде вже оповідати молодому поколінню про козацькі могили на степах України із славної давнини глибокої, бо Твій гріб став пам'ятником свіжої, найсвіжійшої історії українського народу. А хто у важких хвилях трівожно спитається про долю, майбуттє Його, той піде на Твій гріб, прочитає Твоє ім'я, Твої

літа, довідається, за що Ти положив життя своє молоде, то й з гробу до нього голос підніметься, наче приказ: „невільно падати духом на гробі чистої жертви“. Тоді й силу черпатимуть люди з цього власне місця і вірність думці нашій великій, якій ціна лиш одна — життя — й Твоє життя!

І послухають Тебе Твої люди! Ти ж старшина перших рядів, перших борців! І нічого се не шкодить, що Ти такий молоденький: „Бо вік повен чести не залежить від довгого його тревання і від числа літ, бо розум людини значить стільки, що сивий волос, а несплянене життя, се в правдивий вік старця“. (Прем. IV, в. 9.).

Ти цього віку досягнув й тому ми перед Тобою клонимо голови наші, а Твоєму Імени, Твоєму життю і героїській смерті щиро обітницю даємо Вічної пам'яті.

А мінь.

Юрко Володимир Жуковський

† 19. I. 1920.

Не дивуйтеся цьому, бо йде година, коли всі, що в гробах, почують голос Сина Божого; і вийдуть, що чинили добре, в воскресення життя.

Йоан V, 28.

З українського Червоного Хреста сплила на землю рідну велика капля — капля життя. Як перла-роса лежить перед нами біда, без краски крови, хоч повна крівавого болю.

У рядах Самаританської Секції впав один Самарянин, що з доброї волі, що з власної волі пішов по таборах, по шпиталях Борцям лік роздавати на рани тіла, а слово добре, міцне а ласкаве на рани серця тим, що наче діти зрабовані і поранені лежать при битій дорозі в крови й болю — Браття наші!

При хорих Братах і сам ізнемігся! Любов молодого ідейного серця не видержала ран, що їх Його очі бачили і душу клали і душу зранили до скорботи смертної.

Український Горожанський Комітет післяв полоненим й інтернованим у таборах з різдвяним колачем й одно, велике жертвенне серце, яке бл. п. Юрко сам вплітав у сі колачі, пригтовляючи дарунки святочної любови.

Такий великий скарб мав у бл. п. Юркови Український Горожанський Комітет. Ідеальний співробітник під образом непомірої, дрібної праці виписав на сам Свят-Ве-

чир велику правду, тверду а солодку: „вмерти можна не лиш у неволі, в кайданах, на полі у боях; геройською смертю можна вмерти, голову покласти буйну і молоду можна також і на волі, на полі праці тихої, якщо сьої вимагає ідея і хвиля велика“.

Правду сьої засади засвідчив бл. п. Юрко своїм життям.

І лежить під синьо жовтим прапорором, під червоним хрестом хлопець молодий, що сам для нас прапором став і провідником, що нам ще один шлях показав до добра і до волі.

А ми Його гріб валом сердець наших окружм, щоби Його гробу не здоптала святокрадська нога, щоби Його сну не стрівожила нічия лиха рука!

А ми Його гріб доброю памятю обіймим, щоби та память людська, слабка і зрадлива, вже завтра не питалася здивувана, чий се гріб?

І більше нич неможемо, немаємо Тобі сказати, ні Ти нам — Брате наш?

А ось ми йшли тепер по полісню і співали: „Со свя- тими упокой“, що шумом тихим віяв над Твоею домовиною.

Кому ж ми співали? Вітрови зимному, листю пожов- клому, землі замерзлій?

Ні — Ні!

Тобі, Брате наш — Тобі! Хибаж не чуєш? Атже ска- зав Ісус Христос, ся правда не ложна, якій ми віримо, в яку ми віримо, що ті, що добро на сім світі творили, вста- нуть і підуть у життя воскресення, значить, сейчас по смерті тіла полинуть душею, а по посліднім суді підуть у таке життя, що його вже ніхто не вгасить, бо там нема ні болю, ні печали, ні сліз нема, бо там вже смерти нема.

От так воскресеш і Ти, хоч Ти нині мертвий. Увійдеш і Ти в день ясний життя, хоча Ти нині спиш. Підеш, бо до душа Твоя жива і з ньою живою ми з сього світа роз- мовляємо.

Послухай! Ми молимося за Твоє вічне щастє у віч- ному життю, а Ти молися Богови за нашу долю, за нашу волю на землі.

А мінь.

Йосиф Сильвестер Годованський

† 16. XII. 1919.

Не плачте за помершим і не ридайте за ним; але плачте плачем наче за тим, що вже не вернеться і не зобачить землі, на якій вродився.

Єремія, XXII, 10.

Не маю сили відійти від своєї домовини, не положивши на ній Божого слова, що душу скріплює. Тим словом є об'явлена правда, Божя правда, що смерть не нищить життя, лиш відбирає помершому можливість вернутися у рідну землю і оглядати її красоту.

Для тих людей, що люблять свою Вітчину, се біль і втрата, що потрафить витиснути зі серця сльози жалю. Чей Його біль був у хвилі вмирання і наш!

Чомусь то не можу ні я, ні люди, що болем прибиті окружили сю домовину, відійти від ньої, щоби на вічний шлях того, що від нас відійшов, не покласти пророчого слова, Божого слова, що наче жмут світла піде перед Ним дорогою, що веде в обіцяну землю.

Се ж відійшов від нас Борець за рідну землю і церков хоче сказати, що український нарід знова втратив одну людину, повну благородного чуття і жертви великої. Бо й церков зве любов чисту, ідейну, неложну рідної землі благородним чуттем, а життя їй віддане зве жертвою великою. І кривду роблять церкві велику ті люди, що її і її науку хотять геть викинути з програми і стремління національного життя. Бо любов Бога і любов Вітчани се не вороги собі, а посестри дві, що себе не виключають, а доповнюють!

Коли цікаві жидівські націоналісти слідили Ісуса Христа, щоби дізнатися, чого Він хоче для Ізраїля, чи може хоче вирвати з їх серця любов до Вітчани, а на се місце вложити якесь нове, незнане їм чуття, Ісус при одній нагоді се перше заперечив: „Бо не прийшов Син чоловічий засмутити душі, а ушасливити“. (Л. IX, 56.). І не прийшов Ісус серця людського ранили, вириваючи з нього те, що добре і благородне, а прийшов, щоби сим дарам серця дати досконалість змісту і форми; щоби люди зрозуміли, що се є любов, що є чамовідречення, що значить слово жертва, щоби люди відкинули від себе низьке самолюб'є, що по втраті Вітчани плачуть так, як плаче убогий комірник по втраті „мамуні“, „кормительки“, корови, що його і рідну кормила своїм молоком.

Бо егоїзм і патріотизм, се поняття, які себе впрост виключають. Егоїзму не заслонять жадні, хочаб і найкращі кличі про рівність, братерство, свободу і про віру, яко при-

ватну річ, яка при будівництві держави не грає ніякої ролі. І хто так думає, а думаючи й чинить те, що з будівлі хоче вирвати її краюгольний камінь, віру, носія найвисшої духової культури, джерело нескитних характерів, сили волі і правди, той шукає хіба себе і своєї користи у Вітчизні, чи користи своєї касті, а не самої Вітчизни, з усіми її дітьми. Дійсним патріотом є той, хто признає в своєму життю засаду і програму Ісуса Христа: „А хто схоче між вами бути великим, нехай буде вам слугою. І хто схоче між вами бути першим, нехай буде вам рабом. Як Син Чоловічий не прийшов, щоби служили йому, але послужити і дати свою душу за спасення многих“. (Мат. XX, 26—28.)

Люди сердешні! Огся засада, се вже не іграшка, бо раз вона принята, вона жадає вперто багато-багато жертв, труду, терпіння, а навіть життя, нім вона принесе нагороду за себе.

І на сім гробі я дякую Господу Богу за се, що й нам дав Він таких людей, що вміють погодити любов Вітчизни з вірою у Бога.

Бл. п. Йосиф Сильвестер вже молоденьким гімназійним учеником зорганізував в родиннім селі церковний хор, читальню і Січ, що всьо разом взяте витворювало націю нальну свідомість і карність.

Коли у світовій війні прийшли на Галицьку Україну Москалі і зайшли у Його село, вони сейчас прогнали Його батька враз з родиною зі школи і відібрали йому ще й той бідний кусок хліба, учительського хліба, яким батько прокормлював себе й рідню. Ціллю голоду було се, щоби батько і син погасили розпалені собою світла в душах українського народу, а самі щоби піддалися волі наїздника. Вони одначе не угнулися під твердою рукою ворога.

Батько перенісся з родиною у Львів, поставив на улиці будку, в якій продавав овочі і цукорки, щоби прожити, хоч дуже убогим, але зате дуже чесним заробітком.

А син? Син скрився від катів, що не могли його до себе прихилити, хотіли Його зломити вязницею, засланням.

То була боротьба! З одної сторони відречення від віри й народу давало обітницю великої наживи, особистої вигоди і користи, а з другої сторони правда незраджена користала всіми злиднями переслідованого життя!

Літа минали, а в тих літах прийшов день, великий день, в якому треба було дати чинне свідоцтво ідейности свого серця. І у сю хвилю бл. п. Йосиф Сильвестер не-станув осторонь обовязку своєї щирої душі, хоча за любов Вітчизни і за вірну, жовнярську службу для неї стрінув Його холод вязниці, що тіло звялив і голод, що життя вбив.

ПРОПОВІДІ

Додаток до „НИВИ“ ч. 9.

Львів

Р. 1926.

о. Др. Іван Фіголь

Неділя XIII

Початок шкільного року

(Закінчення)

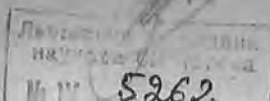
дина родиться до праці. Ще в раю Господь проголосив сей святий наказ: В поті чола їстимеш хліб твій¹⁾. Праця се найкрасший зміст людського життя. Працює хлібороб, ремісник, урядовець, учитель, священик, працювати мусить і шкільна молодь. Зразком тут для вас молодий Ісус, що малим хлопчиною у вашому віці помагав невпинно в праці своєму опікунові та матері. Св. Апостол Павло, картаючи лінивих неробів, християн у Солуні, кличе: Хто не працює, хай і не їсть!²⁾ А в книзі приповісток Соломонових читаємо таке: Йди, лінний, до мурашки, приглянься її діланню й навчись розуму... вона літом готує собі хліб і збирає в жнива корм свій.³⁾ Хайжеж отсих кілька Божих висказів промовить до вашого розуму та спонукає вашу волю до пильної й невсипущої праці-науки.

2. Розважмо ще одно: До майна, багатства й всякого матеріального надбання можна дійти у різний спосіб. Майно, гроші, достатки можна набути в спадщині по батьках, чи родичах, можна доробитись у торгівлі або через якийсь особливий склад обставин. Надбанняж душі — а ним саме є знання, наука, дістаються нам тільки через власну, змалку розпочату працю, власними заходами. Людський розум, се рілля, що потребує неустанної управи, якщо на ній нічого не засієш, то й плодів не збереш — якщо в школі не працюватимеш — то шкода тільки змарнованого часу. Дивись! Роботящий і западний господар справляє свою нивку й засіває її зерном осінню, якщо хоче в жнива мати повні засіки. Так і ти берись до книжки відразу, від юних літ, від першого дня шкільної науки. Жнивами, осінню для вас — кінець року, кінець студій, будуче становище в суспільности. Якеж буде твоє свідоцтво при кінці року, який кінець студій, яке становище думаєш зайняти в суспільности, якщо відтепер не заберешся до солідної

¹⁾ Бит. III. 18.

²⁾ II. Сол. III. 10.

³⁾ Прит. Сол. VI. 68.

праці, щоби набути потрібних відомостей, виконувати як слід обов'язки свого звання? Та пам'ятай! Молодим ти тільки раз, а час летить стрілою. Народ добре каже: Як Івась не навчиться, то Іван ніколи! Тимто, входячи щодня до сеї святині науки, питай себе, як се чинив св. Бернард: *Bernarde, ad quid venisti?* Бернарде, пощо ти тут прийшов? А ціла обстановка отсеї школи скаже тобі: По науку, по науку! Тож учися, працюй!

3) Берім під розвагу й се, що тепер коштує цілорічне удержання ученика в місті. Поминаю квартиру й харч, а питаю: де книжки, шкільне приладдя, де одіж й різні інші видатки й додатки? Скільки то що місяця треба на те все витратити гроша? Ви мусите вчитися, бо ви се прирекли своїм батькам! Неодному з них війна знищила все, що мав. Він, колись заможний, сьогодні із заломаними руками зі сльозою в очі, дивлячись на свою нужду й численну рідню, певно говорив до тебе: „Сину! дивись, до чого ми дійшли. Я знищений війною, сього року недорід, я в довги попадаю, не маю звідки посилати тебе далі до школи — лишися дома“. А ти тоді кинувся до батьківських, працюваних рук і благав: „Пустіть мене, тату, пустіть мене! Я буду вчитися, я хочу вчитися!“ І дивись, батько ням віру твоїм словам. Собі і другим дітям нічого не купить, від уст відійме, мати твоя й сестричка в старій, подертій одежині цілий рік Божий ходитиме, щоб для тебе стало. А ти ще надумуєшся, чи вчитися? Знай, що як ти байди беш, нічого не робиш, то ти справжній злодій, ні — гірш злодія, бо перед ним можна встеречися — а ти крадеш останню батьківську кровавицю і то що місяця, видиравш із уст свої рідні останній шматок хліба на те, щоб те все йшло немов у болото. Щож, чи ти не відчувавш того, що значить стратити рік? Чи є в тебе синівське серце?!

Тату! я хочу вчитися — говорив ти, відїздячи з дому. І се не було сказане осьтак на вітер, бо ти говорив тоді зворушений до глибини душі, ти немов присягав, як молодий Ганнібаль своєму батькови Гамількареви, що, поки його життя, ненавидітиме Римлян, тиж лінивства. І ти мав би зломати ту присягу? Не додержати слова? Ні, це не можливе! Ти будеж справді вчитися! Інакше ти не достойний зватися людиною — сином твого чесного, працювитого батька!

4) Науки-праці домагається від вас наша Батьківщина Україна-Ненька і наш безталанний народ. Всесвітня війна прорідила вельми наші інтелігентні сили. Найкращі сини нашого народу лягли головами на неоднім полі битви. Наш Рідний Край тепер жде на вас; наш народ сподіється побачити вас невдовзі в рядах своїх робітників та провідників. А без науки ви будете сліпі. Та сліпий сліпого не

поведе, а то обидва в яму впадуть. Але пам'ятайте! Мабуть ніякий народ на світі не витерпів стільки лихоліття, не знав стільки горя — хочби лише в останніх часах — як наш народ. А сей бідний народ складає в податках свій тяжко запрацьований гріш на школи, щоб його сини й діти мали де просвічуватися, добра та правди навчатись! А складає свої жертви радо, бо живе надією, що ви тут, у тих мурах — таки справді чогось навчитесь і своїм знанням потім поділитесь зі своїми старшими чи молодшими — меншими братами!

Чи супроти сього ваші лінощі не булиб непростимим гріхом і страшним промахом проти свого рідного народу? Тому я кличу до вас: Наша Батьківщина не потребує лінощих, ні дармоїдів. Їй треба загартованих каменярів, сумлінних робітників!! Тож нумо до праці, брати!!

Праця єдина з неволі нас вирве ¹⁾

— а м і н ь.

II

Неділя XIV

Не хлібом самим житиме людина,
а й словом Божим. (Лук. IV. 4.)

Два яскраві об'яви знаменують сьогоднішні часи, а саме: величезний, просто небувалий розвій матеріальної культури і великий занепад культури духової. Сьогоднішня культурна людина заняглася у свою службу майже всі знані досі сили природи: огонь, воду, електрику, а навіть кинулася здобувати царину птиць — повітря — і гордо пригосила себе — справжнім паном світа. І немає майже дня, щоби сотками тисяч друковані часописи не розносили по цілому світі преріжних телеграмів — про нові здобутки, про свіжі тріумфи людського генія. Та з другого боку той сьогоднішній, модерний, культурний чоловік занедбав зовсім свою духову частину, не старається про її поступ та розвій, не дбає, щоб здобути для неї нові, гарнійші царини. Правда сьогодні можна дуже вигідно й розкішно жити — бо про вигоди й розкоші тіла людина добре подбала — по великих містах — по всіх усядах лунає клич: їджд, пий, веселися!²⁾ Але колиб так заглянути в душу модерного чоловіка, то побачилиб ми там страшну руїну; облогом стоїть — бурянами, а то й сміттям покрите поле душі! Верх

¹⁾ Грінченко: До Праці.

²⁾ Лук. XII, 19

у всьому взяли пристрасти тіла, а душа лишилась геть-геть по заду — та душа, якій з природи річи належить у всім провід — першенство. Якжеж інакше почувавсяби сьогоднішній чоловік, якщоб душа кермувала тілом. Він не лиш мігби мати й уживати то все, що має, але мавби гарну, чисту, ясну душу. Де матерія бере верх над духом, там, хочби добробут був найвисший — все мусить хилитися до упадку.

Бачимо се наглядно на стариннім Римі. Перед приходом Христа, Рим стояв на вершку своєї могутости й слади. Його культурні здобутки були такі великі, що загально вумали: ми досягнули все, що тільки було можливе, ми здобули те, що досі боги держали в своїх руках, ми богам рівні! А саме тоді Рим став хилитися до упадку. Люди, що тонули у вигодах, розкошах, в добрі матеріяльнім, які вже не знали навіть, що їсти і як бавитися — відчували якусь дивну відразу до життя якесь „*taedium vitae*“ — а в останніх десятиліттях чуємо раз у раз монотонне й жалісне: *Caesar! morituri te salutant!* Цезаре — світе! ті, що вмирають, поздоровляють тебе, але — не жалують за тобою, бо ти не дав зазнати їм життя такого, щоб манило їх до себе, щоб заохочувало їх залишитися як найдовше на світі. Все хотіло вмирати, на кожному тяготіло життя невиносимим тягарем, а то тому, що тіло, зазнавши всіх розкошій, було ними виснажене й вимучене, а душа, занедбана й запущена крайню, воліла скорше усунутися зі світа, ніж так мучитися. Тому то й не дивота, що коли виступив Христос зі своєю наукою, так в короткому часі перевернув всі дотеперішні відносини і вартости, так скоро повернув біг людського життя в нове, гарнійше русло.

На великій шахівниці світа зробив Він один, але рішучий тяг: невидного досі хлопчика: душу, висунув рішучо наперед і довів його до цариці — звершености — а того, вічно брикливого коника — тіло завернув назад, на давно йому призначене місце — так, що відразу повстають нові відносини. І цілий тодішній світ кинувся мерщій до науки Христа, й обновився, ожив, а люди, що донедавна чули відразу до життя, кинулися як спрагнені до живого жерела Христової правди й відмолодніли, почувалися справжніми людьми, заяснили такими геройськими чеснотами, яких досі не бачив поганський світ. Бо не тільки хлібом самим живе чоловік, але й духом! Горе тому, хто в своєму життю знехтує цей Вожий висказ — він не житиме, а мучитиметься ціле життя!! ¹⁾

2. Тому то, коли попереднім разом я заохочував вас до невсипучої праці-науки дома і в школі, то сьогодні хочу

¹⁾ Sodalis Mar. 1917. ч. V. 178.

звернути вашу увагу на се, що ви маєте обов'язок образувати вашу душу й серце. Вам треба поступати в чеснотах.

От минув один рік, ви всі стали о один рік старші, багато з вас підросло, змужніло; але чи стали ви й ліпші, кращі як були досі? Чи поступили хоч трохи в чесноті наперед? А се важніше ніж сама наука! Бо знайте: наука без чесноти, без моральних основ, без Бога — виходить часто не на добро, а на згубу та шкоду людині. Кілько то разів приносять нам часописи сумні вістки, що люди, нераз дуже визначного знання й глибокої науки, сповняють з чисто самолюбних мотивів найгірші злочини. А чому? Бо звикли обходитися без релігії, без християнської моралі, а тимсамим не знають ніякого стриму для своїх пристрасій, від яких не є вільна ні одна людина на світі, а той їх хиткий розум, яким хочуть виключно кермуватися в практичному житті, та новомодна софістерія, якій дають перше місце перед основами християнської етики — її не заступить ніколи. Колиж і лучиться, що чоловік науки, що ніби гордує християнськими чеснотами й релігією, живе чесно й праведно, то се не заслуга його науки чи знання. Ні! — се сліди християнської моралі, яку засіяли колись виховники в його молодім серці, або він живе як слід тільки зі страху перед карою людського закону — або на кінець — і то буває найчастіше — він сам несвідомо виповняє закони і приписи християнської етики, так ось, як діти-сирітки, кличуть „мамо“ платну няньку, чи слугу тому тільки, бо правдивої своєї матери не бачили й не знають. Тож запам'ятай собі, — дорога молоді, — що по словам св. Павла, хочби ти (був так вчений) говорив ангельськими й людськими мовами, а не мав любови Бога, бувби ти як та мідь, що тільки дзвенить. Хочби людина пізнала всі наукові тайни, а Бога в серці не мала, булаб нічим. Значиться: вся вченість, вся наука без життя по Вожому законі, без чесноти — ніколи — ніколи щастя людині не дасть! Бо людина не тільки живе хлібом, але й словом Божим! Певне й вчитися треба і то цильно, та з наукою в парі хай іде чеснота. Першою просвічуйте ваш розум, другою ублагороднюйте серце! Тому слідить уважно всякі тайни природи, познайомлюйтесь із ними, поширюйте круг ваших відомостей історичних, язикових та математичних, пізнавайте, що гарного, доброго та мудрого видумали, чи відкрили старинні новочасні й сучасні вчені й філософи. Та не спускайте ніколи з ока того, що веде до освячення вашої душі, до ублагороднення серця, до звершення вашої волі. Якщо ви віддалисяби цілою душею науці, а байдужі лишилися на приписи християнської моралі — то можете стати по скінченню студій ученими енциклопедистами, може великими літератами, політиками, гордовитими всезнайками, але за-

те людьми духово незрівноваженими, слабкої волі, без виробленого характеру, вічно невдоволеними, — людьми, що не вмють зносити злиднів життя, що не мають сили опертися якимнебудь пристрастям. Тож я кличу до вас: Працуйте над убагородненням свого серця, ставайте щодня ліпшими, поборюйте в собі все, що низьке, плюгаве, гідотне, поступайте в чеснотах. — бо не лише хлібом живе чоловік, але й словом Божим!

До чого можна довести невсипучою працею над собою, доказав на увесь світ славний, німецький вождь — теперішній президент Німеччини — Гінденбург. Він був у 80-их роках минулого століття генералом при однім пруськім полку й уладжував дуже часто зі своїми жовнірами маневри на так званих; Мазурських болотах, що лежали між Східними Прусами а Росією. Часто ходив то сам по тих болотах, то з людьми, з кіньми, з канонами, все щось думав, міряв, записував. Словом: мучив себе й жовнів, а люди, що дивились на се з боку, говорили, що Гінденбург несповна розуму. Однак він не дався нічим відстрашити. — Надійшов час, коли в німецькім парламенті поставили проєкт, щоб висушити мазурські болота. Довідався про се Гінденбург і почав ходити по всіх міністрах і послах та зі сльозами благав: *Lassen Sie mir meine Sümpfe!* Се кожного розсмішувало. На кінець генерал зголосився на авдієнцію до цісаря. Цісар усміхнувся на дивну просьбу генерала й відповів йому: „Любий генерале, поки ви живете, я лишу вам ще стільки тих ваших болот, щоби було де вигідно відбувати ваші маневри“. Врадуваний генерал відійшов і вів далі свою працю. Та ось надійшов 1914. рік. Німеччина видала Росії війну. Непроглядні полчища московські рушили на Східні Пруси. Тоді цісар Вільгельм пригадав собі Гінденбурга і вислав його як головнокомандуючого в ту сторону. „Покажіть, сказав на відході, що ви докажете зі своїми болотами!“ І Гінденбург показав. У 1915 році, осінню втопив у тих болотах 800.000 армію Ренненкампа, а в березні наступного року забрав майже стільки Москалів у полон.¹⁾

Сей Гінденбург хай стане вам зразком, що значить та до яких наслідків веде невпинна праця над самим собою. І у вашому серцю прокидається коли-не-коли болото пристрасти, а може й багно гріха. Веріться до боротьби з ними, і то сейчас відразу, а невпинно й витривало — хочаб насміхались із вас товариші. А перемога віднесена над сими ворогами найкраща перемога, бо великого діла dokonав, хто сам себе поконав! На вашому життєвому прапорі хай вічно яснє напись: Праця й чеснота! А м і н ь!

¹⁾ *Weskruf der Zeit, Kriegsansprachen, Innsbruck 1915. Том III, ст. 3.*

III

Неділя XV

І зростав Ісус у премудрости й ласці,
у Бога та людий.

(Лук. II. 52.).

Андрійко й Василько — два гімназійні школярі — були великі пустуни. Де їх не посій, там уродяться. По всіх усядам їх повно. Завдно билися то між собою, то з другими. Учителі мали з ними немало клопоту, завсіди карали, упоминали, замикали до „карцеру“. Одій їх була брудна, подерта, книжки та зшитки у великому неладі. Родителі страх тим журилися, що з них буде.

Ось раз осінню, в неділю по ексорті пішли обидва наші пустуни до парку. Днина була погідна й тепла. Тут вганяли, кричали, сперечалися, а на кінець помучені сіли на бічній лавочці: „Андрійку, спитав нагло Василько свого товариша, скажи мені, чим ти хотівби бути?“ „Я, сказав сміло Андрійко, — генералом!“ „А чому?“ питає далі Василько. — „Бо знаєш, — поясняє Андрійко, якось раз я йду собі через А Б (найкраща вулиця), дивлюся: переходить генерал. Прості рядовики й військові старшини віддавали йому військову почесність, витягнувшись як струни в позиції: позір! То раз ставовище!“ „Е! що мені генерал! — перервав йому Василько, знаєш, що? Я хотів би бути єпископом!“ „Ов, а то чому?“ питає зацікавлений Андрійко. „Бо видиш, поясняє йому Василько, єпископ — то не твій генерал. Я в сю неділю був з мамою в церкві, дивлюся: приходить на Службу Божу єпископ. Його вже при церковнім порозі витало щось десять священників. Одягнений був в золотисті ризи, на голові мав прекрасну мітру, в руках жезл, а священники, що йому щонебудь подавали, клякали перед ним. Це достойник, це мені гідність!“ — „А я вам кажу, — обізвався нагло якийсь старенький панок, що чув цілу їхню бесіду — з вас обох нічого доброго не буде. Ти, Андрійку, — якщо й підеш до війська, то не будеш навіть добрим рядовиком, а з тебе, Васильку, не булоби навіть доброго паламаря — не то єпископа“. „А ви, пане, звідки се знаєте?“ спитали разом здивовані хлопці, „Придивіться тільки добре вашій одежі та обуві, — сказав панок, й осудить самі, як вони виглядають, а стане вам ясно, чи може бути що доброго з таких пустунів, як ви! Ось дивись, яка в тебе на лікті діра; і ти не стидаєшся так ходити, щей мрієш один з другим про Бог зна що?! Чи так ходять і поводяться чемні, добрі діти?“ —

Хлопці мов опарені, почервонівши зі стиду, побігли додів. Василько взяв собі науку того панка до серця, змі-

нив свою дотеперішню поведінку, взявся до книжки, скінчив гімназію й університет та став славним адвокатом. Він заєдно мав пересторогу старенького панка перед очима і згодом став гарним чоловіком. Андрійкові слова незнаного панка не запали в серце. Прогнаний з гімназії, пішов до купця на практику та й тут довго не „попасав“. Пробував щастя у столяря, потім помандрував до Америки, де дуже тяжко горював. Не доживши 30 літ, помер на сухоти¹⁾. Ось вам два типи учеників, що їх дуже часто стрічається в життю. Один чоловіком — другий нічим — а все через поведіння. Тимто обов'язком доброго ученика є все й всюди поводитися як слід, щоби ніхто не міг йому нічого закинути.

Яко взірєць доброго поведіння — поставлю я вам Того, що сказав про Себе: Я дав вам приклад, щоб і ви робили, як я зробив¹⁾, се є Христа Господа, сього небесного Вчителя, від якого кожда людина без огляду на вік і стан, може й повинна навчитися жити, тимначе ти, дорога молоде! Про цього Ісуса — і Його поведіння в молодому віці дуже скупю згадує св. Письмо, але те, що згадує, — се найгарніше і найбільш похвальне зі всього, що можна сказати по молоду людину. „Ісус же зростав в премудрости і в літах і в ласці у Бога та людей“²⁾ — читаємо у св. Луки. Тож і вам слід зростати в ласці в Бога та людей! А що се значить?

Зростати в ласці у Бога — се значить: бути чимраз то милішим предметом Божої любови, Божої впадоби, а ставати таким через те, що любити й робитимете тільки те, що гарне, знесле, шляхотне, святе, щоби підійти і зближитися можливо як найбільше до сього первовзору чесноти, яким є сам Бог.

Зростати в ласці у людей значить: своїм поведінням заслугувати собі на чимраз більшу пошану, прихильність і любов у людей, щоби ті, з котрими стрічаємося в життю, могли по щирости про нас сказати: то добрий хлопчина, то зразковий ученик! На жаль, як часто ви про се забуваєте! Як часто чується скарги, що ученики гомонять, кричать, б'ються, прозивають, проклинають, говорять огидні слова, дають згіршення молодшим, а навіть зачіпають прохожих. На перерву деякі вибігають з таким диким криком, що здається, що се не люди — а малі медведики перебігають біля тебе. А як назвати — те кидання товаришів до землі, часті лайки, нищення шкільних лавок, стін, своїх власних й визичених книжок, зшитків та одежі? Чи це значить зростати в ласці в Бога та людей? Коли посторонні

¹⁾ Deutsches Lesebuch für Bürgerschulen I. I. S. Z.

²⁾ Іван XIII. 15.

³⁾ Лука II. 52.

люди дивляться на те все, хитають тільки головами й міркують, що з тої молоді колись буде. І щож дивного, що сьогодні за прикладом грецького філософа з горючою лампою в білий день требаби шукати між молоддю справжньої людини. А нам, Українцям, так людей потрібно!

Особливо звертаю вашу увагу на се, щоб ви чемно поводитися з людьми старшими — та не дошкуляли, не висмівали людей уломних та старців (жебраків). Се було б дуже погане! Старшим належиться шана і почесть. Якщо лучиться нагода, треба уступити їм місця, щоб могли сісти, не перебивати їм, коли говорять, не слід з ними сперечатися й доказувати, що їхні висновки неправдиві, не відповідати їм зухвало, та де тільки можна, намагатися їм послужити.

Уломних людей і старців належить залишити в супокою. Вже тим самим, що вони уломні, або ходять прошаками, вони нещасні! Тож, що тобі немило, не чини другому! І хочби хтось був не знати як комічно одягнений, хочаб чие лице, вигляд, чи хід давав тобі деяку причину до сміху — переможи себе, не критикуй нещасного, не висмівай! „Ти хто такий — каже св. Павло, — що судиш чужого слугу?“ — звідкіля у тебе право помітувати ним?¹⁾ Гляди, щоб з тобою таке не сталося!

Найжеж відтепер кличем у праці над собою буде у вас отся постанова: щодня мушу ставати ліпшим! Ліпшим супроти Бога, ліпшим в поведенню з людьми.

Ліпшим у батьківському домі, у школі, ліпшим сином, братом, учеником, товаришем! Боріться і то завзято з тим усім, що вас тягне до злого, до гріха, старайтеся сповнити щодня бодай одно добре діло — а вкортці почувте в собі дивну перемену, дивне вдоволення — а тим самим станете зростати у ласці в Бога та людей

Амінь

¹⁾ Рим. XIV. 4.

Іван Левинський

Професор техніки-архітект

† 4. III. 1919.

В добрім серці мужа спочивав премудрість і невчених він навчає.

Прилч. Сол. XIV. 53.

Пан і власник великих просторів землі, творець рідного промислу, чинний проповідник творчої праці на квітах спочив. Умученого працею на вузькому скравковий землі ми положили на довгий, на вічний сон.

Так вчасно ми Його положили! Бо літа Його життя на число літ, се ще далеко не пізній, глибокий вечір. Але не видержало тіло завдань Його духа! Дивна їх злука!

В убогу хату, у темну масу, у кводе тіло геній злетів, щоби почалося нове велике життя, нова боротьба. Бо все було бл. п. Іванови Левинському перешкодою в житті — вбожество, походження, німецьке тіло й слабе серце. І все те в житті перемогла, побідила душа, Його великий ум і сильна воля, така сильна та розумна, що вона навіть тіло змусила для себе довше жити, чим би воно, лишене собі, жити могло.

Таким увійшов Він у життя, у боротьбу, щоби серед неї творити великі цінності; отворити світ, дати багатство вбогому, а незнайомому дати честь, вперед собі, а собою своєму народові. І здійснилося те, що Його сильна воля досягнути хотіла. Фабричні комини димами киптіли, фабричні доми працею жевріли, а люди-робітники наче ті муравлі звивалися, щоби працьовитими руками думки свого пана в чин впроваджувати, у твори гарні, в узори рідні.

Над тою працею ясне світло сяло, бо в Нього, у багатого, гріш серця не вбив. Се дійсно Його найбільша прикмета, отся щира любов до людей. Хоч дим з коминів, хоч порох з глини, з цегли, людям сонце заслонював, то однак в фабриці бл. п. І. Левинського ясно було — від Його серця. Він умів відрізнити бездушного робітника — сталеву машину, від живого робітника-людини. Блестіла сталь на машинах, та ще ясніше блестіли очі Його лю-

дей. Бо силу лиш їх Він уживав, неуживаючи життя й здоровля робітників, тяж людей, як Він, що мали рідню, що мали діти, яким батько милий.

Він працю цінити умів і „Працею“ назвав товариство своїх робітників, яким записав велику частъ власного майна. Тому над Його гробом переживаємо дивно гарну хвилю. Робітництво щиро плаче за своїм шефом, що наче батьком рідним йому був. Величавий образ, тим величнійший, коли поглянемо на понуре тло класової боротьби й ненависти між робітництвом і фабрикантами, між капіталістами і пролетаріатом. Так проломив Він перші леди, які окутали були український промисл і вказав шлях, визвольний шлях, яким мають іти Українці богачі і бідаци, робітники ума і робітники рук. Бо фабрику Він збудував, а не вязницю, в якій мала пройти значна частъ життя робітників. І не неволю, а джерело хліба на незалежне життя і творчих цінностей для духа Він для Українців відкрив.

Плачуть за Ним ще й десятки тих, що, гонені за свою службу народови, сховали кріс, і в робітничих блюзах носять вапно, цеглу, глину, дерево, кують у кузнях залізо-сотники, отамани, стрільці Української Армії. Запорошеними, осмаленими лицами сміялися вони до Нього, до „Серденька“, який один у фабриці знав, хто є ті робітники, ще свіжо осмалені вітрами піль, ще свіжо обліплені глиною стрілецьких ровів.

І сироти українські, воєнні сироти, що їх скриває величавий, в українськім стилі збудований дім, Його ума твір, тужитимуть колись за Ним, як підрісши почують, хто і їх опустив, чие серце, добре і щедre, перестало для них бити, на порозі їх життя.

І Владика наш, Андрей, приятель Його думок, плянів і праці, схиливши голову, молиться сердешно о світ тихий, святої слави Отця небесного, для тої душі, що в ній стільки світла й добра зібралося в житті трудячим.

І рідні діти плачуть у смутку глибокім по втраті великій. І ніяк їх розраджувати, бо на біль щирій, час ліком єдиним.

А нарід сумний окружив в останнє дорогі тлінні останки і радби Його діло повести й розвинути на

вічну память

„Серденька“

Амінь.

Ярослав Пачовський

суддя і визначний громадянський працівник

† 23. I. 1919.

„Ти не схотів жертви і приносу, але тіло приготував єси мені, і цілопалення за гріх несподобалися Тобі. Тоді я сказав: Се іду, на початку книжки написано про мене, щоби сповнити волю Твою, Боже!

(Євр. X. 5. 7.)

Ярославе! Чому Ти помер? Чому Ти кинув від себе життя на землі? Чиж дав Тобі Господь Бог на то життя розуму великого й серця доброго? Чи Тобі — своєму Славуначкови — не дала мама краси, зпід самого серця взятої краси? Чомуж Ти помер, — кидаючи те все на землі.

Атже Твоє життя так гарно укладалося!

Я Тебе не знав у Твоїй найпершій молодості, у студентських часах, але знав Тебе наш Владика Андрей ще яко Станиславівський єпископ. Коли я Його звістив про Твою смерть, Він тяжко болів над втратою Тебе, бо: „то був розумний і добре вихований молодець“.

Не знав я Тебе у Твоїх академічних часах. Але чув я про Тебе, чув про Твою радісну працю в академічних і громадянських установах. І чув я, що Ти своїм щирим і палким успособленням у праці й увесь прикрий тягар віднимав, бо Ти сам так робив, а від Тебе й другі вчилися радісно працювати, з веселого серця творити нове життя.

Чомуж Ти помер?

Таж перед Тобою стелилося життя, наче та лента глибокої ріки, глибокої і рідної!

Коли Ти обняв обовязки судді і прийшов на посаду у Скалат, Ти доконав там великого діла! Хоч там і перед Твоїм приходом працювали Українці, щирі люде, то одначе вони не могли якось розвіяти того тьмавого німбу, що лишився був по Наумович. і що як колоди на руках, вязав усю працю словом згоди і уступок там, де згоди і уступок не повинно було бути. А то так обезсилювало силу і обезцінювало важку працю! Бо і та праця і вкладана в неї сила, то був лет вірлів з перевязаними крилами.

А Ти прийшов і їм крила розвязав, організуючи своїм талантом легко і справно товариське, а там політичне й економічне життя повіту, на здорових основах щирого релігійного переконання і щирої української думки. Під Твою вмілою рукою працівники відзискали силу праці, а провідники відзискали силу зору, що глядить в майбутнє і шляху не змилить.

Боже Провидіння це зарядило, що я, уроженець скалатської землі нині свідчу, що Твоє лучиво не згасло, а його світло не змаліло. А подяка за це нехай буде Тобі тим вірним рабом, що послужить Тобі перед найвисшим суддею яко свідок роздаваної Тобою правди, щирої правди!

Чомуж Ти помер?

Атже в Жовкві, де війна лютілася на людей, Ти станув так дуже потрібним борцем по стороні безборонних. Ти заспокоїв тугу тисячів наших людей за рідною землею, що літа цілі каралися на евакуації, по бараках. Ти привів їх у рідну сторону.

Ти темним раду давав, нагих одівав, голодних кормив, дах над головою скитальців ставив, Ти помагав Українцям відбудовувати те, що знищила війна. Ти серцем і думкою зблуканих народови повертав, а перестрашеним і зневіреним провідникам додавав відваги і налягав на те, щоби мимо страшного часу працювати й ще раз працювати.

Чомуж Ти помер, чому Ти кинув нас, віруюча людино, велика християнська душе, Ти, всюди такий пожаданий працівник?

Атже у Львові Ти з користю працював у кожний інституції, де Тебе лиш закликало до праці! Ти працював і там, де Тебе сама потреба праці для народу кликала, а Твої руки не жажалися і найтяжшої роботи!

Коли війна висушила груди матерей і випила все молоко немовлят, Ти взявся рятувати скарб народу розкраданий, життя немовлят і старався для них о молоко, а для матерей кормительок о хліб. Ти був душею і чільним організатором Товариства опіки над немовлятами, одної з найідеальніших і під сю пору коначних секцій Митрополичого Ратункового Комітету.

Чомуж Ти тепер помер, коли під сю хвилю є нам цінною кожда українська одиниця! А щож тоді говорити о втраті Тебе, що множив, стократ множив великий скарб народу, його моральну силу і витревалість у боротьбі?

Чому ти помер? — скажи!

У людській мудрості на се питання відповіді немає. Її треба шукати на шляхах Божого Провидіння.

Спаситель світа, маючи тридцять три роки життя на землі, просився в свого небесного Вітця, щоби ще не казав Йому вмирати. Отець не вислухав цієї просьби, лиш післав Йому ангела смерти по Його тіло, бо: „Ти не схотів жертви і приносу, але тіло приготував esi мені.... Тоді я скавав: се іду, щоби сповнити волю Твою, Боже!“ умираючи в призначений час.

Се „іду“ припало на хвилю творення нового життя, нових людей, нових форм життя й обновленого змісту його.

А таке життя окуплюється лиш жертвою життя його творців, бо і найкраспі діла, найпалкійше слово і гріш се ще замала ціна. Життя за життя — отсе ціна ціненого!

Се засвідчує історія!

Між двома епохами життя все лежить границя, покладена з людських трупів.

Гляньте на історію Церкви. На Голгофті з пресвятого Тіла й Крови Христової виплило нове життя, нове і змістом і формою. Триста літ гатило поганство таму з трупів християн, щоби ця струя не залляла світа. Триста літ надіялося християнство на це, що воно цю таму з тіла і крови мучеників прірве і понесе у світ нове життя. Так і сталося.

Те саме діялося також і у світській історії, що границю двох епох становив вал з людських тіл — з жертвених людей і з нових, ясних ідей.

Від Полтавського бою ми двіста літ працювали пером для відродження України. І що ми для неї не писали. Геній слова терпів для неї, а вона наче та мрія не йшла до нас з недосяжних висот, Щойно нині вона йде, у певних формах життя йде і нам у руки віддається покірна. Але нині вокруг Київ і Львова пушки гремлять і гатиться вал з людських тіл. І чим висшим буде той вал смерті, чим яснішою буде наша ідея, для якої Українці ляжуть трупами на сім валі, на межі між епохою неволі і волі, тим певнішою стане думка про свободну вітчизну. По тім боці валу мрія дійсністю стане і початком нової епохи, такої нової у своїх формах, що я і всі ми, вдумуючися в майбутнє, здаємося собі давними, дуже давними людьми, ще аж з тисяч дев'яност чотирнадцятого року.

На порозі цього нового часу умер і бл. п. Ярослав і сірий робітник стає тепер великим, бо вмер у великий час. Тому Ти тепер помер, Ти, застав нашого красшого майбутнього, одян з наших цінніших заставів, які ми даємо за долю і волю народу!

Нам живим одно лишається зробити. Без слабодушних сліз нам треба остатися на сім валі і ждати у праці і боротьбі, на кого ще прийде черга заставити своє життя за життя правди і справедливості між нами. Гранати ще свистять над нашими головами!

Пані прескорбної душі! До Тебе тепер слово, до віри, до волі Твої!

Я знаю Тебе зі спільної праці в українській захоронці. Я чув на засіданнях Твою мову, що волею сильною горіла, я бачив і Твою працю серед української дітвори, що з тої рішучої волі зродилася.

В цю переважку хвилю. Твого життя, втрати мужа й батька, уживий сього скарбу волі, як ліку вжив. Візьми

у руки тверді своє серце ніжне, щоби воно з болю не трісло, бо то не час на біль!

Розрадь себе думкою про вічне щастя Ярослава. Ще раз поза гріб глянь на Нього і послухай, як світло Він задає іспит життя перед найвисшим Суддею. „І скаже Христос: Я був голодний, а ти мене накормив; я був нагий, а ти мене приодів, я був в темниці, а ти мене відвідав і т. д.“ І питається Ярослав. „Колиж я, Христе, Тебе бачив голодним, нагим, в темниці?“ Христос відповість: „Людам Ти це робив, моїм братам і сестрам, дітям безрадним, а це, так начеб Ти мені самому сі добрі діла вчинив“. І не люде а Я Тобі заплачу за це моїм добром, моєю ціною, бо Ти вірив у мене, жив для мене і з глибокого релігійного духа Ти працював для людей. І щастя вічне осінить вічний шлях життя Його, нового життя шлях!

Пані сильної волі і благородної жертви! Пожелай Ярославу такого життя, вічного щастя, хочаб ціною власного болю. То желання піддержить засмучених стареньких родичів і скорбну рідню. Пожелай, помолися разом з нами і взявши за ручку дитинку кохану Твою і Його, йди в життя, щоби між нами плекати ясну, вічну пам'ять про Ярослава —

Амінь.

Антін Михаськів

† 10. I. 1919.

Учіться добро творити, шукайте
сього, що є справедливе, дайте поміч
угнетеним. *Ісаїя I, 17.*

Народний учитель вийшов на трибуну життя і промовив — учитель народу!

Чуєте Його мову?

Ні?!

Атже ця тишина Його життя аж дзвоном дзвонить, проголошуючи пророчі слова: „Учіться добро творити, шукайте сього, що є справедливе, дайте поміч угнетеним“.

Ви певно тільки слів не чуєте, бо Він слова заступив ділом, одним великим ділом; Він добровільно умер в обороні Вітчизни!

Тепер вже чуєте цю мову:

Без золота, без каменю,

Без хитрої мови,

А голосну та правдиву,

Як Господа слово!

Бо хіба від одного Бога, від Христа і Спасителя міг Він навчитися того, щоби за ціну власного життя шукати

правди для себе і для братів, що над ними неправда кругом хижим яструбом літає, шукати справедливості для тих, що їх кривда кормить собі на поживу, дати поміч убогим, які сю поміч можуть лиш взяти, недаючи взамін ніщо, ніщо, окрім одного щирого слова: „Воже Тобі заплати“.

Бл. п. Аптін цю мову вивчив і до слова її повторив нам сумним і сумніваючимся.

Тепер черга на нас стати добрими Його учениками і незмарнувати цього самоцвіту, — який мимо такої убогої оправи, як тіло Його мертве і болем виснажене, убога сировина домовина, студений мрачний день, пісковата земля, на якій ця домовина лежить, — одначе блискить і яснє всіми красками сходячого сонця, у народу весняний день і на своїх лучах пле слова надії, як світло яснє і як світло многими заперецувані!

Цеж дні такої жертви і ціни, які на сотки літ лиш раз лучаються. Щасливий той, хто це зрозумів і до багатства багатство додасть, до жертви Його, ще в жертву й себе доложит, аж прийде час, в якому:

„Встане правда, встане воля“.

Ми це розумімо, Учителю наш!

Жовняре наш! Ціле Твоє життя було боротьбою! Це знають всі ті, що зпід селянської стріхи йдуть у школу і верстають з пораним серцем той шлях аж до сфер світла. Тим шляхом ішов і Ти. А коли Ти вже вивчив свою книжку і місце добув, скарбницю рідної мови і знання скарб, як лучиво взяв у руки і поніс між нарід свій. Що це за тернистий шлях йти між нарід з любовю і правдою в школу і через школу, поставлену на своїй, не своїй землі, це знають всі, що визнаються у шкільних законах, що записли над наукою і вчителем.

А терня тьми з голов народу треба було таки здімати. А як то тяжко було це робити, щоби й рани не дуже боліли й кров жива щоби не стікла з організму народнього, це знають всі ті, що це робили і хотіли це добре зробити.

Ти це добре робив! Ти вів на сім полі добру боротьбу!

Колиж кулі школу замкнули і меч мав рішати й про долю школи, про долю народу, Ти й у цю боротьбу пішов. Українським жовніром до дна серця Ти був у сій боротьбі, аж до нині, коли Ти за свій нарід життя віддав.

Отак прийшов той день, в якому ми ховаємо зперед очий людей своїх Твою смерть, щоби між ними жила провідна думка Твого життя.

Брате наш! На сім похороні не бачу мами, ні батенька рідного. Де сестри і браття Твої? Далеко від Тебе?

Знаєш? одного дня прийшли були до Ісуса Христа Його мати Марія і браття Його і не могли дотиснутися до

Жс-23911
1826-11/122007

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 11—12.

Львів

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1926.

о. Др. Іван Фіголь

Неділя XVI

(Докінчення)

місяць два, а другі ціле літо. Пава має дуже гарне пірє, зате поганий голос, соловій — чудовий голос, зате одєжу сіру, незамітну. Так і люди. Один працює головою, другий руками, сей у варстаті — той при плузі, один у місті — другий на селі. Праця скрізь, але инша, кождому своєрідна, питома. І Господь одному дав се, то відказав того.

В сьому нерівному розділі Божих дарів виявляється й Божя премудрість. Цей світ — се немов один величезний годинник, у якому мають свою вартість і ціну, відповідне місце й значіння різнородні колісця: дуже великі, менші, найменші, ба і такі малесенькі, що їх навіть не можна взяти в пальці. Однак всі вони мають свою службу, всі зі собою злучені, бо кожде з них має карби, якими менше захоплює більше, а те ще більше, і таким робом цілий годинник ходить.¹⁾

2. Та в сьогондє багато людей на світі, що проголошують по всіх усядах: люди всі рівні — повинні мати однаково всього: й поля й гроший, худоби, рівну працю й рівну заплату. Якщо всі стануть собі рівні, на світі стане більше правди, любови, стане рай! Чи мало дасться пірвати оцим кличам, та думає, що вже винайшли лік, щоб усунути всі нещастя, кривди та всяку нужду зі світа. Забувають сердеги, що сі їх кличі противляться здоровому розумови, людській природі, а що найважніше Божим постановам, а тому залишуться раз на все пустою балачкою.

Гляньмо тільки на цілу природу. Ми бачимо в ній рівність в основних частях, а величезну різницю в частинних, випадкових ділянках. Загально беручи, кожда деревина є собі рівна, бо має корінь, пень, гилля, листє; те саме можна сказати про звірята, птиці, камінне. Але щож, якраз ті коріння, ті пні, те гилля так різняться ярко між собою у кождої поодинокій деревини, що творяться з того нові роди й класи дерев. Такі самі великі різниці

¹⁾ Савойка: Проповіді на неділі стр. 219, 220.

зустрічаємо й в інших царствах природи, між звірятами чи мінералами. Немає в природі двох цвіток, травичок, камінчиків, чи звірят, щоб були собі вповні рівні.

Те саме треба сказати і про ціле людство. Всі люди є собі рівні в своїх основних прикметах, але в подрібних ніколи! Іншими словами: в кожному чоловіці є багато таких прикмет і ціх, що його відрізняють від інших людей. Колиж всі люди у всім різняться одні від других, то чому тільки щодо майткового стану, чи праці малиб бути рівні? Прецінь майно і стан чоловіка не належать до його основних прикмет (надбань), бо і без майна чоловік не перестає бути чоловіком. Нерівність між людьми щодо майна і праці ґрунтується отже на природі чоловіка, якої люди ні культурою, ні винаходами, ні теоріями, хочби й як гарними, переіначити не в силі¹⁾.

„Рівність, рівність“ кричить не один. Та де вона? Чи рівні у людей сили до праці? Чи рівний ріст? Чи рівна у всіх вдача? Чи не бачимо, як батько на смертній постелі поділив синів рівно, а за кілька літ один господар хоч куди, а другий жидам воду носить? Чи думаєте, що бувальщина не знає випадків, де законодавці міряли населенню ґрунта по рівній пайці? І що з того вийшло? Те, що мусіло вийти: один марнував, а другий заробляв і щадив, аж поки не повстали знову дуки і безземельні²⁾.

Кажуть, що до одного міста прийшли „большевики“ і сейчас порівнали всіх. Один робітник зі сотнею жовнівів скликав усіх інтелігентів, погрозив „стенкою“ і післяв усіх враз із бродягами замітати вулицю. Чи справді через те порівнав усіх? Чи щезла через те у інтелігентів їхня наука? Чи буде вже відтепер „неписьменний товариш“ робити винаходи, або писати вчені книжки?³⁾

Світ сей можна дуже добре зрівнати з людським тілом. Тіло то безчисленна многота комірок; сі комірки мають кожда окрему свою будову, своє місце, свою власну і загальну ціль. Кожда мусить повнити службу, до якої призначена. Тимто те можна ганити ока за те, що не чує, ні уха за те, що не бачить. Нога не має причини завидувати руці. Легені не можуть заміняти свою роботу зі серцем. Так є між людьми. Є різні стани, немов різні часті тіла, зложені з тисячних комірок. Кождий стан добрий, кождий має свою станову роботу. Звідси йде велика ріжнорідність, а проте гармонійна цілість, бо все стремить до одної мети, одно другого доповняє і помагає лекше своєрідну ціль осягнути⁴⁾.

¹⁾ Дзєрович: Цариця мая стр. 94.

²⁾ Савойка: Проповіди з 1924 стр. 292.

³⁾ Савойка в. с. стр. 884.

⁴⁾ Дзєрович с. в. стор. 95.

Хайжеж бідний не завидує багатшому, бо знає Господь, який кому дати талант. Богач хай не гордує і не помітує біднішим, бо се його брат, а й богачеві прийдеться колись рахуватися з Паном, що йому дав два чи може аж п'ять талантів. А один і другий хай добре й як слід обертає талантами, даними йому від Бога, хай сповняє пильно обов'язки свого стану, а нагорода буде обом однакова — небо.

Амінь.

VI

Воздвиженне Чесного Хреста

Кресту твоєму поклоняємся, Владико!
Церковна пісня.

По всіх наших церквах гомонять сьогодні звуки отсеї торжественної пісні. Кресту твоєму поклоняємся, Владико, і святоє воскресеніє твоє славим. Якаж сьому причина? Чому вірні клонять свої голови та бють поклони перед чесним, животворящим хрестом Господнім? Бо сьогодні — каже друга, церковна пісня¹⁾ — перед нами здіймається хрест святий і взиває всіх, щоби віддали поклін і щирий привіт сьому дереву, скропленому кровю Сина Божого, на якому збулося спасеннє світа. Церков бажав, щоби сьогодні вшанувати пам'ять хреста, котрий передше, яко знамя найбільшого приниження, смертю Сина Божого став піднесений до найвисшої слави, остав окрасою та вінцем цілого світа.

Перед Христом хрест був у всіх в найбільшій погорді та зневазі. На ньому убивано найбільших проступників та розбишак. Відколи однак злобні люди прибили на хрест Христа Господа, хрест став оруддєм нашого спасення, знам'ям побіди правди над ложю і в коротці мав стати предметом усесвітньої пошани. Минули однак ще три віки, заки се сталося. По смерті Спасителя скрили його вороги християнства глибоко в землі перед людськими очима, а навіть поклали для наруги на тому місці поганську святиню. Та це саме послужило до збереження пам'ятки Мати цісаря Константина В., св. Олена, веліла шукати на Голгофті за св. хрестом. По довгім копанню віднайдено недалеко св. Гробу аж три хрести. Щоби розпізнати, на котрім саме Спаситель був розп'ятий, приведено за порадою тодішнього єрусалимського єпископа Макарія тяжко хору жінок. Вона доторкнувшись одного з видобутих хрестів,

¹⁾ Стих. на вечірні.

стала здоровою. Сей хрест признано за хрест Ісуса. На се чудо весь зібраний народ тиснувся з найбільшою пошаною до хреста Ісусового. Всі хотіли його бачити, перед ним поклонитися. Тоді єпископ Макарій підніс св. хрест високо в гору на всі чотири сторони світа і показував багатотисячному народови, що набожно клонив свої голови перед ново-віднайденим, дорогим знам'ям Христових мук і радісно кликав: Господи помилуй!

Від сеї хвилини рік річно обходить Церков торжественно день 14-го стар. стилю вересня, а для зображення вище описаної події здвигає, себто підносить священник св. хрест на чотирох сторонах тетрапода під кінець утрєні. Вірні співають підчас того набожно: Господи помилуй! і припадають лицем до землі, щоби, як колись народ на Голгофті, віддати належну честь сьому дереву, на котрому Христос пролляв свою кров. Сьогоднішнє свято зветься від сього: воздвиження чесного хреста!

Цариця Олена веліла не лиш відшукати св. хрест, але виставила на місці, де його віднайдено, величавий храм, де потім з належною почестью св. хрест схоронено. І відтоді ся дорогоцінна спадщина християнства стає окрасою вселенної. Хрест бачимо відтепер в найбільшій шані по всіх усядах: ним прикрашені вінці пануючих, хрест вносяться на величнх мійських храмах і низеньких, сільських церквах, ним прибрані княжі хороми й хатини трудового народу, його носять вірні на грудях, як певне забороло супроти всякого лиха і ворожих, диявольських спокус; хрест ставлять на полях, при дорогах, яко пам'ятник важливіших історичних подій, та на могилах всіх тих, що під його проводом перейшли вже життєву мандрівку.

І справедливо звеличала набожність вірних се знамя нашого спасення, справедливо приводить нам його по всіх усядах на згадку, бо хрест св. се немов книга, з якої: 1) учимося правд нашої віри, 2) черпаємо надію в потребах тілесних й душевних, 3) учимося, як належить любити Бога й ближнього.

1. На хресті бачимо всі правди нашої віри, виписані немов живими буквами. Бачимо Бога Вітця в Його справедливості і безмежній доброті. Він не пожалів навіть свого одинокого Сина, а дав за нас на муки. Бачимо Сина, що з любови до нас прийняв людське тіло і Його поранили за гріхи наші і мучили за беззаконня наші¹⁾. Бачимо й св. Духа, який зливає на нас незчислимі ласки, що їх Спаситель придбав для нашого освячення своєю хрестною смертю. — Хрест учить нас, якої великої ваги й ціни є наша безсмертна душа, коли аж сам Син Божий

¹⁾ Ісаїя LXIII. 5.

потерпів за неї найболючіші рани та найсоромнішу смерть. Хрест указує нам, яким страшним й каригідним в очах Божих є гріх, коли аж такої великої ціни треба було, щоби стерти його злобу; хрест пригадує нам вічно, що ся земля—се долина сліз, а наша вітчизна — там у небі. Рсякий, хто бажає до неї дістатися, хай терпеливо зносить хрести й хрестики отсього життя, щоби певно осягнути ті вічні добра, котрі приготував Господь тим всім, що Його люблять.

Одним словом: хрест — се живе євангеліє. Не диво тому, що хрест — се відзнака справжнього християнина; ним знаменуємося на початку і на прикінці всякого діла, ним кріпимо наші душевні сили в часі спокуси злого духа, в тяжких терпіннях й злиднях. Хрест супроводжає людину від колиски аж до гробу, а й над могилою кожного з нас поставлять хрест на знак будучого воскресення та повсякчасної спокуси з Христом. Тому, справедливо співається сьогодні в церкві на утрені¹⁾: Хрест охорона всьому світові; хрест — церковна красота, хрест — власть царям, хрест — запорука вірним, хрест — слава ангелам, хрест — болячка бісам. Тож нехай у справжній шані остає у вас се святе знамя мук Христових, — бо се жива книга Христової науки, найдорожша спадщина по Ньому.

2. Св. хрест піддержує і скріплює нашу надію як у тілесних, так і душевних потребах. З нього черпаємо силу перетворити всі наші терпіння, муки, злидні і горя в добро й тривке щастє в небі. Споглядаймо тільки з повним довірям на хрест Ісуса, що став посередником між небом і землею, між Богом і людьми, на сей незрозумілий для нас подвиг посвяти нашого Спасителя для людського роду, а сплине з хреста на нас дивна сила, що через неї немічні стають кріпкими, труси відважними, спокушені переможцями — а придавлені горем терпеливими.

Цісар Константин цілу свою надію в боротьбі з Максимієм положив у хресті, що йому явився на небі з кличем: Сим побіджай! і розторочив свого противника. Богато Святих, поклавши на собі знак св. хреста, побіджало навіть найбільші спокуси злого духа. А з нас, хоч ще й не довго жили ми на світі, чи не найшовсяби не один, що вмівби розказати про поміч і силу св. хреста, якої зазнав в неодній критичній хвилині?

В місті Бострі в Арабії жив єпископ Юліян. А що заступався ревно за християнами, то деякі вороги задумали його струїти. Перекуплений слуга подав святому напиток з отрутою. Та святий за Божою ласкою пізнав зраду. Не пив нічого, а велів покликати своїх ворогів. Вони прийшли,

¹⁾ Свїтилен.

а святий узяв до рук напиток і сказав: Ось я сю отруту перед вами випю! Перехрестив чарку тричі і випив. Та остав здоровим — нічого злого йому не сталося. Ось вам сила хреста.

Та хрест є ще більшою надією в потребах душевних. Бо і деж, чоловіче, оглядатимешся за помічю тоді, коли тяжка недуга зложить тебе на ложе болю, а в душі почувеш, що чимало гріхів і то тяжких непокоїть твою совість? Чи в отьому світі найдеш тоді яку поміч? Будь певний, що тут її немає! Тільки в хресті сяє для тебе ще зірка надії. Глянь тільки з довірем на того, що на хресті за тебе руки простер, піднеси до Нього своє серце, полинь думками на Голгофту, збуди у щирому покаянню жаль за свої гріхи — а звеселиться твоя душа, зрадів серце, прокинеться горяче бажання того щастя, що далеко далеко переходить усе, що око людське може побачити, ухо почувти, розум придумати. Хрест — наша надія, певний до-роговказ спасення!

3. З хреста вчимося правдивої любови Бога і ближніх. Бо щож, питаю, спонукало Христа до того, що піднявся серед найбільш невиносних мук і найбільш пониженою смертю спасти людство, як не Його найчистіша і найбезкорисніша любов до нас? Христос бачив нужду й недолю людей, що ваготіла на нас по первороднім грісі, бачив, що нас чекає у вічності, Його серце не могло холонокровоно глядіти на те все, до чого довів чоловіка гріх, — як все, що жило, летіло коміть головою у вічну загибель; тож розгорілося безмежною любовю до нас, веліло йому кинути Престіл Отця, велич неба, взяти на себе подобу слуги та покласти своє життя в жертву не за другів, а за найбільших своїх ворогів! Чи ж се не вершок любови?

Глянь, грішнику, на хрест! Се ціна за твої гріхи! Чи можеш іще далі грішити? Приглянься ближше. Тому, що висить на хресті! Голова в терневій короні. Її колючки повбивалися глибоко в неї, руки й ноги пробиті, поторощені цвяхами, ціле тіло одна велика рана. Його душа поринає в море горя і смутку. А прецінь він не проступник, тільки святий, невинний, як ніхто инший!¹⁾ Чи хочеш іще далі грішити? Дивись, якими милосерними очима дивиться на тебе Розпятий Христос!

Тож оминай гріх! Він розпав нашого Спасителя і готує нескінчену кару всякому, що піддається йому²⁾.

Але й любов ближнього проповідє нам св. хрест; бо як Син Божий виявив нам таку любов, що не злякався для нашого добра і хрестної смерті, то чи ми не малиби

¹⁾ Кміт. Проповіді на свята стр. 220.

²⁾ Тамже стор. 221.

любити наших ближніх? Христос дав за нас своє життя в жертву, а ми не малиб допомогти в потребі нашим ближнім—нашим братам? Ні! Авжеж любови ближнього жадає від нас розпятий на хресті Спаситель!

Тож цілуймо і складаймо сердечний поклін сьогодні перед св. хрестом — памяткою й знам'ям Христових мук. Дорожім ним наче найкрасшою перлиною і самоцвітом. На його вид, збуджуймо в собі віру, надію й любов — сі чесноти, котрі з нього випливають. Молім Розп'ятого на ньому, щоб не даром проляглась Його дорогоцінна кров; щоби той хрест св. при своїй появі в часі страшного суду завів нас до вічних радощів неба. — Амінь.

VII

Неділя XVII

Велика твоя віра, нехай тобі буде, як ти хочеш.
(Мат. XV. 28.)

В другому році свого навчання зайшов раз Христос зі своїми Апостолами в сторону фенікійських міст Тиру і Сидону. І ось тут заступає Йому дорогу одна жінка Хананейська, якої донька тяжко нездужала, і стала просити: Зглянься наді мною, Господи, донечку мою мучить тяжко злий дух! Ісус не відповів їй ні слова, гейби не звертав на її слова уваги. Однак жінка не перестав молити. Тоді вставляються за нею ученики: Учителю — кажуть — відпусти її, бо заєдно кличе за нами. На се Христос відказує: Мене післано тільки до ізраїльського народу. Але жінка забігає ще раз Йому дорогу і поклонившись благає: Господи, поможи мені. На се Ісус дає їй доволі різку відповідь, бо каже: Не добре відібрати хліб дітям і кинути псам. Алеж Господи — відповідає жінка покійно — і пси їдять кришки, що падають зі столів їх господарів. На сю второпну й повну довіря заяву відзивається Христос лагідно: Жінко, велика твоя віра, нехай станеться тобі, як сама жадаєш. У сії хвилині подужала її донечка.

Як багато інших чудес, так і се сповняє Христос на просьбу глибоко віруючої людини і то аж тоді, коли сю віру випробував доволі різким способом. Сим робом поучив і нас, що в кого такої сильної віри немає, сей не може рахувати на Його поміч і ласку, не може користуватися Його милосердям і добротою. Бо без віри не можна подо-

батися Богу¹⁾. Ся наука вельми важна і для нас, через те піддам вам під розвагу отсі дві правди: 1) віра доконче потрібна всім людям взагалі, 2) а молоді особливо.

1. Віра, яко чеснота Божа, є то надприродний дар Божий, котрим просвічений чоловік, приймає за правду все те, що Бог, яко непомилна Правда, людям об'явив — відкрив. Через те віра є тим надприродним світлом, що просвічує людський розум та дає йому снагу пізнати Божі правди. Що ся Божа чеснота є всім людям доконче потрібна, се випливає зі щоденного досвіду і з Божого об'явлення.

а) Як повітря потрібне до життя людям, як доконечна рибам вода, а ростинам сонце, так потрібна чоловікові віра. Вже з огляду на людські відносини є природна віра, себто готовість прийняти за правду те, що другий говорить — доконче потрібна в людському життю. Якби не було віри у взаємному пожиттю людей, неможливі булиб ніякі товариські зносини, уставби всякий лад, наставби повний заколот на землі¹⁾. На тій то природній вірі спирається виховання й образovanje поодиноких людей — спирається наука й поступ цілого людства. Ось приклад: в який спосіб ви, ученики, здобуваєте собі потрібні вам відомости про природу, мови або історію? Чи може кождий з вас досліджує сам кождий із тих предметів? Ні! Ви вірите своїм учителям, або авторам книжок і присвоюєте собі те, що на шкільних лекціях чуєте, або читаете. Тому каже св. Кирил Александрійський²⁾: віра є основою знання. Тою самою дорогою доходили до знання й всі велитні людського знання. Вони опирали своє знання більше на свідоцтві других, ніж на власних дослідях і на сих відомостях, перенятих від других через віру будували вони далі своє знання, або поширювали його, ідучи вперед у вказаному другими напрямі. Справедливо тому замічає Сенека, що зі всього того, що чоловік знає, найбільше знає через віру.

Колиж віра так конечне потрібна до пізнання і зрозуміння річий і правд природних, то тим паче вона доконечна у справах надприродних. Сюди належать майже всі релігійні правди; бо одні з них є недоступні для наших змислів, як на приклад: поняття Бога, душі, ангела, інших знову не в силі зрозуміти як слід людський розум, як таїнство Прев. Тройці, Воплочення Сина Бож., Нсв. Евхаристії. В отсих правдах тільки віра може нас просвітити і заспокоїти вповні те вічне бажання пізнати правду. Тому

¹⁾ Єв. XI. 6.

²⁾ Св. Августин: de fide c. 2. n. 4.

³⁾ Comment. in Luc. 20.40.

то й каже Спаситель до Томи: Щасливі ті, що не виділи, а увірили.¹⁾

б) Про конечність віри до спасення говорить нам і святе Письмо. Сам Спаситель говорить, ось так: Хто увірить і охреститься, буде спасений, а хто не увірить, буде осуджений²⁾. А на іншому місці заявляє: Я є дорога, правда і життя, ніхто не приходить до Вітця, тільки через мене³⁾. Значиться, без віри в Ісуса та Його науку не може людина зблизитися й жити з Богом. Св. Павло знову учить: Без віри неможливо подобатися Богу. Бо мусить вірити той, що приступає до Бога⁴⁾. Сі слова Апостола поясняє св. Тома з Аквіну ось як: Ніхто не може подобатися Богови, хто до Нього не прийде; а що до Бога не можна інакше прийти чи зблизитися, як тільки через віру, яка в тому випадку є світлом нашого розуму — тому тільки через віру можна подобатися Богови⁵⁾. Значиться: віра всім людям доконечно потрібна.

2. Колиж тепер возьмемо під розвагу з одного боку всі небезпеки, що загрожують молоді, а з другого ще невироблений характер й слабу волю тоїж молоді, то покажеться, що вона ще більше потребує дужого та певного провідника у своїому віці, ніж старші. Сим досвідним провідником для молоді являється якраз віра свята. Віра є для молоді тим компасом — магнетичною голкою, що вказує вічно, кудю їй прямувати до правди. Віра є для молоді сильною охороною перед моральним заблудженням і упадком. Віра вкінці є дужою понукою до сповнювання своїх обов'язків.

а) Перворядним завданням шкільної молоді є придбати собі основні відомости з ділянки світських наук. Алеж ті науки містять у собі багато дечого неясного, науково не-доказаного, що поширюване прислужниками духа злоби у різнородних книжках та часописах, може принести християнській молоді велику шкоду не тільки для вічності, але вже й тут на землі. Кілько то таких саме хибних наук пустили в світ філософи всяких віків? Кілько то ложних, нічим не обоснованих, особистих поглядів — так званих гіпотез (припущень) понадруковували у всяких книжках та брошурах менше і більше вчені природники пр. про повстання світа, початок чоловіка, чуда, церков, релігій, мораль? А в тому лабіринті преріжних людських думок, здогадів, гіпотез, котрі так дуже імпонують шкільній мо-

1) Йоан XX. 29.

2) Мар. XVI. 16.

3) Йоан XIV. 6.

4) Ев. XI. 6.

5) Ехр. in ep. ad Наеб.

лоді, важко їй дуже зорієнтуватися, тим паче, що немає у неї ще потрібної зрілості ума, щоби критично розібрати, де правда, а де зачинається крутість — лож. Томуто конечно їй потрібно якогось пробного каменя, світла, магнетичної голки, які рішучо і певно вказувалиб їй, де лож, а де правда, кудю йти, щоб не попастися в нетри або блудні стежки, а ступати сміло прямим шляхом. Прояснити те все є в силі одинока віра. Вона вас ніколи не заведе, вона виведе вас з блуду, покаже правий шлях до правди, — заведе до неба.

Як керманіч корабля тільки тоді напевно доплине до своєї мети, якщо уважно приматиметься магнетичної голки, — так і молодь напевно збереже себе від помилок у науці, якщо в кожному випадку обявлену Богом правду вважатиме мірилом та правилом, на основі якого належить оцінювати людські думки. Тоді і лише тоді, коли при світлі віри будете все провірювати та розсліджувати, зможете сказати зі св. Августином: Я визнаю католицьку віру і через неї дійду до певного й правдивого знання¹⁾.

б) Віра є для молоді певним забором перед моральними упадками. Бо віра і мораль тісно зв'язані зі собою, — яка віра, така й мораль. Справедливо каже св. Павло: Праведний живе з віри²⁾, значиться живе так, як йому велить віра. Додаймо, що надто ще велику принаду мають для недосвідченої молоді всякі утіхи, приємності та розкоші світові, та й розсудок у неї ще не так розвинений, щоб могла завсіди як слід розібрати, у якій формі та під яким видом подає світ їй часто моральну отруту — то стане ясне, чим є віра для молоді в таких випадках. До того й воля у молодій людині вельми слаба, томуто й так тяжко вести їй боротьбу зі світовими, пустими принадами і із власними нахиломи до вигідного, приємного, розкішного життя. Дух злоби знову укриває дуже старанно перед доростаючою молоддю всі погубні наслідки грішного, неморального життя — а навпаки хвилеві його радощі малює перед їхньою буйною уявою майже по мистецьки, в найгарніших красках. Звідси йде, що багато молодих людей, яким не присвічує жива, християнська віра, паде у вашому віці у дуже низькі, погані гріхи а то й налоги, що немилосердно нищать здоров'я молоді людини, спричиняють передчасну смерть, а що гірше й вічну загибель. Колиж ви перейметесь живою вірою, та станете жити по її правилам, тоді ваш ум ясно пізнаватиме „шлях правди“, путь істини — а воля матиме силу держатися того шляху. В здоровому тілі останеться здорова — характерна душа,

¹⁾ Contra ep. Manich c. 14. n. 17.

²⁾ Рим. I. 17.

а ви станете хосенними членами нашої суспільности. Та тут не обійдеться без живої віри!

в) Віра є вкінці сильною понукою до виповнювання обов'язків вашого звання. Вона ділає на ум, помагає йому пізнати ті обов'язки і як слід їх виконувати. Вона ділає й на волю, побуджує її до діла — та ставить вічно перед очі дочасну й вічну нагороду за сповнення тих обов'язків, а вічну кару та Божий гнів за їх занедбання. Тому скоро найде на християнську людину спокуса до лінощів і недбальства — віра стає перед її душею наче ангел — охорона й піддає їй отсі Божі слова: „чоловік родиться на труд“¹⁾ або пригадує страшну правду: „сторожіть, бо не знаєте ні дня, ні години“²⁾; або врешті на страшний засуд справедливого Судді: „непотрібного слугу вкиньте в тьму кромішню, де вічний плач і скрегіт зубів.“³⁾ — А сама чисто людська повага не в силі, навіть зі всіми своїми хочби як суворими правилами, статися достаточним стримом для молодечої легкодушности. Се може вчинити тільки авторитет Божий, що через св. віру є в силі відповідно вплинути на розум, волю й серце людини. Дух віри спричинює, що християнська молодь зривається до діла, до сповнювання своїх обов'язків і то не так від нехочу, але задля Бога і свого дочасного і вічного щастя. Окрилений живою вірою молодець сповняє обов'язки свого звання точно, радо й скоро. „Ділом віри — каже св. Августин — є любов — а правдива любов не може бути безчинною“⁴⁾.

Як бачимо, віра справді є доконче потрібна всім людям — а молоді особливо. Не дарма приривнує її сам Спаситель до скарбу та перли⁵⁾, за які людина повинна віддати все. Тому бережіть сю святую чесноту, як цінний самоцвіт — жемчуг, оживляйте її молитвою й християнським життям. А колиб на вас находили які сумніви, або, що гірше, почалась хитати ваша віра, то з довірем у поміч Спасителя кличте: Господи, умножи, прибав нам віри¹⁾ — Амінь.

¹⁾ ов. 5. 7.

²⁾ Мат. XXV. 13.

³⁾ Мат. XXV. 31.

⁴⁾ Enar. in Ps. 31. serm. 2. n. 6.

⁵⁾ Мат. XIII. 44.

⁶⁾ Лук. XVII. 6.

VIII

День шкільної сповіді

Приготовання

Кріпися, сину, відпускаються тобі твої гріхи.

(Мат. IX. 2.)

На вулицях міста Капернаум велика товпа народу. Се переходить туди Ісус з Назарету. Його велична стать притягає усіх до себе. І хоч не знаменує Його цісарський блиск, ні збройна сила, Його ім'я висше над царів і падаючих. Слава Його лунає широко в тогочасному світі. Немає хвороби, якої Він невилічивби, немає нуждаря, якого не потішивби.

Ось несуть перед Нього на ліжку паралітика. Се вельми нещасна людина: лежить без руху мов колода, не в силі піднести ні руки, ні ноги. Він сам навіть не може прийняти корму, його треба нагодувати, перестелити ліжко, обійти в кожній хвилині, інакше хроби і всяка гидота сточилаб його ще живцем. Знайшлися однак добрі люди, що враз із ліжком несуть його перед Ісуса, певні що Він може тому нещасному. Поклали ліжко перед Спасителем. Апостоли оточили його довкола, а народ товпиться щораз то більше, бо кождий хоче побачити чудо.

Але чому той паралітик так тремтить на цілому тілі? Чому якийсь дивний жах пробивається на його обличчю? Мабуть боїться, чи гідний він милосердя Христового; сумління його викидає йому чимало великих, тяжких гріхів. Аж ось Христос поглянув на нього. Сей лагідний і солодкий, але глибокий погляд прошибав наскрізь душу сього бідолахи і мав на нього дивний вплив. Перед ним стає в одній хвилині образ його душі із всіми дотеперішніми гріхами, образ його поганого минулого, образ вельми сумний та чорний. І він був колись замолоду здоров, дужий, як і другі. І він бігав колись скоро, як весняний метелик — але попав в гріхи, в лихе товариство в страшний, нечистий наліг, жив гірше звіряти, пив гріхи як воду, а наслідки сього — отся тяжка недуга.

Так! Так! Він се чує, що то кара Бога — справедлива кара. Гріхи його молодости важким тягарем налягли на його душу. Він аж тепер відчув се вповні, зрозумів як слід, пізнав їхню злобу і мерзоту і жаль сердечний та щирий огорнув його душу. Погляд Ісуса — немов проміння сонця лід — зм'ягчили і стопили його серце.

Христос се бачить, пізнає той сердечний біль в його душі, вичитує в ньому сильну і щирю волю поправи, тимто

й відзивається лагідно: Кріпися, сину, відпускаються тобі твої гріхи! О, якжеж люблю і мило, легко й солодко зробилося на сі слова сьому нещасному на душі! Немов страшний камінь усунувся йому з грудий. Йому вже не лячна хвороба, він готов уже і на далі терпіти і покутувати за свої гріхи. Добре, що вже гріхів позбувся. Він чує в собі дивну перемену.

Та Господь не тільки, що простив йому гріхи, але ще й дарує йому здоров'я, бо каже: „Вставай, бери твоє ліжко і йди додів“. На сі слова щезла хвороба прикра й довголітна, нова сила вернула у зазмерлі члени тіла, недужий піднявся, взяв своє ліжко і пішов до дому.

І вас, мої дорогі, чекає сьогодні дивна ласка, вдоволення і втіха, якої зазнав отсей євангельський паралітик. І над вами вискаже сьогодні Христос через свого заступника—священика: „Кріпися, сину, відпускаються тобі твої гріхи“. Бо і між вами є чимало зраних на душі; деякі вельми ослаблені, не один спараліжований різними пороками, а немало знайдеться може й зовсім мертвих. Світ і люди певно сього не бачать, ні знають, бо проступки ваші перед ними скриті, та явні вони перед Богом.

Сьогодні маєте перевести обнову вашої душі, щоб обмити силою Вожою від усякого гріха, зачали поступати наново ясним сонічним шляхом заповідий Божих — наперед. Щоб вам се легше прийшлося вчинити, щоб із сеї сповіди був справжній хосен, зверну вашу увагу на два моменти: 1) чому люди йдуть до сповіди? 2) які є умови доброї сповіди?

1. Чому йдуть люди до сповіди? Щоби позбутися гріхів, щоби перевести в собі справжню обнову душі. Бо хтож з нас може сказати про себе, що він не має гріхів, що він не нагрівив? Такого немає. День за днем припадаємо — як хатна обстановка — пилом, порохом, всякого рода гріхами. А подумаймо, якби виглядала така комната, в котрій цілими роками ніхто не прятанби, не замітав, не стирив підлу? Або одежина, чи обува, що ніколи не бачилаб щітки? Якаби вона була? Ажлячно подумати. А як гадаєте, як виглядає душа людська, як хтось, кажімо рік, два або й ще більше не був у сповіди? О, се мусить бути щось дуже поганого, гидотного!

Я бачив раз в шпиталі чоловіка, що мав на лиці рака. Йому ще за життя відпадали шматками частини обличчя і так неміло воняло від нього, що не можна було до нього приступити. Тяжкі гріхи — як кажуть Святі — ще далеко гірше точать й зогиджують нашу душу — а ми малиб бути на се рівнодушні? Ні! Нам треба душу конче вилічити з того гріховного рака, нам треба перевести її обнову. А як? Через сповідь! Іншого способу на се немає!

Тому приступаймо до сповіди з переконання, з віри, з доконечної потреби серця. Зірвім рішучо з поганим шаблеюном, бо це негідне розумної людини. Нехай кождий скаже вже раз рішучо: Не йду до сповіди тому, що такий шкільний припис, звичай, бо йдуть другі товариші, або вкінці, бо так випадає. Геть із таким думанням, негідним розумної людини! Ні! Я йду до сповіди тому, бо чую, бо я свідомий того, що багато нагрішив, бо бачу чимало своїх промахів, а то й грубих упадків, що мене здержують в поступі у чеснотах, що мене обтяжують, стягають в діл, замість вести, піднімати в гору — до Бога. Я йду до сповіди тому, бо хочу свідомо і з переконання обновити свою душу, вимести весь бруд, пил і сміття гріховне з неї, затерти всі свої моральні упадки і промахи найціннішою Кров'ю Христовою і поступати вперед на шляху християнської досконалости.

Я йду до сповіди тому, бо я свідомий того та впевнений, що належить перепросити зневаженого не раз мною Бога, Найліпшого мого Добродія, Батька й Пана, що міг мене покарати за мов дотеперішнє поведіння, за образу, за кривду, що я Йому своїми гріхами заподіяв, а Він дождав терпеливо мові поправи. Сумління і розум кажуть мені, що так далі бути не може, тому я йду, виявлю все, „скину зі себе старого чоловіка з його ділами, а одягнуся у нового, по образу того, що його сотворив“.¹⁾ щоб стати чистим і спосібним до кращого життя. Ось тому я йду до сповіди!

2. Маючи таке пересвідчення, сповніть як слід ті умови, які Бог і церков устансвили до доброї сповіди. Розважте тільки, як мало Господь від вас жадає. От маєш перш усього найти для себе тихе, спокійне місце, до застанови над собою. Змов коротку молитву до св. Духа: „Царю Небесний“ і перейди уважно думкою всі заповіді Божі та церковні за час від останньої сповіди. Роздумай, як сповняв ти свої обовязки супроти Бога, ближніх, рідні, товаришів, школи. Осуджуй себе суворо й докладно, а побачиш вкортці свій вірний образ та пізнаєш, як тут і там тяжше чи лекше, стільки а стільки разів ти промахнувся. Отсе правдиве, старинне *υψὲθι σκεῖν* — іспит сумління.

Потім слідує жаль за гріхи — щирий біль душі, що тяжко зневажилося Бога. Бо хто себе добре і безсторонно осудить, хто приглянеться совісно своєму образу зі щоденних своїх упадків, сей мимоволі почує в душі і серцю великий біль, що він тим робом дуже тяжко образив та зневажив Господа Бога, Найліпшого Батька і Добродія,

¹⁾ Кол. III. 10.

Найвище Добро — почув біль, що Христос Спаситель за його гріхи так гірко відпокутував на хресті, — почув біль, що через свої гріхи він утратив небо, а заслужив на пекло. Се саме називаємо жалем. Сей біль душі — жаль — найважчий при сповіді, без нього немає відпущення гріхів. А висказується той жаль ось такими словами: Господи Боже мій! З цілої душі і з цілого серця — дуже жалую, що я Тебе, свого Найліпшого Ватка й Добродія образив і прогнівав такими численними і великими гріхами. Ти за мене не пожалів Свогого Сина віддати на смерть і люті муки, а я собі те все легковажив, потоптав Його терпіння й муки і Кров Найсвятішу, та своїми гріхами заслужив собі на пекло. Ти такий добрий, міг мене укарати — та не вкарав — а я такий злий — пив гріхи мов воду. Господи, прости мені! Я гиджуся своїми гріхами і сильно та щиро постановляю поправитися і більше добровільно до них не вертати!

Ось жаль і постанова поправи — сильна, рішуча воля змінити дотеперішнє, грішне життя. Се друга й третя умова доброї сповіді. Їх треба зробити по змозі в дома. А в церкві, якщо хочеш, щоби Господь відпустив тобі твої гріхи тай вічну кару за них, так доконче треба зложити їх тягар у стіп Його заступника — священника. Зроби се щиро й покірно, а він в імені Божім піднесе свою правицю і знаком хреста та силою Ісуса відпустить тобі всі твої гріхи, хочби й найтяжші, а ти відійдеш чистий і вдоволений, мов той євангельський паралітик, щоб подякувати Богови за сю велику ласку, та відбутися як слід наложену на тебе малесеньку покуту!

Дивись! От і все! Яке воно легесеньке, а таке просте, а таке Боже, таке вельми хосенне для всякої грішної людини. Оцінюють се вповні ті високі, шляхотні душі, що мають иншу релігію, а нераз з найбільшою тугою споглядають на католицьку сповідь і прагнуть, щоби могли в такий легкий а такий певний спосіб увільнити серце і сумління від важкого гріховного тягару. „О чогоб я не дала, щоб могли клякнути до католицької сповіді“ — пише славна протестантська письменниця п. de Staël; а французький письменник Naville каже: Хтож зі заздрістю не споглядає на католицький трибунал покути. Хто не бажавби серед викидів совісти і страшної непевности, чи Бог простить, почути голос, який говоривби силою Христовою: Іди в мирі, відпускаються твої гріхи ¹⁾.

Нехайже отсі щирі слова лишаться для вас ясною вказівкою, як дуже належить цінити св. словідь і як радіти

¹⁾ Bougaud: Chrystyanizm czasy obecne t. V стр 122, 123 а

тим, що перед вами стоїть отвором її трибунал, з якого сьогодні і завсіди через ціле життя можете так легко користати. Тому то ніяка перешкода, ніяке легковаження, чи недбалство не може стати вам перепоною на шляху до тих ласк, що мають сплисти сьогодні на ваші душі, а „мир Божий, що перевищає всяке поняття, нехай наповнить ваші серця і ваші душі в Христі Ісусі“.²⁾ — Амінь.

О. Михайло Бобовник

Промова

в день свята „Просвіти“ 8 грудня

Востани яко спяй, воскресни
із мертвих, і освітити тя Христос.
(Слова св. Ап. Павла).

Сумно — невесело жилось нашому народови в шістьдесятих роках мин. століття на гал. Україні. Темнота — немов чорна хмара — осіла на народнім небосклоні; байдужність, зневіра у власні сили всевладно заволоділи душею народа.

Сповнялись Тарасові слова: „Кругом неправда і неволя — народ замучений мовчить“. Темний, поневолений, заголюканий нарід безрадно опускає руки, здається на ласку і неласку непокликаних опікунів — провідників, котрі знов будьто для особистої наживи, будьто з незнання, перекручення історичних подій тягнули силою і обіцянками безкритичний нарід то в одно, то в друге ядро.

І знова мимоволі нагадуються слова нашого ґенія: „Люди стогнуть у кайданах — не має з ким взятись — розкуватись одностайно, односердно стати за євангелія правди — за темнії люди! Нема кому!“,

Невжеж? невжеж нема людей, щоб подали нещасному народови помічну руку, щоб помогли розкуватись з кайдан темноти і зневіри? Невжеж мавби опустити Г. Бог свій нарід, цей нарід, що колись був заборолом християнства, що в обороні св. віри клав свої буйні голови, що своїми кістками засіяв розлогі степи України, що своєю теплою, козацькою кров'ю заселяв Дніпро і Чорне море?

Невжеж це можливе, щоб Г. Бог опустив цей нарід, що живив в своїм серці таку горячу любов до Бога і Його науки, що в найприкрітших хвилях життя, що в найтяжших муках татарської неволі не забував за Г. Бога; плакав і молився — простягаючи до Нього покерванлені — ско-

²⁾ Філіп: IV. 7.

